

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Niina Heliranta

TRANSSUKUPUOLISUUS JA EI-BINÄÄRISET SUKUPUOLET
NYKYAJAN ELOKUVASSA

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2016
Viestinnän koulutusohjelma

Länsikatu 15
80110 JOENSUU
p. (013) 260 600

Tekijä(t)
Niina Heliranta

Nimeke
Transsukupuolisuus ja ei-binääriset sukupuoli-identiteetit nykyajan elokuvassa

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä selvitetään, miten transsukupuolisuutta ja ei-binäärisiä sukupuoli-identiteettejä representoidaan nykyajan elokuvassa. Rajauksena olivat transsukupuoliset ja ei-binääriset hahmot 2000-luvun elokuvissa ja televisiosarjoissa. Lisäksi tutkittiin transsukupuolisuuden historiaa ja asemaa nyky-yhteiskunnassa sekä transsukupuolisuuteen liittyviä ilmiöitä.

Tietopohjana käytettiin sukupuoleen ja mediakulttuuriin liittyvää kirjallisuutta, transsukupuolisten blogitekstejä ja transsukupuolisuutta käsitteleviä uutisartikkeleita. Työssä analysoitiin pääosin suomalaisia elokuvia ja televisiosarjoja sekä muutamia ulkomaisia teoksia.

Havaittiin, että transsukupuolisten ja ei-binääristen sukupuoli-identiteettien representaatio on harvinaista sekä Suomessa että muualla länsimaissa. Transsukupuolisuuden representaatiota on kuitenkin huomattavasti enemmän kuin ei-binäärisyyden representaatiota. Transsukupuolisista kertovissa elokuvissa ja televisiosarjoissa keskitytään ennen kaikkea transsukupuolisiin naisiin ja sukupuolenkorjausprosessiin. Transnaiset esitetään pääosin naisellisina heteroseksuaaleina. Tuloksista ilmenee, että transsukupuolisista kertovat elokuvat ja televisiosarjat ovat pääosin cissukupuolisten eli ei-transsukupuolisten ihmisten tekemiä. Täten käsikirjoittajan on hyvä ottaa huomioon transihmisten näkökulmat stereotyyppien välttämiseksi.

Kieli
suomi

Sivuja 107

Asiasanat
transsukupuolisuus, sukupuoli, elokuvat, televisio, mediakulttuuri

THESIS
May 2016
Degree Programme in Communication
Länsikatu 15
FI 80110 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 600

Author(s)
Niina Heliranta

Title
Transgender Identities and Non-Binary Identities in Modern Film

Abstract

The purpose of this thesis was to study transgender and non-binary representation in modern film and television. This study was specifically concerned with transgender and non-binary characters in the 21st century films and television programmes. In addition, the goals of this thesis were to study the history of transgender people and their place in modern Western society, and the phenomena surrounding transgender issues.

Data for this study was collected from literature addressing gender and media culture, social media, and news articles on transgender issues. The analyzed sample was selected primarily from Finnish films and television programmes. A few foreign works were analyzed as well.

It was found that transgender and non-binary representation is rare both in Finland and other Western countries. However, transgender representation is more common than non-binary representation. First and foremost, transgender related films and television programmes tend to concentrate on transgender women and gender reassignment process. Trans women are primarily presented as feminine heterosexual women. On the basis of the results of this research, it can be concluded that transgender related films and television programmes are primarily executed by non-transgender people. Thus, it is recommended for scriptwriters to consult transgender people in order to avoid stereotypes.

Language
Finnish

Pages 107

Keywords
transgender, gender, movies, television, media culture

Sisältö

SANASTO.....	6
1 JOHDANTO.....	10
1.1 Johdanto tutkimukseeni.....	10
1.2 Eettiset ohjeet.....	11
1.3 Aikaisemmat tutkimukset.....	11
1.3.1 Tuula Juvonen: Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia	11
1.3.2 Judith Butlerin ja Michel Foucault’n tutkimukset	14
1.3.3 Muut lähteet	14
2 TERMISTÖ JA KIELENKÄYTTÖ	15
2.1 Termistöstä	15
2.2 Termistöt muuttuvat	15
2.3 Cissukupuolisten oma kategoria haastaa normalisuuden	17
3 GENDER JA SEX	17
3.1 Johdanto gender/sex-malliin	17
3.2 Gender/sex pääpiirteittäin	18
3.3 Gender/sex-mallin haastaminen: kertooko biologia totuuden?.....	19
3.4 Butlerin teorian sukupuolesta haastavat gender/sex -mallin	20
3.5 Michel Foucault: miten valta vaikuttaa tietoon?.....	22
3.6 Transyhteisöt haastavat kehon sukupuolellisuuden	26
4 SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖJEN HISTORIAA SUOMESSA.....	27
4.1 Transsukupuolisuus-käsitteen synty.....	27
4.2 Transsukupuolisuuden näkymättömyys	28
4.3 Transsukupuolisten oma ääni	29
5 TRANSSUKUPUOLISUUS TÄNÄÄN	30
5.1 Transsukupuolisten syrjintä.....	30
5.2 Transnaiset näkyvillä.....	31
5.3 Transsukupuolisten juridinen asema paranee.....	33
6 EI-BINÄÄRISET SUKUPUOLET	35
6.1 Mitä ovat ei-binääriset sukupuolet?	35
6.2 Intersukupuolisuus	36
6.3 Nykyajan näkyvyys: Euroviisuvoittaja Conchita Wurst	37
7 MITEN MIEHEYTTÄ JA NAISEUTTA REPRESENTOIDAAN?	38
7.1 Mainonnan sukupuolipolitiikka	38
7.2 Naisfeminiinisuuden ja miesmaskuliinisuuden ihanteet	39
7.3 Maskuliiniset naiset ja feminiiniset miehet.....	40
7.4 Heteroseksuaalisuuden tuottaminen: heteronormatiivisuus ja cisnormatiivisuus.....	42
8 MITEN TRANSSUKUPUOLISUUTTA REPRESENTOIDAAN?.....	43
8.1 Johdanto	43
8.2 Millainen transsukupuolinen saa representaatiota?.....	43
8.3 Analyysi: Salatut Elämät, 2014	44
8.3.1 Transsukupuolinen vanhempi ja hänen tyttärensä	44
8.3.2 Transsukupuolisen kokema transfobia	46

8.3.3 Transsukupuolisen naisen ja cissukupuolisen miehen romanssi	50
8.3.4 Cissukupuolisen näkökulma korostuu.....	57
8.4 Analyysi: Kerron sinulle kaiken, 2013.....	60
8.4.1 Petollisuus transkertomuksen teemana	60
8.4.2 Cissukupuolisen näkökulma korostuu myös Maaritin tarinassa	63
8.4.3 Transsukupuolisen elämänmuutos	66
8.4.4 Heteronormatiivisuus sanelee myös transkertomuksia	66
8.4.5 Miksi roolissa on cissukupuolinen näyttelijä?	67
8.5 Vertailussa ulkomainen media.....	68
8.5.1 Tarkkailussa amerikkalaiset teokset	68
8.5.2 Sophia Burset	68
8.5.3 Lili Elbe.....	70
8.5.4 Transmiesten representaatio	73
8.6 Transmisogynia nykymediassa	74
8.7 Transnaisten hypernäkyvyys	77
9 MITEN EI-BINÄÄRISIÄ SUKUPUOLIA REPRESENTOIDAAN?	79
9.1 Ei-binääriset avaruusoliot ja robotit	79
9.2 Analyysi: Nånting måste gå sönder, 2014.....	83
9.2.1 Androgyyni vai mies?	83
9.2.2 Ellie-identiteetin synty	85
9.2.3 Identiteetti vai erillinen persoona?	87
9.2.4 Identiteettien ristiriita	91
9.2.5 Transnainen, ei-binäärinen vai mielenterveydeltään sairas?	93
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINNAT	96
10.1 Johtopäätökset	96
10.2 Media-alan ammattilainen transrepresentaation tuottajana.....	98
10.3 Miten tilannetta voisi muuttaa?	100
10.4 Pohdintoja tutkimuksestani	100
Lähteet	103

Sanasto

AFAB ja AMAB

AFAB on lyhenne sanoista Assigned Female At Birth. Suomennettuna se tarkoittaa ”nimetty naispuoliseksi syntymän yhteydessä”. AMAB on lyhenne sanoista Assigned Male At Birth. Suomeksi se tarkoittaa ”nimetty miespuoliseksi syntymän yhteydessä”. (Transwhat 2014.)

Androgyyni

Termi muodostuu sanoista *aner*, joka viittaa miehuuteen, ja *gyne*, joka viittaa naiseuteen. Androgyynisyys on siis sekoitus miehuutta ja naiseutta. Androgyynisyys voi olla sukupuoli-identiteetti tai tapa ilmaista sukupuolta. Androgyynit ihmiset voivat kokea olevansa miehiä tai naisia tai sukupuoleettomia. (Feldman 2013.)

Bigender

Bigender tarkoittaa kaksisukupuolista. Bigender ihminen voi samanaikaisesti kokea olevansa sekä mies että nainen. Toisaalta bigender voi liikkua sulavasti kahden sukupuolen välillä, ilmaisten itseään joskus selkeästi naisena ja joskus selkeästi miehenä. (Roxie 2014.)

Cisnormatiivisuus/cisseksismi

Kuten heteronormatiivisuus, myös cisnormatiivisuus olettaa, että sukupuolia on vain kaksi. Cisnormatiivisuuteen kuuluu oletus siitä, että ihmiset ovat biologisesti ja sosiaalisesti määriteltävissä joko miehiksi tai naisiksi. Cisnormatiiviset oletukset usein jättävät huomiotta transsukupuoliset ja sukupuolibinääriin ulkopuoliset identiteetit. Cisnormatiivisuutta on myös oletus siitä, että cissukupuolisuus on aivan normaalia, luonnollista olemista, ja että transsukupuolisuus ja kehon sukupuolipiirteiden muokkaaminen hormonaalisesti tai leikkauksilla on luonnotonta tai väärin. (Serano 2015 & Salo 2011.) Cisnormatiivisuudesta puhuttaessa saatetaan käyttää myös termiä **binarismi**, koska se viittaa oletukseen kaksijakoisesta sukupuolijärjestelmästä. Cisnormatiivisuus ja cisseksismi -termit usein limittyvät toistensa kanssa, mutta cisseksismiin kuuluu usein myös transihmisten objektisointi. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset keskittyvät ennen kaikkea transsukupuolisten kehoihin: millaiset kehonosat heillä on, millaisia lääketieteellisiä toimenpiteitä he ovat kokeneet, ja millaisia ristiriitoja ilmenee transihmisen kehon ja sukupuoli-identiteetin välillä. (Serano 2015 & Newbury 2011.)

Cissukupuolisuus

Cissukupuolinen ihminen kokee omakseen mies- tai naissukupuolen, joka hänelle on syntymän yhteydessä annettu hänen kehonsa ulkoisten sukupuolipiirteiden perusteella. (Seta 2012.)

Demisukupuolinen

Demisukupuolinen ihminen voi kokea sukupuolensa omakseen häilyvästi, mutta ei tarpeeksi vahvasti voidakseen pitää itseään täysin kyseisen sukupuolen edustajana. Demimies on AMAB mies tai AFAB mies, joka kokee hyvin häilyvää yhtenäisyyttä miessukupuolen kanssa. Deminainen on AFAB nainen tai AMAB nainen, joka kokee hyvin häilyvää yhtenäisyyttä naissukupuolen kanssa. Ollakseen demisukupuolinen, miehen tai naisen on koettava vain vähän tai lähes olematonta yhtenäisyyttä sukupuolensa kanssa. (Roxie 2014.)

Drag

Drag on taidemuoto, jossa esiintyjä pukeutuu toisen sukupuolen mukaisesti. Performanssiin liittyy usein sukupuolistereotypioihin perustuvaa käyttäytymistä. Drag voi olla esimerkiksi laulutaidetta, teatteria tai komediaa. Drag on siis performanssi, ei sukupuoli-identiteetti. Jotkut transihmiset voivat kuitenkin ilmaista omaa sukupuoltaan turvallisimmin drag-performanssin avulla. (Seta 2014.)

FTM ja MTF

FTM on lyhenne termistä Female-to-Male. Sillä tarkoitetaan biologista naista, joka kokee olevansa mies (Vilkkä 2010, 167). MTF puolestaan on lyhenne termistä Male-to-Female, joka tarkoittaa biologista miestä, joka kokee olevansa nainen (Vilkkä 2010, 157). Termit ”biologinen mies” ja ”biologinen nainen” ovat kyseenalaisia transyhteisöissä, sillä monien transihmisten mielestä kehoja ei pidä sukupuolittaa. Tämä tarkoittaa sitä, että biologinen sukupuoli (sex) on sosiaalinen konstruktio siinä missä genderkin (ks. Aiden 2014).

Gender/sex

Gender viittaa kulttuuriseen sukupuoleen, joka muodostuu erilaisista sosiaalisista piirteistä, jotka yhdistetään joko mieheyteen tai naiseuteen. Gender on sosiaalinen erotus miesten ja naisten välillä. Sex viittaa biologiseen sukupuoleen, joka perustuu biologisiin sukupuolipiirteisiin, kuten hormoneihin, sukuelimiin ja kromosomeihin. (Seta 2014.)

Heteronormatiivisuus

Heteronormatiivisuus tarkoittaa oletusta siitä, että heteroseksuaalisuus on kaikista suuntautumisista toivotuin ja luonnollisin. Heteronormatiivisuuteen kuuluu oletus kahdesta sukupuolesta ja näiden sukupuolien välillä olevasta seksuaalisesta vetovoimasta. Heteronormatiivisuus myös viittaa siihen, että yksilöt ensisijaisesti oletetaan heteroseksuaalisiksi. (Seta 2014.)

Hypernäkyvyys tai hypervisibility

Hypernäkyvyys kirjaimellisesti tarkoittaa ”erittäin suurta näkyvyyttä”. Transihmisten tapauksessa hypernäkyvyys tarkoittaa transihmisten (etenkin transnaisten) erityistä yhteiskunnallista tarkkailua. Näkyvyydellä tässä yhteydessä ei siis tarkoiteta transihmisten omaa ääntä, vaan heihin kohdistuvaa ja yleensä stereotyyppisiin perustuvaa huomiota. Tämä huomio perustuu transihmisten oletettuun erilaisuuteen ja toiseuteen. Hypernäkyvät ryhmät ovat jatkuvasti yhteiskunnan tuomivan katseen alla. (Ryland 2013.)

Intersukupuolinen

Intersukupuolisuus on tila, jossa ihmisen sukupuolta ei voida määrittää suoranaisesti mieheksi tai naiseksi ulkoisten sukupuolipiirteiden perusteella. Intersukupuolinen ihminen voi olla transsukupuolinen, ei-binäärinen tai cissukupuolinen, riippuen siitä, kokeeko hän omakseen syntymässä annetun sukupuolen. (Seta 2014.)

LGBTQIA

Akronyymi kuvastaa kaikkia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. LGBTQIA muodostuu sanoista lesbian, gay, bi, trans, queer, inter ja asexual. Suomessa on käytössä vastaava HLBTQIA. Akronyymista on olemassa monenlaisia muunnelmia, joista yleisin on lyhyt LGBT-termi. (Seta 2014.)

Pangender tai pansukupuolinen

Pangender on monisukupuolinen, jonka identiteetti käsittää useita sukupuoli-ilmaisuja. Länsimaissa on käytössä myös termi **polygender**. (Roxie 2014).

Transfobia

Transfobia on transihmisiin kohdistuvaa vihaa ja inhoa. Transfobia ei viittaa varsinaiseen fobiaan, vaan kyseessä on seksismin ja rasismien kaltainen ilmiö. (Seta 2014.)

Transgender ja genderqueer

Transgender on kattotermi, joka viittaa yksilöihin, jotka eivät koe kuuluvansa mies- tai naissukupuoleen, tai voivat kokea olevansa molempia. Transgender on identiteetti yksilölle, jolle kaksijakoinen sukupuolisysteemi ei tarjoa riittävää kuvausta hänen kokemukselleen sukupuolesta. Transgender-yksilöt voivat kokea olevansa sukupuolettomia, muunsukupuolisia, kaksi- tai monisukupuolisia. (Seta 2014.) Englanninkielinen vastine transgender-termille on genderqueer, joka transgender-termin tapaan kattaa monia ei-binäärisiä identiteettejä. Toisaalta nämä termit usein limittyvät toistensa kanssa, tai joskus ne kategorioidaan toistensa alle. (Roxie 2014 & 2016.) Trasekin mukaan suomen kielessä transgender tarkoittaa nimenomaan **muunsukupuolista**, kun taas englannin kielessä se tarkoittaa muunsukupuolista tai transsukupuolista (Trasek 2015).

Transgender- ja genderqueer -identiteettejä voi myös kutsua **ei-binäärisiksi identiteeteiksi**, koska ne ovat kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän ulkopuolelle jääviä identiteettejä. Käytän opinnäytetyössäni termiä ei-binäärinen, sillä koen sen kattavan kaikista parhaiten kaiken, mikä jää kaksijakoisen sukupuolikäsityksen ulkopuolelle.

Transihminen

Suomen kielessä transihminen on kattotermi, joka tarkoittaa transsukupuolisia, transgenderiä ja transvestiittejä. Joillekin tämä termi on liian väljä, ja heidän mielestään se niputtaa toisistaan selkeästi poikkeavat identiteetit yhden termin alle. Toiset puolestaan pitävät termin väljyyttä hyvänä asiana, ja kokevat helpommaksi ottaa omakseen väljän määritelmän identiteetistään. (Seta 2014.)

Transmisogynia

Transmisogynia on transnaisiin kohdistuvaa vihaa ja syrjintää. Transmisogynia voi myös kohdistua muihin transfeminiinisiin identiteetteihin, kuten AMAB ei-binäärisiin identiteetteihin. Termi muodostuu sanoista trans, joka viittaa transsukupuolisuuteen, ja misogynia, joka tarkoittaa naisvihaa. (Serano 2015.)

Transsukupuolinen

Transsukupuolisuus tarkoittaa sitä, että yksilö ei koe omakseen hänelle syntymässä annettua sukupuolta. Transsukupuolinen ihminen voi siis olla binääristä sukupuolta edustava transihminen (transnainen tai transmies), tai ei-binääristä sukupuolta edustava henkilö. **Transnainen** on nainen, jolle on syntymässä sukupuoleksi annettu mies. **Transmies** on mies, jolle on syntymässä sukupuoleksi annettu nainen. Englanniksi vastaava termi on ”transgender”, joka tarkoittaa useimmiten binäärisiä transsukupuolisia, mutta myös muita sukupuoli-identiteettejä. (Trasek 2014 & Seta 2014.)

Transvestiitti

Transvestiitti on yksilö, jolla on tarve olla toisinaan yhteiskunnan määrittelemässä naisroolissa ja välillä miesroolissa. Transvestiittejä kutsutaan myös ”ristiinpukeutujiksi”. (Seta 2014.) He siis käytännössä ovat cissukupuolisia, jotka rikkovat sukupuolille asetettuja odotuksia asettumalla toisen sukupuolen rooliin.

Transvestisuus ei siis ole varsinainen sukupuoli-identiteetti, sillä transvestiitit ovat toisen sukupuolen rooliin asettuvia cissukupuolisia. Transvestiitit ovat useimmiten cismiehiä, mutta toisaalta miesten naiselliseen pukeutumiseen kiinnitetään enemmän huomiota kuin naisten maskuliiniseen pukeutumiseen. (Trasek 2014.)

Sukupuoleton tai asukupuolinen

Sukupuoleton tarkoittaa sitä, että ihminen ei koe kuuluvansa mihinkään sukupuoleen. Englanniksi vastaava termi on agender eli asukupuolinen. (Seta 2014.)

Sukupuolidysforia

Sukupuolidysforia tarkoittaa epämiellyttävää oloa tai ahdistusta oman kehon sukupuoli-piirteistä. Esimerkiksi transnainen voi kokea sukupuolidysforiaa siitä, että hänellä on perinteisesti maskuliinisena pidettyjä sukupuolipiirteitä. (NHS 2014.)

1 Johdanto

1.1 Johdanto tutkimukseeni

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi transsukupuolisuuden ja ei-binääriset sukupuolet nykyajan elokuvassa, koska transihmisyyden representaatio fiktionaalisessa elokuvassa on harvinaista verrattuna cissukupuolisten representaatioon. Aiheen rajauksen ulkopuolelle jäävät cissukupuoliset identiteetit, vaikka ne olisivatkin ”epätyypillistä” sukupuolen representaatiota (kuten maskuliinisia naisia). En myöskään tarkastele drag-hahmoja, koska drag-kulttuuri on ennen kaikkea performanssia, eikä välttämättä liity sukupuoli-identiteettiin ollenkaan. Drag-kulttuuriin viitataan ainoastaan ohimennen, käyttäen sitä vertailukohtana.

Aihe on minulle henkilökohtaisesti tärkeä, sillä olen itsekkin transgender-kattotermin alle kuuluva ihminen. Pyrin kuitenkin tarkastelemaan aihetta objektiivisesti ja löytämään jo ennalta tutulle teorialiedolle perustelut lähdemateriaalista. Puhuessani esimerkiksi identiteeteistä, joita en itse edusta – kuten transnaiseudesta – tarkoitukseni ei ole puhua transnaisten puolesta tai heidän sanojensa yli. Tarkoitus on tuoda esille transnaisten itse sanomia asioita ja näkemyksiä ottamatta heidän ajatuksistaan kunniaa itselleni.

Rajaan opinnäytetyöni fiktionaaliseen, pääosin suomalaiseen ja pohjoismaalaiseen transrepresentaatioon elokuvassa ja televisiossa. Mainitsen pienimuotoisesti myös joitakin ulkomaalaisia teoksia. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät siis dokumentit sekä elokuvan ja television ulkopuoliset teokset (kuten radiodraamat). Tarkasteltavan materiaalin olen poiminut 2000-2016-luvuilta.

Perehdyn opinnäytetyössäni myös transsukupuolisten ja ei-binääristen ihmisten asemaan nykypäivän länsimaisessa yhteiskunnassa, keskittyen tämän hetken ajankohtaisimpiin tapahtumiin ja henkilöihin transaktivismiin keskuudessa.

Tutkimukseni on laadullinen. Lähdemateriaalina olen käyttänyt sukupuolta käsittelevää kirjallisuutta, transsukupuolisten ja muiden transihmisten blogikirjoituksia, internetartikkeleita sekä ajankohtaisten mediapersoonien ja transaktivistien haastatteluja.

1.2 Eettiset ohjeet

Tutkimukseni koskee ihmisiä ja heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan transsukupuolisuudesta. Tavoitteena on, että tutkimukseni ei loukkaa kenenkään yksityisyyttä tai että tutkimuksesta ei koidu muutakaan haittaa tutkittavalle. Ihmistä koskevalle tutkimukselle on siis olennaista se, että tutkimus on luottamuksellinen ja nimetön (Juvonen 2002, 62).

Olen ottanut materiaalia julkisista blogiteksteistä ja artikkeleista. Mikäli kirjoittaja on esiintynyt nimimerkillä tai aliaksella, pyrin kunnioittamaan hänen yksityisyyttään viittaamalla häneen nimimerkillä oikean nimen sijasta. Nimettömyyden ja yksityisyyden suojan tarkoitus on se, että ihmiset voivat itse kontrolloida sitä, kuinka heidät voidaan tavoittaa (Juvonen 2002, 63). Koska käyttämäni tekstit ovat julkisia kirjoituksia, ne ovat vapaasti saatavilla kaikille lukijoille. Näissä tapauksissa kirjoittajien yksityisyys on kirjoittajan kontrolloitavissa.

1.3 Aikaisemmat tutkimukset

1.3.1 Tuula Juvonen: *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*

Tuula Juvosen tutkimus *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia* (2002) käsittelee suomalaisen homoseksuaalisuuden sosiaalihistoriaa. Tutkimus on hyödyllinen omassa opin näytetyössäni, koska homoseksuaalisuuteen liittyvät näkemykset ja ongelmat koskevat myös transsukupuolisia. Toisaalta homoseksuaalisuuden ja transsukupuolisuuden historia usein liittyy toistensa kanssa. Homoseksuaalisuuden ja transsukupuolisuuden ilmaisu ovat esimerkiksi olleet rikollista samoihin aikoihin historiassamme. Toisaalta

transsukupuolisuus on ennen tulkittu homoudeksi tai lesboudeksi. (Mustola & Pakkanen 2007, 57-58.)

Juvosen tutkimus käsittelee muun muassa homoseksuaalisuuden arkaluonteisuutta, mikä on hyvin sovellettavissa myös transsukupuolisuuteen. Transsukupuolisuus, kuten myös homoseksuaalisuus, nähdään poikkeavana asiana yhteiskunnassamme. Täten transsukupuolista henkilöä koskevat tiedot ovat arkaluontoisia. Ne voivat vahingoittaa transsukupuolisia ja homoseksuaaleja yksilöitä, vaikka transsukupuolisuutta ja homoseksuaalisuutta ei enää pidetä rikoksena Suomessa. (Juvonen 2002, 52-53.) Tämän vuoksi aineistoni koostuu suurimmaksi osaksi internet-teksteistä. Internetissä yksilöillä on mahdollisuus suojautua esimerkiksi nimimerkin taakse.

Toisaalta monista transsukupuolisista ja homoseksuaalisista ihmisistä voi tuntua loukkaavalta se, että heidän sukupuolensa tai seksuaalinen suuntautumisensa määritellään muiden toimesta automaattisesti arkaluonteiseksi ja vahingoittavaksi. On siis kyseenalaista olettaa, että transsukupuolisuutta koskevat asiat ovat automaattisesti ongelmallisia tai vaiettavia. (Juvonen 2002, 53.) Arkaluonteisuus on teema, joka tulee esille monissa transsukupuolisuutta käsittelevissä mediateoksissa. Osa tarinoiden juonta usein on se, että transsukupuolinen henkilöhahmo piilottelee omaa identiteettiään.

Tuula Juvosen tutkimus puhuu myös nimettömyydestä ja yksityisyyden suojasta, jotka ovat tärkeitä missä tahansa tutkimuksessa. Erityisen tärkeää se on arkaluonteisina pidetyissä aiheissa, joihin transsukupuolisuus lukeutuu. Yksityisyyden suoja on tärkeä edellytys sille, että tutkimustietoja ei voida käyttää tutkittavien henkilöiden vahingoksi. (Juvonen 2002, 62.) Siksi keräämäni aineisto transihmisiltä pysyy nimettömänä, ellei kyseessä ole julkinen lausunto tai julkaisu, jonka yksilö on tehnyt omalla nimellään.

Tuula Juvosen pohdinnat siitä, miten homoseksuaalisuudesta ei ennen puhuttu juoruilun pelossa, antaa hyödyllisiä näkökulmia nykypäivän transsukupuolisuuteen. Transsukupuolisilla ei ole samanlaista asemaa kuin homoseksuaaleilla nykypäivänä, joten transsukupuolisuuteen liittyy vielä paljon vaikenemista ja juoruilua. Tämä ilmenee myös monissa transsukupuolisuutta käsittelevissä mediateoksissa.

Juvonen puhuu muun muassa juoruilusta todellisuuden tuottajana. Kun homoseksuaaleista juorutaan, heistä tulee osa sosiaalista järjestelmää, joka määrittelee heidän paikkansa alistetuksi (Juvonen 2002, 164). Juoruja kerrotaan ja arvioidaan tietyissä sosiaalisissa ja kulttuurisissa tilanteissa, mikä luo yhteisöissä tietynlaista yhdessä jaettua sosiaalista todellisuutta (Juvonen 2002, 165). Transsukupuoliset ihmiset joutuvat juuri tällaisen juoruilun ja arvioinnin kohteeksi, ja yhteisöt luovat heistä valheellista tietoa. Myös elokuvat, televisio ja muut mediatuotokset ovat osa eräänlaista juoruilua ja totuuden tuottamista, koska ne vaikuttavat suuresti ihmisten käsityksiin transihmisistä.

Tuula Juvonen puhuu myös ”väärään sukupuoleen syntymisestä”. Hänen mukaansa homoseksuaalisuus näyttää tarjoavan yhden mahdollisen selityksen väärään sukupuoleen syntymisestä, mutta huomioi sen, että transsukupuoliset ihmiset voivat rakentaa tunnetta vieraudesta suhteessa oman ruumiin sukupuolittuneisuuteen ilman, että se liittyy mitenkään seksuaaliseen suuntautumiseen. (Juvonen 2002, 207.) Heteronormatiivinen yhteiskunta voi tuottaa sellaisen näkökulman, että homoseksuaali on niin sanotusti syntynyt väärään ruumiiseen, koska heteroseksuaalinen oleminen on ainutta normaalia olemista.

Samanlaisen arvioinnin kohteeksi joutuvat transsukupuoliset, tosin transihmisiin kohdistuva arvointi on jokseenkin päinvastainen. Esimerkiksi transnaisesta voidaan ajatella, että hän on homoseksuaali mies, joka ”luulee” olevansa nainen oman seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi. Homoseksuaalisuus nähdään nykypäivänä siis hyväksyttävämpänä kuin niin sanottu annetun sukupuolen uhmaaminen. Tästä huolimatta heteroseksuaalinen kaava määrittelee sukupuolen ja halun oikeanlaiselle toistamiselle tiukat rajat. Tähän normatiiviseen heteroseksuaaliseen kaavaan kuuluu oletus naisellisista naisista ja miehekkäistä miehistä, jotka haluavat toisiaan heteroseksuaalisesti. (Juvonen 2002, 209.) Täten esimerkiksi transnaisten representaatio mediassa keskittyy ennen kaikkea naisellisiin heteroseksuaalisiin naisiin.

Tuula Juvonen mainitsee myös Michel Foucault’n ja Judith Butlerin teorian, jotka ovat antaneet tärkeitä vaikutteita queer-teorialle. Perehdyn näihin teorioihin omassa opinnäytetyössäni ja sovellan niitä kulttuuriseen ja biologiseen käsitykseen sukupuolesta.

1.3.2 Judith Butlerin ja Michel Foucault'n tutkimukset

Judith Butlerin teoriala sukipuolesta antavat hyviä näkökulmia tutkimukseeni. Perehdyn etenkin Butlerin näkemyksiin sukipuolijaottelusta. Hän purkaa sukipuolitutkimukseen sukipuolen kaksijakoisuutta: biologista ja kulttuurista sukipuolta. Butler myös kyseenalaistaa ”luonnollisen” ydinsukupuolen olemassaolon.

Judith Butlerin mukaan sekä biologinen että kulttuurinen sukipuoli ovat kulttuurisesti rakentuneet. Tämä antaa erinomaisia näkökulmia transsukupuolisuuteen ja ei-binäärisiin sukipuoliin, ja vastaa hyvin paljon niitä näkökulmia, joihin olen transihmisten keskuudessa törmännyt.

Pohtiessani yhteiskunnallista käsitystä sukipuolesta, käytän tutkimuksessani Michel Foucault'n teorioita tiedon arkeologiasta ja vallan genealogiasta. Hänen teoriansa voisivat selittää sen, miksi ihmiset pitävät biologista sukipuolta tieteellisenä totuutena.

Foucault'n teoriala antavat tutkimukselleni kyseenalaistavan näkökulman: ovatko vallalla olevat käsitykset sukipuolesta totuudenmukaisia? Foucault pohtii siis vallan ja tiedon suhdetta.

1.3.3 Muut lähteet

Tutkimuksessani perehdyn erityisesti transihmisten omiin näkökulmiin sukipuolesta. Olen löytänyt transihmisten tekstejä blogiyhteisöistä ja eri internetsivuilta. Tärkeintä on ollut löytää erityisesti ihmisten omakohtaisia kokemuksia siitä, miten he määrittelevät sukipuolensa ja identiteettinsä.

Tutustun myös Leena-Maija Rossin teokseen *Heterotehdas* (2003), sillä se perehtyy mieheyden ja naiseuden representaatioon suomalaisessa mainonnassa. Rossi analysoi sukipuolen esitystapoja, ja täten hänen tutkimuksensa auttaa ymmärtämään myös transnaisen ja transmiehuuden representaatiota.

2 Termistö ja kielenkäyttö

2.1 Termistöstä

Transsukupuolisuuteen liittyvä termistö on vaihdellut runsaasti transtietoisuuden kasvaessa, ja termistö kokee muutoksia vielä tänä päivänäkin. Erityisen suuri merkitys on internetin sosiaalisilla yhteisöillä, joissa transihmiset selventävät ja määrittelevät sopivaa termistöä ja opettavat niiden käyttöä muille ihmisille.

Toisinaan termit voivat limittyä toistensa kanssa, ja joskus niillä on eri merkityksiä eri ihmisten ja eri kansallisuuksien välillä. Esimerkiksi termi transgender tarkoittaa suomen kielessä muunsukupuolista, kun taas englannin kielessä se viittaa kaikkiin transsukupuolisiin ihmisiin (Trasek 2015).

2.2 Termistöt muuttuvat

Joitakin nykypäivänä yleisessä käytössä olevia termejä pidetään transyhteisöissä vanhentuneina ja jopa loukkaavina. Näihin termeihin lukeutuvat FTM ja MTF. FTM on lyhenne termistä Female-to-Male. Sillä tarkoitetaan biologista naista, joka kokee olevansa mies (Vilkkä 2010, 167). MTF puolestaan tarkoittaa Male-to-Female, eli biologista miestä, joka kokee olevansa nainen (Vilkkä 2010, 167). Nämä termit viittaavat siihen, että transihmisen sukupuoli ei alusta asti ole oikea, vaan hän leikkauksilla ja hormonihoidoilla muuttuu sukupuolesta toiseen. Monet transsukupuoliset ovat eri mieltä tämän käsityksen kanssa, sillä heidän ristiriitansa on ollut ainoastaan heille annetun sukupuolen kanssa, eikä välttämättä oman kehon kanssa. (Queersecrets 2011.) Toisaalta ”biologista sukupuolta” yleensä pidetään totuutena yksilön sukupuolesta. Transsukupuolisten ajatellaan ”kokevan” sukupuolensa, kun taas cissukupuoliset ”ovat” jotain sukupuolta.

FTM ja MTF -termit ovat edelleen laajassa käytössä etenkin Suomessa, vaikka niitä voisi pitää vanhentuneina termeinä. Niitä esimerkiksi edelleen käytetään Trasekin internsivuilla. Monet transihmiset kokevat FTM ja MTF -termit omakseen. Kukin yksilö

voi viitata itseensä haluamallaan tavalla, mutta yleinen ohjenuora transyhteisöissä on se, että kaikkea termistöä ei voi yleisesti käyttää kuvaamaan kaikkia transihmisiä. (Queer-secrets 2011.)

Monet transsukupuoliset suosivat uusia termejä AMAB (*assigned male at birth*) ja AFAB (*assigned female at birth*) (TransWhat 2014). Suomennettuna nämä termit tarkoittavat sitä, että AMAB on nainen tai ei-binääristä sukupuolta edustava henkilö, jolle on annettu sukupuoleksi mies syntymän yhteydessä. AFAB on mies tai ei-binääristä sukupuolta edustava henkilö, jolle on annettu sukupuoleksi nainen syntymän yhteydessä. Näistä termeistä on olemassa muutamia variaatioita, muun muassa DMAB (*designated male at birth*, määrätty mieheksi syntymässä), DFAB (*designated female at birth*, määrätty naiseksi syntymässä), CAMAB (*coercively assigned male at birth*, pakottavasti nimetty mieheksi syntymässä) ja CAFAB (*coercively assigned female at birth*, pakottavasti nimetty naiseksi syntymässä). Näiden termien toimivuus piilee siinä, että ne korostavat sitä, miten sukupuoli aina määritellään ja annetaan lapselle vastoin tämän tahtoa, koska heti synnyttyään ihminen ei kykene määrittelemään omaa identiteettiään. Nämä termit ovat laajassa käytössä erityisesti internetin transyhteisöissä, kuten tumblr-blogiyhteisössä. Niillä viitataan vain transsukupuolisiin ja ei-binäärisiin ihmisiin, vaikka käytännössä myös cissukupuolisille on syntymässä nimetty sukupuoli. (TransWhat 2014.)

Suomen kielessä käytetään lähinnä termiä ”transsukupuolinen”, ja Setan sivuilta ladattavissa oleva *Sukupuolen moninaisuus* -dokumentti määrittelee transsukupuolisuuden kuta kuinkin samalla tavalla kuin transsukupuoliset sen itse määrittelisivät: ihminen, joka kokee ristiriitaa syntymässä annetun sukupuolen kanssa. Tämän lisäksi erikseen on määritelty termi ”transgender”, joka tarkoittaa niin sanottua kolmatta sukupuolta: transgender ei koe olevansa selkeästi mies tai nainen, tai voi kokea olevansa esimerkiksi sukupuoleton, monisukupuolinen tai muunsukupuolinen. Termi ”transihminen” puolestaan on kattotermi sekä transsukupuolisille että transgendereille. (Seta 2012.) Englannin kielessä tämän transgender-käsitteen vastine on ”genderqueer”, kun taas ”transgender” englannin kielessä tarkoittaa kaikkia transihmisiä (Trasek 2015).

Transyhteisöissä ei siis niinkään puhuta enää biologisesta sukupuolesta – ei ainakaan samassa merkityksessä kuin transyhteisöjen ulkopuolella, minkä vuoksi termistö on muuttunut transyhteisölle sopivammaksi.

2.3 Cissukupuolisten oma kategoria haastaa normalisuuden

Transyhteisöissä on tärkeää nimetä ei-transsukupuoliset identiteetit omilla nimillään, koska se eliminoi transsukupuolisuudesta toiseuden ja poistaa oletuksen siitä, että ei-transsukupuoliset ihmiset ovat normaaleja. Cissukupuolisiksi kutsutaan ihmisiä, joiden sukupuoli-identiteetti vastaa sitä sukupuolta, joka on hänelle syntymässä annettu (Seta 2014). Toisaalta esimerkiksi Trasekin sivustolla puhutaan ”syntymäsukupuolesta”, joka vastaa ihmisen omaa kokemusta sukupuolesta (Trasek 2014).

Muun muassa transaktivisti-kirjailija Janet Mock on maininnut useissa haastatteluissa – esimerkiksi CNN-haastattelussa vuonna 2014 – että kukaan ei synny sukupuoleksi, vaan vauvaksi. Tässä CNN-haastattelussa Janet Mock ilmaisee pettymystään siitä, miten hänestä on puhuttu ”naisena, joka syntyi pojaksi”, joten hän selvensi haastattelussa sitä, miksi moinen kielenkäyttö on väärin. Siispä cis-määritelmässäkään ei saisi puhua syntymäsukupuolesta, vaan *annetusta* sukupuolesta. (Mock 2014).

3 Gender ja sex

3.1 Johdanto gender/sex-malliin

Sukupuoli- ja queertutkimuksessa gender/sex-malli on yleisesti hyväksytty, tosin vain suuntaa antava, malli. Gender/sex-jaottelu pyrkii erottamaan toisistaan kaksi sukupuolta määrittävää kategoriaa: kulttuurinen sukupuoli (gender) ja biologinen sukupuoli (sex).

On totta, että gender ja sex ovat kaksi eri asiaa, mutta ihmisen sukupuolen moninaisuutta tutkiessa tulisi ottaa huomioon se, että myös tieteen yleisesti hyväksytyt faktat ja ter-

mistöt ovat syntyneet vallan ja ympäröivän kulttuurin vaikutuksen alaisena. Täten myös biologinen sukupuoli, sex, on osittain kulttuurinen.

3.2 Gender ja sex pääpiirteittäin

Sex tarkoittaa biologista sukupuolta. Biologinen sukupuoli muodostuu useasta osasta: geneettinen, anatominen ja hormonaalinen sukupuoli. Biologisen sukupuolen kriteerit antavat perusteet määrittellä sukupuoli yksilölle hänen syntymänsä yhteydessä. (Vilkkä 2010, 17.)

Geneettinen sukupuoli saa alkunsa sukusoluista, eli siittiöistä ja munasoluista. Geneettinen sukupuoli määräytyy silloin, kun lapsi syntyy. Geneettiseen sukupuoleen liittyvät kromosomit. Kun sukusoluissa yhdistyvät kromosomit $x+y$, lapsi määritellään pojaksi. Mikäli sukusoluissa yhdistyvät kromosomit $x+x$, lapsi määritellään tytöksi. Kromosomiyhdistelmä voi kuitenkin olla jokin variaatio näistä. (Vilkkä 2010, 17.)

Anatomiseen sukupuoleen kuuluvat sisäiset ja ulkoiset rakenteelliset sukupuoleen liittyvät ominaisuudet, sukurauhaset, jotka liitetään joko mieheyteen tai naiseuteen. Perinteisesti määriteltynä miehellä on penis, eturauhanen, rakkularauhaset ja kivekset, ja naisella puolestaan klitoris, kohtu, emätin ja munasarjat. (Vilkkä 2010, 18.) Kun ihminen syntyy, hänen sukupuolensa määritellään ulkoisten sukuelimien perusteella.

Biologinen sukupuoli on myös hormonaalinen. Hanna Vilkan mukaan ihmisten sukurauhaset tuottavat hormoneja, joiden suhde kehossa vaikuttaa siihen, mitä sukupuolta ihminen on. Miehillä on siis huomattavasti enemmän testosteronia kuin naisilla, ja naisilla on estrogeenia enemmän kuin miehillä. Vilkkä kuitenkin myös mainitsee, että hormonien suhteet voivat vaihdella ja ne menevät osin päällekkäin mies-nainen-luokitusten välillä. (Vilkkä 2010, 18.)

Gender tarkoittaa sosiaalista ja kulttuurista sukupuolta. Gender viittaa sukupuolen kokemuksellisiin, persoonallisiin, sosiaalisiin, kulttuurisiin ja juridisiin ominaisuuksiin. Sosiaalinen sukupuoli on siis ennen kaikkea kokemuksellinen, ja tästä näkökulmasta

katsottuna sukupuoli on yhtä monta kuin on sukupuoleen liittyvää kokemusta. Tästä johtuen on vaikea määritellä, mikä on ”mies” ja mikä on ”nainen”. Monet kuitenkin valitsevat itselleen näennäisesti yksinkertaisimman, stereotyyppisen vaihtoehdon, ja nimeävät itsensä ja toiset ihmiset biologisten piirteiden ja syntymässä annetun sukupuolen perusteella. Vilkka kuitenkin puhuu tässä yhteydessä ”biologisesta syntymäsgukupuolesta”, johon suhtaudutaan transyhteisöissä kriittisesti. Hänen mukaansa siis kaikilla ihmisillä kuitenkin on biologinen syntymäsgukupuoli, joka voi joko olla sama tai eri kuin sosiaalinen sukupuoli. (Vilkka 2010, 18.)

Sosiaalinen sukupuoli muodostuu sukupuolikokemuksen lisäksi käyttäytymiseen liittyvistä ominaisuuksista, kuten pukeutumisesta, puhetavasta, roolista, eleistä, ilmeistä ja tyylistä. Nämä asiat määrittävät eri sukupuoliin kuuluviksi ominaisuuksiksi vaihtelevasti eri kulttuureissa. (Vilkka 2010, 18-19.)

Sosiaalinen sukupuoli on kunkin yksilön oma tapa tehdä itsensä sukupuoliseksi. Sosiaalisesti sukupuoleen vaikuttaa oma tapamme *olla*, eli se, miten me suhtaudumme sukupuolen mukaiseen tapakasvatukseen ja kulttuurin sisäisiin sukupuolen käyttäytymissääntöihin. Omaksumamme tavat voivat olla tai olla olematta samansuuntaisia biologisen sukupuolen kanssa. Toisaalta sosiaalisilla rakenteilla on aina valtaa kasvattaa ihmisen rooliltaan mieheksi tai naiseksi. (Vilkka 2010, 19.)

3.3 Gender/sex-mallin puutteet: kertooko biologia totuuden?

Hanna Vilka puhuu materialistisesta ja postmodernista feminismistä, jossa on vahvasti esillä ajatus, että sukupuoli ei ole kehon ominaisuus. Sukupuoleen ei synnytä, vaan sukupuoleksi tullaan kasvatuksen ja toiston avulla. Feminiiniseksi tai maskuliiniseksi siis tullaan harjoittamalla feminiinisiä tai maskuliinisia piirteitä. Täten biologisesta sukupuolesta ei automaattisesti seuraa sosiaalinen sukupuoli. (Vilkka 2010, 19-20.)

Vilkka mainitsee Judith Butlerin teorian, jotka haastavat sukupuolen biologisen perustan. Butlerin mukaan sukupuolen biologinen alkuperä on tuotettu ja sukupuolitettu kielessä, puheessa ja instituutiossa samalla tavalla kuin sosiaalinen sukupuoli. Butlerin mukaan

sukupuoli kuitenkin on kehossa, mutta puhetodellisuudessa termit ”mies” ja ”nainen” eivät palaudu mihinkään tiettyyn alkuperään, esimerkiksi tietynlaiseen kehoon. Tähän liittyy esimerkiksi transsukupuolisuus: tietyllä tavalla käyttäytyvä ihminen voi olla nainen, vaikka hänellä ei ole kehoa, jota yleensä pidetään ”naisen kehona”. Butlerin mukaan sukupuoli on seurausta monenlaisesta tekemisestä ja tuottamisesta. Siinä toistetaan kulttuurisesti hyväksytyjä sukupuolitapoja ja sukupuolen mukaan nimettyjä tekoja. Sukupuoli on siis performatiivinen. Sukupuoleen liitetään tietyt eleet, roolit ja piirteet, ja niitä toistetaan heteroseksuaalisuuden vahvistamiseksi. (Vilka 2010, 20.)

Vilka päätyy ajatukseen, että sukupuoli on sekä sosiaalinen että biologinen, ja että sukupuolella on biologinen perustansa. (Vilka 2010, 20.) Biologisen sukupuolen perusteella tehty määritelmä mieheksi tai naiseksi on kuitenkin sosiaalisesti rakentunut. Toisin sanoen, yhteiskunta on määritellyt, että tietyt elimet ja kromosomit vastaavat tiettyä sukupuolta. Määritelmä on sosiaalinen, koska biologisesti yksinään näitä kehon piirteitä ei tarvitse määritellä mihinkään sukupuoleen. (Aiden 2014 & Bob 2015.)

3.4 Butlerin teoriala sukupuoliesta haastavat gender/sex-mallin

Judith Butler on jossain määrin haastanut gender/sex-ajattelumallia omilla teorioillaan. Keskeistä Butlerin väitteissä on se, ettei ole olemassa mitään ”luonnollista” ydinsukupuolta. Sukupuoli on heteroseksuaalisen normin muovaama instituutio, joka säätelee kaikkia niin sanottuja poikkeavia seksuaalisuuden ilmaisuja. (Ojajärvi 2004, 257-258.)

Butler purkaa feministiselle teorialle keskeistä sukupuolen kahteen osaan jaottelua: biologista ja kulttuurista sukupuolta. Tässä jaottelussa biologinen sukupuoli nähdään ”oikeana” ja ”aitona” perustana sukupuolelle, ja useimmiten oletetaan, että kulttuurinen sukupuoli rakentuu biologisen sukupuolen mukaan. Butlerin mukaan biologinen – siinä missä kulttuurinenkin – sukupuoli on yhtäläillä kulttuurisesti rakentunut. Kulttuuri on siis määrännyt sen, mitä me biologialla ymmärrämme. Tällöin biologisen ja kulttuurisen erottelu lakkaa olemasta olennainen. (Ojajärvi 2004, 258.) Tämän perusteella AFAB ja AMAB -termistö kuvastaa transkokemusta paremmin kuin ”Male to Female” ja ”Female to Male” -termit. Syntymässä ihmisille annetaan sukupuoli ulkoisten sukupuolipiir-

teiden perusteella, koska kulttuuri on määrittänyt sen, mitkä biologiset piirteet kuuluvat kuhunkin sukupuoleen.

Butlerin mukaan sukupuolta ei sellaisenaan ole olemassa, eikä heteroseksuaalisuus ole se oletettu, ylivoimaisesti luonnollisin tapa "olla". Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat toistettuja instituutioita. Ne tehdään yhä uudelleen sukupuolen käytäntöjä imitoimalla. Butler kysyy, voidaanko tuohon selviöksi oletettuun sukupuoleen vedota ilman, että ensin tutkitaan millä keinoin se on oletettu. Hän tuo esille kysymyksiä siitä, mitä biologinen sukupuoli edes on: onko se hormonaalista, anatomista vai geneettistä? Butler siis keskittyy siihen, minkälaiset voimat ovat saaneet aikaan tietynlaisen ajattelun sukupuolesta. Hän tutkii sitä, mitkä kulttuuriset käytännöt ovat johtaneet ajattelemaan sukupuolta kaksijakoisena ja seksuaalisuutta heteronormatiivisena, kahden eri sukupuolen välisenä haluna. (Ojajärvi 2004, 258-259.)

Butlerin teoriassa olennaista on siis ajatus siitä, että sukupuoli kaikissa muodoissaan *tehdään*, eli sukupuoli on performatiivista. Hän viittaa kirjoituksissaan Austinin klassiseen puheteoriaan: puheella on tuottava voima. Puhe ei ainoastaan välitä jotain tai kuvaa todellisuutta - se myös tuottaa jotakin. Butler on myös laajentanut käsitettä "performatiivisuus" (tuottava suorittaminen) siten, että sanojen lisäksi se käsittää eleet, asemat ja muut ajateltavissa olevat sukupuolittamisen käytännöt. Tämän performatiivisen teorian mukaan sukupuoli ei ole valmiiksi olemassa. Kaikki mitä sukupuolella ymmärrämme, on performatiivisesti tuotettu. (Ojajärvi 2004, 259-260.)

Erityisesti queer-teoreetikot ovat inspiroituneet Butlerin gender/sex-erottelun kritiikistä. Sukupuolieroja korostavan feministisen teorian piirissä häntä on kuitenkin kritisoitu: hänen on väitetty ajattelevan, että sukupuolen voi vain vapaasti valita. Butler ei kuitenkaan esitä, että sukupuoli olisi muutettavissa tai vaihdettavissa. Ajatus on pikemminkin päinvastainen: sukupuoli on voimakkaiden yhteiskunnallisten käytäntöjen seurausta. (Ojajärvi 2004, 268-269.)

Butler ei alistu heteroseksuaalisen hegemonian voimaan. Hän pohtii sukupuolen rakentumista biologisesta sukupuolesta erillään, vapaasti virtaavana. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että "nainen" ja "feminiininen" voidaan merkityksellistää siten, että ne voi-

vat tarkoittaa niin naisen kuin miehenkin ruumista. Samoin termit "mies" ja "maskuliininen" voivat tarkoittaa miehen tai naisen ruumista. (Ojajärvi 2004, 261.) Butlerin teorialle tukevat siis monien transihmisten näkemyksiä sukupuolesta ja kehon sukupuolipiirteistä: tietyillä kehonpiirteillä ei yksinään ole sukupuolta, eikä tietyistä kehonpiirteistä automaattisesti seuraa tietynlainen sukupuoli. Esimerkiksi transnaisen yleensä ”maskuliinisenä” pidetty keho voi olla feminiininen, naisen keho. Soveltaessani Butlerin teorioita omaan tutkimukseeni, voidaan olettaa, että termeillä mies, nainen, maskuliininen ja feminiininen voidaan tarkoittaa myös ei-binäärisen ihmisen ruumista.

Sukupuoli on helposti "rikottavissa". Sitä voidaan parodioida, murtaa tai esittää "liioitellun luonnollisena", mikä paljastaa samalla luonnollisuuden mahdottomuuden. Sukupuolen oletetusta vastakkaisuudesta seuraa se, että miehiä ja naisia tarkastellaan aina suhteessa toisiinsa - jopa silloin kun kyse on homoseksuaalisesta kanssakäymisestä. Tämä tulkitaan suhteessa naisiin siten, että se on osa naista halventavaa kulttuuria. Esimerkiksi drag-kulttuuri on parodiaa naiseudesta. (Ojajärvi 2004, 261.) Parodiana se vaikuttaa ennen kaikkea transnaisiin ja transmisogyniaan. Käsittelen drag-kulttuurin suhdetta transmisogyniaan opinnäytetyöni kappaleessa *Transmisogynia nykymediassa*.

3.5 Michel Foucault: miten valta vaikuttaa tietoon?

Michel Foucault'n teorialle tiedon arkeologiasta ja vallan genealogiasta voivat selittää yhteiskuntamme sukupuolikäsitystä siten, että ne käsittelevät tiedon ja vallan suhdetta. Judith Butlerin ja Foucault'n teorialle kietoutuvat toisiinsa siten, että Butler tukee sukupuoliteoriassaan Foucault'n ajatuksia. Judith Butler ei etsi ilmiöiden alkuperää ja ydintä vaan niitä voimia, jotka muokkaavat tuntemiamme asioita ja ilmiöitä. (Ojajärvi 2004, 257.)

Queer-teoreetikot tukevat ajatusta siitä, että biologinen sukupuoli on kulttuurisesti muodostunut, samoin kuin kulttuurinenkin sukupuoli. Foucault'n diskurssiteorialle tukevat tätä näkökulmaa. Tiedonarkeologisessa analyysissään Foucault keskittyi rakenteisiin ja sääntöihin, jotka määräävät ajatteluumme. Keskeistä on siis purkaa ei-historiallinen, universaali rationaalisuuden muoto: se on pikemminkin riippuvainen diskursiivisista

säännöistä. Diskurssilla viitataan tiettyihin ajattelutapojen, käsitysten ja olettamusten kokonaisuuteen, joka määrittää jonkin tietyn aiheen kielenkäyttöä ja sitä, mitä siitä voidaan puhua ja ajatella. Diskursiiviset säännöt ovat aina vaikuttaneet tietoon siten, että eri aikoina ja eri paikoissa on ollut mahdollista ajatella, sanoa ja kokea asioita hyvin erilaisin tavoin - täten, "tieto" on mahdollista käsittää eri tavoin, kontekstista riippuen. Foucault onkin sanonut, että ihmisen suurin ongelma on kyvyttömyys ajatella eri lailla, valtasuhteista poikkeavalla tavalla. (Valtonen 2004, 209-210.)

Tästä voisi päätellä, että myös käsitykset sukupuolesta ovat syntyneet diskursiivisista säännöistä, ja nämä käsitykset ovat muovautuneet erilaisiksi eri aikoina ja eri paikoissa. Erityisesti gender/sex-mallia pidetään nykypäivänä yleisesti hyväksyttynä totuutena sukupuolesta, ja biologista sukupuolta pidetään "tieteellisenä totuutena". Foucault'n teorian mukaan tämä ajattelutapa voi olla seurausta siitä, että ihmiset eivät kykene haastamaan yleistä, totuutena pidettyä ajattelutapaa. Onko siis yleisenä totuutena pidetty asia luotettavaa faktaa?

Diskursiiviset muodostelmat ovat sidottuja aikaan, paikkaan ja kulttuuriin. Sukupuolikäsitykset ovat erilaisia eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi Intiassa on kolmas laillinen sukupuoli binäärisukupuolten lisäksi (Khaleeli 2014). Samoin sukupuoliroolit vaihtelevat eri kulttuureissa. Sukupuolta käsitellään eri tavoin ja eri termein erilaisissa diskursiivisissa toimintakentissä. Esimerkiksi biologian alalla keskitytään kehon biologisiin sukupuolipiirteisiin. Mediassa sukupuolta esitetään kulttuuristen sukupuolikäsitysten perusteella; kulttuuriseen sukupuolen muovautumiseen vaikuttavat esimerkiksi käyttäytyminen, pukeutuminen ja eleet. Foucault'n teorioissa olennaista on tutkia diskursiivista ympäristöä, jossa puheteko on tehty. Tällä tavalla puheteoille löydetään merkitys. Tiedon arkeologiassa käsitellään eri diskursiivisia kenttiä, joita ylläpitävät erilaiset tahot. Esimerkiksi mediaa voidaan pitää yhtenä ylläpitävänä tahona. Nämä tahot vaikuttavat siihen, miten puheesta tulee vakavaa tai vakavasti otettavaa ja uskottavaa, siis "totuutta". (Valtonen 2004, 212.)

Sukupuolesta siis keskustellaan eri tavoin riippuen diskursiivisesta kentästä. Media kuvastaa sukupuolta omin tavoin, yleensä kulttuurisiin sukupuolikäsityksiin keskittyen. Koska media käsittelee kulttuurista sukupuolta lähes poikkeuksetta saman kaavan mu-

kaan, sen välittämä viesti sukupuolesta on nähtävissä ”totuutena”. Media toistaa ja ylläpitää kulttuurisia sukupuolikäsityksiä.

Biologian tieteessä puolestaan keskitytään kromosomeihin, hormoneihin ja elimiin, kun puhutaan sukupuolesta. Koska biologia on tieteen kenttä, biologian teorioita pidetään helposti totuutena – se ylittää jopa median auktoriteetin sukupuolen määrittäjänä. Siksi ihmiset keskittyvät ennen kaikkea kehollisiin piirteisiin sukupuolta määritellessään – etenkin silloin, kun ihmisellä on ”ristiriita” kulttuurisen ja biologisen sukupuolen välillä. Biologinen sukupuoli usein nähdään ”todellisena totuutena”, joka määrittää henkilön sukupuolen hänen kulttuurisesta sukupuolestaan huolimatta. Tämän vuoksi transsukupuolisen ihmisen sukupuoli-identiteettiä ei välttämättä oteta vakavasti.

Tätä osaltaan selittävät Foucault’n ajatukset subjektista. Foucault’n mukaan subjekti ei ole itsenäinen ja itseään hallitseva. Meidän ja kokemustemme väliin tulevat aina säännöt, joiden varassa voimme toimia, puhua ja ajatella. Esimerkiksi oppimamme kieli muokkaa kokemuksiamme; me käytämme kieltä selittääksemme kokemuksia itsellemme ja muille. Kunkin yksilön tekoja ja ajatuksia hallitsevat erilaiset diskurssit. Olennaisista ovat siis ne *olosuhteet*, joissa puhetekoja tuotetaan, eivätkä niinkään puheteot itse. (Valtonen 2004, 2013.) Sukupuolta määritellessään yksilöön vaikuttavat siis kulttuurin ja biologian tieteenalan eri säännöt. Niiden diskurssit vaikuttavat käsityksemme sukupuolesta. Ihmiset uskovat näihin diskursseihin niin vahvasti, etteivät ota vakavasti ihmisiä, jotka kyseenalaistavat ”yleisenä totuutena” pidettyjä ajattelutapoja. Esimerkiksi transnainen voi kokea olevansa sekä kulttuurisesti että biologisesti nainen. Koska biologian tieteenalan säännöt ovat saaneet ihmiset ajattelemaan siten, että ”biologisella naisella” on tietynlainen keho, he todennäköisesti kyseenalaistavat transnaisen biologisen naiseuden.

Tiedon arkeologian lisäksi Foucault’n käsitykset vallasta ovat melkoisen keskeistä antia mediatutkimukselle. Foucault’n mukaan valta pikemminkin tuottaa kuin hallitsee todellisuutta. Valta muodostaa ne *toimintakentät*, joissa tieto tuotetaan. Valta tuottaa omien tarpeidensa mukaista totuutta. Täten, ”totuus” on suhteessa järjestelmiin, jotka tuottavat ja ylläpitävät valtaa, sekä vallan seurauksiin, joita totuus tuottaa. Valta ja tieto ovat siis kietoutuneena toisiinsa. (Valtonen 2004, 218-219.)

Tämän perusteella valta tuottaa totuutta sukupuolesta. Valta on osaltaan vaikuttanut siihen, miten ajattelemme sukupuolta – mukaan lukien biologista sukupuolta. Käsitykset ”miehen kehosta” ja ”naisen kehosta” ovat kulttuurisia siten, että tietyt kehon piirteet yhdistetään miehuuteen ja tietyt piirteet yhdistetään naiseuteen. Biologia ei ehkä olekaan ehdoton tieteellinen totuus sukupuolesta, kuten yleensä uskotaan, koska tämä totuus on syntynyt vallan alaisena. Esimerkiksi estrogeenia kutsutaan ”naishormoniksi” ja testosteronia kutsutaan ”mieshormoniksi”. Vaginaa ja munasarjoja kutsutaan ”naisen sukuelimiksi” ja penistä ja kiveksiä ”miehen sukuelimiksi”. Kulttuuri on antanut näille käsitteille sukupuolelliset merkitykset, ja kulttuurin eri toimintakentät (esimerkiksi media ja biologian tieteenkenttä) ylläpitävät näitä käsityksiä. Kulttuuri on muovannut ajattelutapoja myös tieteellisissä yhteisöissä. Tieteellisissä yhteisöissä ei pitäisi olla mitään perusteita sille, miksi esimerkiksi penistä ja kiveksiä kutsutaan ”miehen sukuelimiksi”, koska näillä elimillä on jo omat tieteelliset nimensä. Niitä ei tarvitse liittää mihinkään sukupuoleen. (Aiden 2014, Bob 2015, Mey 2014, Natalie 2011 & Thepersonalispolitic 2012.)

Yksittäisinä, ihmisen kulttuurista erillisinä käsitteinä elimillä, kromosomeilla ja hormoneilla ei siis ole sukupuolta. Elimet ovat elimiä, hormonit ovat hormoneja ja kromosomit ovat kromosomeja – ja kaikki nämä piirteet jakautuvat eri yksilöissä satunnaisesti. Monien transihmisten mielestä tämä on järkevä ajattelutapa, koska se kieltää ajatuksen transsukupuolisten sukupuolen ja kehon ristiriitaisuudesta. Esimerkiksi transnaiselle hänen ”miehen kehona” pidetty vartalonsa voi olla naisen keho, ja ”miehen elimet” ovat naisen elimiä. (Aiden 2014 & Bob 2015.)

Tämä totuusjärjestelmä on suhteellisen tehokas. Tämä perustuu siihen, että yhteiskunnassamme tieto useimmiten erotetaan vallasta. Valtaa voi vapaasti arvostella ja kyseenalaistaa, mutta totuutta ei. (Valtonen 2004, 219.)

3.6 Transyhteisöt haastavat kehon sukupuolellisuuden

Judith Butlerin teorialla ovat innostaneet monia queer-teoreetikkoja ja transyhteisöjä. Transyhteisöissä monet ihmiset ovatkin lähes kokonaan hylänneet ajatuksen kehojen biologisesta sukupuolesta, koska yleiset ajattelumallit biologisesta sukupuolesta ovat binaristisia, eli kaksijakoista sukupuolijärjestelmää vahvistavia malleja. Käsitys ”biologisesta naisesta tai miehestä” on useille transihmisille loukkaava ja melkoisen binaristinen – se siis jättää huomiotta ei-binääriset sukupuolet. Tumblr-blogiyhteisössä moni transihminen saa äänensä kuuluviin ilman pelkoa väkivallasta, joten mielipiteitä aiheesta on monenlaisia.

Aiden (AMAB), Birdie (AFAB) ja Coffie (AFAB) ylläpitävät transihmisille suunnattua blogia Tumblr-blogiyhteisössä. 7.4.2014 julkaistussa tekstissä Aiden kirjoittaa kehojen sukupuolellisuudesta seuraavasti:

Bodies are not gendered. There's no reason to gender them. They are not transitioning to the right gender or the opposite gender or whatever. This kind of language upholds both the gender and sex binary, and throws a lot of the trans/nb/intersex community right under the bus.

If you say you're changing your body to match your gender, you're upholding the gender and sex binary, enforcing that certain genders should look a certain way. (Aiden, 2014.)

Aidenin mukaan kehot itsessään eivät ole sukupuolellisia. Siispä transsukupuoliset ihmiset eivät leikkauksilla korjaa kehoaan ”oikeaan” sukupuoleen, vaan omaan identiteettiinsä sopivaan kehoon – tai eivät läpikäy leikkauksia ollenkaan, mikäli yksilö on niin päättänyt. Niin sanottuna miehen kehona pidetty vartalo siis voisi yhtä lailla olla naisen keho – eli transnaisen keho. Toisin sanoen, jotkut transnaiset ja transmiehet ovat tyytyväisiä kehoonsa ilman leikkauksiakin. Aiden korostaa sitä, että käsitykset ”miehen kehosta” ja ”naisen kehosta” ylläpitävät kaksijakoista sukupuolikäsitystä, joka määrittelee miesten kehot tietyntylaiseksi ja naisten kehot toisenlaiseksi – ikään kuin sukupuolien pitäisi näyttää tietyntylaiselta. Ei siis ole olemassa mitään oikeaa tai väärää tapaa ilmaista mitään sukupuolta, eikä ihminen voi syntyä niin sanotusti väärään sukupuoleen. Ristiriita on ainoastaan sen kanssa, miten yksilö on syntymän yhteydessä määritelty – ja suku-

puolen kaksijakoisuutta korostava yhteiskunta määrittää kehot miehiksi tai naisiksi niiden ulkoisten piirteiden perusteella. (Aiden 2014 & Bob 2015.)

Transihmiset puhuvat biologisen sukupuolen kulttuurisesta rakentumisesta pohtimalla niitä eri piirteitä, joilla määrittelemme sukupuolen. Nämä eri sukupuolipiirteet (kromosomit, hormonit, sukuelimet) jakautuvat eri yksilöissä satunnaisesti. Yhden ihmisen kehossa jokin piirre voi olla maskuliininen ja osa hänen mieheyttään, toisen ihmisen kehossa sama kehon piirre voi olla feminiininen ja osa hänen naiseuttaan. (Jay 2016, Mey 2014 & Thepersonalispolitic 2012.)

Monien transihmisten mielestä etenkin cissukupuoliset ihmiset haluavat noudattaa gender/sex-jaottelua, koska se antaa heille syyn viitata transsukupuolisiin ihmisiin väärällä sukupuolella. ”Biologista todellisuutta” käytetään siis keinona kieltää transihmisen todellinen sukupuoli. Jos biologinen sukupuoli nähtäisiin yleisesti kulttuurisesti rakentuneena, transihmisen sukupuolta ei voitaisi kyseenalaistaa hänen kehonsa biologisten piirteiden perusteella. (Bob 2015.)

4 Sukupuolivähemmistöjen historiaa Suomessa

4.1 Transsukupuolisuus-käsitteen synty

Käsitys transsukupuolisuudesta ja transihmisyydestä on vaihdellut vuosikymmenien ajan. Täysin näkymättömänä transsukupuolisuus ei pysynyt silloinkaan, kun transihmisillä ei ollut vielä tunnistettavia laillisia oikeuksia.

Malla Suhonen kirjoittaa sukupuolivähemmistöjen jokseenkin vaatimattomasta historiasta kirjassa *Satenkaari-Suomi – Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa* (2007). Hän viittaa muun muassa siihen, että vielä 1800-luvulla termejä transsukupuolisuus, transvestisuus ja homoseksuaalisuus ei ymmärretty erillisinä termeinä. Niitä pidettiin pikemminkin toistensa synonyymeina. 1800-luvulla puhuttiin niin sanotusta fyysi-

sestä tai psyykkisestä kaksineuvoisuudesta tai hermafrodiittisuudesta. (Mustola & Pakkanen 2007, 53.)

Lääketieteen kehitys vaikutti suuresti transsukupuolisuus-käsitteen syntymiseen. 1910-1920-luvuilla Euroopassa hoidettiin ihmisiä sekä kirurgisesti että hormonaalisesti. Hoidot olivat tuohon aikaan kokeellisia ja hengenvaarallisia. Ensimmäisenä transsukupuolisuus-termiä käytti saksalainen lääkäri Magnus Hirschfeld vuonna 1923, ja hänen määritelmänsä mukaan henkilö on transsukupuolinen, jos hän kokee syntyneensä väärään sukupuoleen ja omaksuu ”vastakkaisen” sukupuolen roolin. (Mustola & Pakkanen 2007, 53.) Nykypäivän standardeille hänen määritelmänsä on puutteellinen ja vain suuntaa antava, mutta hänen voidaan silti sanoa muovanneen nykyisen käsityksen transsukupuolisuudesta (Mustola & Pakkanen 2007, 54).

Suomessa on pitkään käytetty termiä ”transseksuaalisuus” puhuttaessa transsukupuolisuudesta, mutta kyse on lähinnä käännösvirheestä (*transsexual*) tai pikemminkin ”kääntämättä jättämisestä” (Mustola & Pakkanen 2007, 54). Englanninkielinen sana ”sexual” voi viitata siis seksuaalisuuteen tai sukupuoleen. Nykyään Suomen transyhteisöissä suositetaan termiä *transsukupuolisuus*, jotta sitä ei sekoitettaisi seksuaalisiin suuntautumisiin.

4.2 Transsukupuolisuuden näkymättömyys

Sukupuolen moninaisuus ja täten myös transsukupuolisuus on vielä nykypäivänäkin melkoisen vähän tutkittu aihe Suomessa. Osaltaan tähän on vaikuttanut se, että transsukupuolisuuden ja homoseksuaalisuuden tarinat ovat kulkeneet käsi kädessä: siinä missä homoseksuaalinen kanssakäyminen on ollut rikollista, on samaan aikaan kielletty myös ”ristiinpukeutuminen”, eli toisen sukupuolen vaatteiden käyttäminen. Transsukupuolisuus on siis ennen usein tulkittu homoudeksi tai lesboudeksi. (Mustola & Pakkanen 2007, 57-58.)

Näkymättömyys merkitsee muun muassa sitä, että ennen transsukupuolisilla ihmisillä ei ollut sanoja, joilla kuvata itseään. Tämän vuoksi oman itsen ymmärtäminenkin ei ollut helppoa. (Mustola & Pakkanen 2007, 59.)

Suomalaisten tietoisuuteen transsukupuolisuus tuli vasta 1950-luvulla, kun *Seura*-lehti kertoi transsukupuolisista henkilöistä ja heidän transhoidoistaan. Koska tietoisuus oli alkanut levitä, 1960-luvulla jotkut transsukupuoliset hakivat kastreerilupaa. Koska tuon ajan Suomessa lääkärit ja hoitajat eivät tienneet transsukupuolisuudesta juurikaan mitään, lupia ei myönnetty eikä transsukupuoliset henkilöt tienneet mistä olisivat voineet hakea apua. Osa heistä päätyi kastroimaan itse itsensä ja osa matkusti ulkomaille päästäkseen korjausleikkauksiin. (Mustola & Pakkanen 2007, 59-60.)

Myös 1980-luvulla tapahtui eräs merkkihetki trans-Suomen historiassa. Tuolloin oman etunimen ja henkilötunnuksen vaihtaminen tulivat mahdolliseksi, mistä voikin kiittää erästä transnaista. Hän oli ollut transhoidoissa ulkomailla, ja Suomessa ollessaan muutti nimensä vuonna 1986. Hän voitti oikeusjutun henkilötunnuksen vaihtamisesta vuonna 1988. Transsukupuolisten juridinen tilanne alkoi siis parantua merkittävästi 1980-luvulla, mutta ruumiillisia hoitoja oli edelleen vaikea saada. Transsukupuoliset joutuivat taistelemaan hoidoistaan aina 1990-luvulle asti. (Mustola & Pakkanen 2007, 60-61.)

4.3 Transsukupuolisten oma ääni

Vuonna 1984 Naantalissa perustettiin transseksuaalien yhdistys Trasek ry, jonka tavoitteena oli auttaa transsukupuolisia saavuttamaan tasapainoinen elämä sekä tuoda transsukupuolisuus ja transsukupuolisten ongelmat ja tarpeet yleiseen tietoisuuteen. 1990-luvun alussa jotkut transsukupuoliset alkoivat toimia Helsingin Setassa lisätäkseen setalaisten tietoisuutta transsukupuolisuudesta ja heidän kohtaamistaan ongelmista. Trasek puolestaan liittyi Setan jäsenjärjestöksi. Koska transihmiset olivat entistä enemmän aktiivisesti mukana toiminnassa, vuonna 1993 järjestettiin ensimmäinen TransHelsinki-tapahtuma. Näiden tapahtumien jälkeen transtoiminta aktivoitui ja suomalaiset transihmiset saivat oman äänensä kuuluviin. (Mustola & Pakkanen 2007, 61.)

Nämä merkittävät edistysaskeleet johtivat muun muassa tutkimuksiin transsukupuolisten elämästä. Vuonna 1992 Merja Rastan tutkimus transsukupuolisten elämästä ja asemasta Suomessa toi ensimmäistä kertaa esille transsukupuolisten oman äänen, sekä hei-

dän vaikean ja joskus mahdottoman elämäntilanteensa. Tutkimuksessa tuotiin esille transsukupuolisten itsemurhat, mikä osaltaan herätti halun hoitaa transsukupuolisten asiat kuntoon. Setaan perustettiin Transtukipiste vuonna 1994, jota avusti raha-automaattiyhdistys. (Mustola & Pakkanen 2007, 62.)

Vuonna 2002 kehitettiin niin sanottu translaki. Suomen eduskunta hyväksyi lain ”transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta”. Tämän yhteydessä annettiin hoitoasetus, jonka tavoitteena oli yhtenäistää hoitokäytäntöjä eri hoitoyksiköissä. Translain valmisteluprosessi mahdollisti sen, että transsukupuoliset saivat äänensä kuuluviin ja pääsivät Suomessa itse vaikuttamaan elämänsä kannalta ratkaisevaan päätöksentekoon. Tietoisuus transsukupuolisuudesta kasvoi ja Transtukipisteen asiakaskuntakin sai tilaa käsitellä ennen huomiotta jääneitä kysymyksiä: tunteita, kasvukokemuksia, identiteettiä, itsesyrjintää ja traumoja, jotka ovat voineet syntyä transsukupuolisena elämisestä. (Mustola & Pakkanen 2007, 62-63.)

5 Transsukupuolisuus tänään

5.1 Transsukupuolisten syrjintä

Transsukupuolisten oikeuksista taistellaan nykypäivänäkin, eikä transsukupuolisten oikeudet ole vielä läheskään samalla tasolla kuin cissukupuolisten oikeudet. Laillisissa tietokannoissa ihmiset edelleen jaotellaan kahteen sukupuoleen, eli miehiksi tai naisiksi. Tämä on ongelmallista niille ihmisille, joiden sukupuoli on ei-binäärinen. Tämän lisäksi transsukupuoliset kohtaavat runsaasti väkivaltaa oman identiteettinsä vuoksi.

EU:n perusoikeusvirasto suoritti vuonna 2012 nettitutkimuksen, johon osallistui 93 000 LGBT-ihmistä. Näistä noin 6700 oli transihmisiä. Suomesta kyselyyn vastasi 481 ihmistä, jotka arvioivat itsensä transihmisiksi. (EU:n perusoikeusvirasto 2014, 108.) EU:n perusoikeusviraston raportin mukaan transihmisiin kohdistuu kaksi kertaa enemmän syrjintää ja väkivaltaa kuin homoihin, lesboihin tai bi-ihmisiin. 9.12.14 julkaistun raportin mukaan noin 34% transihmisistä on joutunut viimeisen viiden vuoden aikana sellai-

sen väkivallan kohteeksi, jossa motiivina on ollut viha. (EU:n perusoikeusvirasto 2014, 51.)

Kyselyn mukaan noin puolet transihmisistä välttelee julkisia tiloja väkivallan pelossa. Tutkimuksen tulosten perusteella transihmisten syrjintä johtaa työmarkkinoilla syrjäytymiseen ja heikoon integroitumiseen. Transihmiset kokevat syrjintää myös terveyspalveluissa ja oppilaitoksissa. Suomalaisista transihmisistä 49% koki viimeisen vuoden aikana tulleen ahdistelluiksi tai syrjityiksi. (EU:n perusoikeusvirasto 2014, 25.) Työsyrjintäkokemuksia oli Suomessa melko vähän verrattuna muihin maihin: noin 8% suomalaisista transihmisistä on kokenut syrjintää tai negatiivisia kommentteja työpäikällä (EU:n perusoikeusvirasto 2014).

Transnaiset kokevat syrjintää sekä arkielämässä että työmarkkinoilla huomattavasti enemmän kuin muut ryhmät. Raportin mukaan peräti 60% kyselyyn vastanneista eurooppalaisista transnaisista kokee syrjintää työnhaussa. Vastaavasti 43% transmiehistä kokee samanlaista syrjintää työmarkkinoilla. (EU:n perusoikeusvirasto 2014, 28.)

Seta käsitteli EU:n perusoikeusviraston raporttia internetsivuillaan 11.12.2014. Uutisessa puhutaan Suomen translaista ja sen muuttamisesta. Uutisen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut translakiesityksen, mutta hallitus ei toistaiseksi ole käsitellyt asiaa. Uudistuksessa translaista poistettaisiin sukupuoltaan korjaavien ihmisten lisääntymiskyvyttömyysvaatimus ja siviilisäädyn rajoitukset. Nykyisen translain mukaan transihminen voi muuttaa laillista sukupuoltaan ainoastaan silloin, kun hän on lisääntymiskyvytön. Myös EU:n perusoikeusviraston mukaan avioeroon ja sterilisaatioon pakottamisen ei tulisi kuulua juridisen sukupuolen tunnistamiseen. (Seta 2014.)

5.2 Transnaiset näkyvillä

Vuonna 2013 Netflix julkaisi alkuperäissarjansa *Orange is the new black*. Sarjan menestyksen saattamana yksi sen päänäyttelijöistä, Laverne Cox, sai näkyvyyttä transnaisena, ja hänen transaktivisminsa on levinnyt laajempaan tietoisuuteen. Hänen lisäksi kansainvälisesti esillä ollut transaktivisti on Janet Mock, joka julkaisi omaan elämäänsä

transnaisena perustuvan kirjansa *Redefining Realness: My Path to Womanhood, Identity, Love & So Much More* helmikuussa 2014. Laverne Cox ja Janet Mock ovat siis nykymomentin mahdollisesti kaikkein eniten näkyvillä olevia transaktivisteja, ja he molemmat ovat niin sanottuun riskiryhmään kuuluvia värillisiä transnaisia. Siksi heidän äänensä kuuluminen on erityisen tärkeää: edes transyhteisöissä värillisten transnaisten ääniä ei olla ennen kuultu yhtä aktiivisesti, sillä transmiehet useimmiten ”valtaavat tilaa”. Tähän vaikuttaa luonnollisesti maailmalla yleinen misogynia (naisviha), jonka vuoksi naisten äänet jäävät usein miesten äänten alle. Transnaisiin kohdistuvaa misogyniaa kutsutaan transmisogyniaksi (eng. *transmisogyny*) (Serano 2015).

Janet Mock ja Laverne Cox ovat antaneet useita luentoja ja haastatteluja transsukupuolisuudesta ja transsukupuolisten poliittisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta asemasta länsimaisessa yhteiskunnassa. Janet Mock on ollut myös mukana niin sanotussa internet-vallankumouksessa Twitterissä aloittamallaan *Girls like us* -kampanjallaan, jonka tarkoituksena on ollut vaatia tilaa transnaisille internetin sosiaalisissa yhteisöissä. Tämä kampanja onkin levinnyt Twitteristä eteenpäin Tumblr:iin, Instagramiin, Facebookiin ja muihin sosiaalisen median yhteisöihin. Kampanjan tarkoituksena on saada transnaisten äänet kuuluviin heille turvallisessa tilassa, sillä monille transnaisille kotoa lähteminenkin voi olla vaarallista. Janet Mockin mukaan nämä sosiaaliset yhteisöt tarjoavat monille transsukupuolisille varmistusta ja tukea heidän identiteetistään, mitä he eivät internetin ulkopuolelta tai omasta elämästään voi saada. (Mock 2014.)

Janet Mock puhuu Talks at Google -haastattelussaan siitä, miten transnaisten käsitteleminen mediassa ei ole niinkään uusi asia. Nykypäivän mediainnostus transnaisista on kasvanut, koska transnaisten tarinat ja äänet ovat päässeet kuuluviin:

--And so I think our culture is ready to develop language and to really discuss discourse with trans people about their actual lives and not so much about what they do to their bodies, because that's been tried and through and done. So I think that a lot of the reason why there's been a lot of discourse lately is because trans women have been at a point to say that the way you're reporting on my life is not cute anymore. (Mock 2014.)

Janet Mockin mukaan esimerkiksi keskittyminen transnaisten kehoihin ja heidän läpikäymiinsä korjausleikkauksiin ei ole enää sopivaa. Transkeskusteluissa on kehitettävä

uusia diskursseja ja inhimillistettävä nämä ihmisryhmät, joita aikaisemmin on kohdeltu eräänlaisina ”tuijotuksen ja ihmetyksen kohteina”:

You need to see us as people. I am a woman, and that's who I am. I happen to be trans, and happen to be black. But all of these things are part of my experience. (Mock 2014.)

Laverne Cox toi saman pointin esille Katie Couric show'ssa, kun Katie keskittyi hyvin perinantamattomasti kysymään Lavernelta ja toiselta haastattelussa mukana olleelta transnaiselta, Carmen Carreralta, sukupuolenkorjausleikkauksista ja heidän kehoistaan. Carmen Carrera koki nämä kysymykset näkyvästi epämukavina, sillä tällaiset kysymykset ovat melkoisen intiimejä ja tungettelevia. Lavernen mukaan kehoon keskittyvät kysymykset ikään kuin objektisoivat trans naisia; heitä kohdellaan vain kehollisina olentoina, eikä heidän varsinaisiin elämiin ja kokemuksiin keskitytä kunnolla:

The reality of trans people's lives is that so often we're targets of violence. We experience discrimination disproportionately to the rest of the community. Our unemployment rate is twice the national average, if you're a trans person of colour it's four times the national average. The homicide rate in the LGBT community is highest among trans women. And if we focus on transition we don't actually get to talk about those things. (Cox 2014.)

Janet Mock ja Laverne Cox siis tuovat jatkuvasti esille transnaisen näkökulmaa kaikessa heitä koskevissa keskusteluissa, sillä transnaisten näkökulmat liian usein jätetään huomiotta. Heidän panoksensa transaktivismissa on merkittävästi vaikuttanut cissukupuolisten transtietoisuuteen, ja heidän ansiostaan transyhteisöt sosiaalisessa mediassa ovat kasvaneet ja saaneet vahvempaa jalansijaa. Monet transmiehet ovat myös aktiivisesti levittäneet tietoisuutta, mutta erityisesti transnaisten panosta pidetään tärkeänä, koska heidän asemansa yhteiskunnassa on huonompi kuin transmiesten.

5.3 Transsukupuolisten juridinen asema paranee

Koska tietoisuus transsukupuolisuudesta kasvaa sosiaalisen median ja näkyvien transesikuvien ansiosta, pikkuhiljaa myös transsukupuolisten juridinen asema paranee. Parannuksia syntyy transhoidoissa niissä maissa, joissa transsukupuolisuutta ei pidetä ri-

koksena. Joissakin maissa tarjotaan kolmas vaihtoehto sukupuolimerkinnäksi henkilöllisyystodistukseen.

Australiassa on vuodesta 2011 lähtien voinut saada passeihin merkinnän ”X” sukupuoleksi. Tämä on lisäys perinteisten ”F” ja ”M” -merkintöjen lisäksi. (Australian Passport Office 2014.) Vaikka transsukupuoliset yleensä haluavatkin muuttaa henkilöpapereidensa sukupuolimerkinnän joko ”F” tai ”M” -merkinnöiksi, tämä uusi merkintä auttaa muun muassa sukupuolenkorjausvaiheessa olevia henkilöitä sekä ei-binääristen sukupuolten edustajia. Täten muutosprosessissa olevat transsukupuoliset eivät koe ristiriitaitilanteita henkilöpapereidensa tähden.

Samanlaiset muutokset ovat valmisteilla muissakin maissa. Muun muassa Iso-Britanniassa kerätään nimiä adressiin prosessin nopeuttamiseksi, sillä Iso-Britanniassa asiasta on keskusteltu jo vuosia (McCormick 2013). Lisäksi Ruotsissa on virallisesti otettu käyttöön sukupuolineutraali hen-pronominin. Pronominia käytetään kuvaamaan henkilöitä, joiden sukupuolta ei tiedetä. Pronominilla voidaan viitata myös transihmisiin. (NPR 2015.) Sukupuolineutraalin pronominin virallistaminen edistää ei-binääristen transihmisten asemaa ja tunnistettavuutta.

Suomessa muutokset ovat hitaita, mutta Suomen ihmisoikeusjärjestöt yrittävät aktiivisesti saada Suomen uudistetun translain hallituksen käsiteltäväksi. Trasekin internetsivuilla 11.6.2014 julkaistun uutisen mukaan Tanskassa sukupuolen juridinen vahvistaminen perustuu jatkossa henkilön omaan ilmoitukseen. Suomalaiset transjärjestöt pyrkivät saamaan samanlaisen muutoksen suomalaiseen translakiin. (Trasek 2014.)

Muutosten myötä transsukupuolisuus normalisoituu yhä enemmän länsimaisessa yhteiskunnassa, ja tämän myötä transsukupuolisiin kohdistuva väkivalta myös vähenee. Todellinen edistys on siis alkanut siitä, kun transsukupuoliset itse ovat päässeet vaikuttamaan heitä koskeviin kysymyksiin.

6 Ei-binääriset sukupuolet

6.1 Mitä ovat ei-binääriset sukupuolet?

Ei-binääriset sukupuolet ovat kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän ulkopuolisia sukupuoli-identiteettejä. Ei-binäärisiä sukupuolia ovat muun muassa asukupuolinen (tai agender), androgyyni, demisukupuolinen, genderqueer (tai transgender) ja bigender. Ei-binäärinen ihminen voi kokea olevansa sekä mies että nainen (esimerkiksi androgyyni). Toisaalta ei-binäärinen henkilö voi kokea olevansa sukupuoleton (esimerkiksi agender). Ei-binäärinen henkilö voi myös liikkua luontevasti kahden tai useamman sukupuolen välillä. Ei-binäärinen henkilö voi myös olla muunsukupuolinen. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilö ei koe omakseen ollenkaan binäärisen sukupuolijärjestelmän mies tai nais-kategorioita ja niiden mukana tulevia maskuliinisia tai feminiinisiä käyttäytymismalleja (esimerkiksi genderqueer). Muunsukupuolisuuteen voi myös viitata kolmantena sukupuolena. (Roxie 2014 & 2016.)

Ei-binääriset sukupuolet voivat limittyä toistensa kanssa, eli henkilö voi kokea omakseen useamman kuin yhden sukupuoli-identiteetin. Ei-binäärinen ihminen voi myös olla sekä transsukupuolinen että ei-binäärinen samanaikaisesti, koska ei-binäärinen sukupuoli-identiteetti poikkeaa syntymässä annetusta sukupuolesta. Kun henkilö kokee omakseen jonkun muun sukupuolen, kuin syntymässä annetun sukupuolen, hän on transsukupuolinen. (Roxie 2014 & 2016.)

Transnaisten ja transmiesten välillä esiintyy eriarvoisuutta, koska transmisogynia vaikuttaa transnaisiin jatkuvasti. (Serano 2015.) Täten myös ei-binääristen ihmisten keskuudessa esiintyy eriarvoisuutta. Jotkut AMAB ei-binääriset ihmiset kokevat transmisogyniaa, ja joillakin AFAB ei-binäärisillä ihmisillä on miehuuden mukana tulevia etuuk-sia, mikäli he kokevat olevansa täysin tai osittain maskuliinisia.

Ei-binääriset ihmiset eivät yleensä koe yhtenäisyyttä biologiseen sukupuoleen. Ei-binäärisyyttä voidaan ilmaista pukeutumisella ja käyttäytymisellä. Jotkut ei-binääriset

henkilöt ilmaisevat maskuliinisuutta, jotkut ilmaisevat feminiinisyttä, ja jotkut haluavat ilmaista itseään sukupuolineutraalisti. (Roxie 2014 & 2016.)

6.2 Intersukupuolisuus

Intersukupuolisuus on fyysinen tila, jossa yksilön keho ei vastaa normatiivisia oletuksia sukupuolitetuista kehoista. Intersukupuolisen ihmisen sukupuolta ei voida määrittää suoranaisesti mieheksi tai naiseksi ulkoisten sukupuolipiirteiden perusteella. Toisaalta intersukupuolisuuden takana voi olla muitakin tekijöitä, esimerkiksi poikkeavat hormonit tai kromosomit. (Trasek 2015.)

Kaikki intersukupuolisuuden muodot eivät välttämättä ilmene lapsen syntyessä. Esimerkiksi poikkeamat ihmisen hormonituotannossa ja kromosomeissa voivat tulla esille vasta murrosiässä tai aikuisena. Joskus ihmisen intersukupuolisuus ei tule ilmi lainkaan. (Trasek 2015.)

Vaikka monet transihmiset eivät pidä biologista sukupuolimääritelmää tai gender/sex-mallia tärkeänä, intersukupuolisuudesta puhuessa biologisella sukupuolella on paljon merkitystä. Lääketieteessä on historiallisesti ollut tapana leikata intersukupuolisen lapsen sukuelimet vastaamaan oletettuja miehen tai naisen sukuelimiä. Yleensä nämä leikkaukset on suoritettu kosmeettisista syistä. Kirurgi ei voi tietää, mitä sukupuolta lapsi loppujen lopuksi kokee olevansa, joten tällaista toimenpidettä voidaan pitää sukupuoleen pakottamisena. Kosmeettiset leikkaukset myös rikkovat intersukupuolisten lasten kehollista koskemattomuutta. Leikkauksista ei olla täysin luovuttu, koska perinteiset sukupuolikäsitykset ohjaavat vahvasti näkemyksiä siitä, mikä on lapsen etu. (Trasek 2015.) Tämän vuoksi intersukupuolisten ihmisten biologinen status on tärkeä osa heidän identiteettiään; heidän intersukupuolinen statuksensa on vaikuttanut siihen, miten heitä on syntymästä asti kohdeltu.

Koska intersukupuolisuus on länsimaaisessa lääketieteessä tunnistettu fyysinen tila, jota pidetään erillisenä mieheydestä ja naiseudesta, sen voisi kategoroida kolmanneksi biologiseksi sukupuoleksi. Tämä on kuitenkin kyseenalaista, koska intersukupuolisuus on

ihmistila, joka ilmenee monissa eri muodoissa. Intersukupuolisuutta voisi pitää myös ei-binäärisenä sukupuolena. (Trasek 2015.)

Intersukupuolinen ihminen ei kuitenkaan ole välttämättä ei-binäärinen. Intersukupuolinen ihminen voi olla cissukupuolinen, jos hän kokee omakseen hänelle syntymässä annetun sukupuolen. Intersukupuolinen ihminen voi olla transsukupuolinen, ei-binäärinen, tai samanaikaisesti sekä transsukupuolinen että ei-binäärinen. Intersukupuolisen henkilön biologinen status ei siis välttämättä vaikuta hänen kulttuuriseen sukupuoleensa. Jotkut intersukupuoliset ihmiset voivat kuitenkin kokea olevansa ainoastaan intersukupuolisia. (Trasek 2015.)

Intersukupuolisista ihmisistä kertovia elokuvia on helpompi löytää, kuin ei-binäärisyyttä käsitteleviä elokuvia. En kuitenkaan ota analysoitavaksi intersukupuolisuutta käsitteleviä mediateoksia, koska intersukupuolisuutta käsittelevät teokset eivät välttämättä liity ei-binäärisyyden representaatioon lainkaan.

6.3 Ei-binäärisyyden näkyvyys nykypäivänä: Conchita Wurst

Vuonna 2014 Thomas Neuwirthin lavapersoonana Conchita Wurst voitti Euroviisutlaulukilpailun. Conchita kiinnitti yleisön huomion poikkeavalla ulkonäöllään: hän on feminiininen nainen, jolla on parta. Olemuksellaan Conchita Wurst on järäyttänyt ihmisten käsityksiä sukupuolesta ja naiseudesta. Hänen suuri medianäkyvyytensä on siis vaikuttanut poikkeavan sukupuoli-ilmaisun näkyvyyteen. Hän on rikkonut käsitystä siitä, että sukupuolta voi esittää vain kahdella tavalla, eli puhtaan maskuliinisesti tai feminiinisesti. Conchita Wurst rikkoo ”täydellisen naisen” mallia siten, että hänen ulkonäössään on yksi selkeästi maskuliininen piirre.

Thomas Neuwirthin tapa esittää Conchita Wurstia siis vaikuttaa suuresti ei-binäärisyyden näkyvyyteen, koska ei-binäärisyys on sukupuolibinäärin ulkopuolista olemista. Conchita Wurst -hahmo rikkoo sukupuolibinääriä feminiinisen parrakkaan naisen olemuksella. Parrakas nainen luokitellaan länsimaisessa kulttuurissa groteskiksi (Rossi 2003, 231), joten viehättävä parrakas Conchita Wurst -hahmo ja hänen menes-

tyksensä Euroviisuissa voi jossain määrin rikkoa tätä käsitystä. Thomasin oma sukupuoli-identiteetti tuntuu haastattelujen mukaan olevan epämääräinen, mutta on ilmeistä, että hänen drag-persoonansa on tärkeä osa hänen identiteettiään. Conchita Wurst -persoonaa ja hänen vaikutustaan ihmisten sukupuolikäsityksiin käsitellään Jase Peeplesin kirjoittamassa Advocate-artikkelissa, jossa hän haastattelee Thomas Neuwirthia.

--Thomas Neuwirth, is even happier the character he created is encouraging conversations about how we define beauty and gender. It's an impact he says he began to believe the character was capable of having shortly after he started to perform as "a bearded lady."

"When I first created this character and name, I was hosting an underground burlesque show [in Austria], and even in this underground scene where you might think everybody would be open-minded, they didn't really get it," says Wurst. "Even though I'm not the first person to perform as a bearded lady, people were still reacting to me, and that's when I first realized I could really say something with this and make people think."-- (Peeples 2015.)

Euroviisut on valtava alusta monille artisteille: se antaa suurta näkyvyyttä kaikille kilpailuun osallistuville esiintyjille. Siksi Conchita Wurst on olemuksellaan vaikuttanut monien ihmisten käsityksiin sukupuolesta ja siihen, millaisia eri sukupuolen ilmentymiä on olemassa. Toisaalta Conchita Wurst -hahmo voi vaikuttaa ihmisten ajatuksiin siitä, että sukupuoli ei olekaan jaettavissa kahteen kategoriaan.

7 Miten mieheyttä ja naiseutta representoidaan?

7.1 Mainonnan sukupuolipolitiikka

Jotta voisimme ymmärtää esimerkiksi transnaiseuden ja transmiehuuden representaatioita elokuvissa, on tiedettävä, miten mieheyttä ja naiseutta yleensä esitetään mediassa. Leena-Maija Rossi havainnoillistaa teoksessaan *Heterotehdas* (2003) sitä, miten mieheyttä ja naiseutta representoidaan suomalaisessa mainonnassa. Mainonnassa näkyvä sukupuolten esitystapa toistuu hyvin pitkälti muussakin mediassa.

Mediassa on valloillaan käsitys niin sanotusta ihanteiden sukupuolipolitiikasta. Tämä tarkoittaa sitä, että naiset pyritään esittämään naisellisina (feminiinisinä) ja miehet pyritään esittämään miehekkäinä (maskuliinisina). Käsitykset feminiinisydestä ja maskuliinisuudesta ovat ennen kaikkea kulttuurisia – tiettyä merkistöä käyttäviä ja itseään toistavia – ja tästä näkökulmasta Leena-Maija Rossi tulkitsee mediasisältöjä. (Rossi 2003, 31-33.)

7.2 Naisfeminiinisuuden ja miesmaskuliinisuuden ihanteet

Rossin mukaan sukupuolirepresentaatio on eräänlaista vastakkainasettelua. Sukupuolijakoa miehiin ja naisiin pidetään länsimaisessa kulttuurissa ”perusvastakohtina”. Ne osuvat yhteen muiden perusvastakohtien kanssa: luonto/kulttuuri, järki/tunne, mieli/ruumis ja julkinen/yksityinen. Länsimainen kulttuuri yhdistää järjen, mielen ja ruumiin hallinnan, sekä julkisen hallinnon miehuuteen. Naiseuteen puolestaan yhdistetään tunteet, luonto, ruumiillisuuden armoilla oleminen ja yksityinen sfääri. (Rossi 2003, 32-33.)

1800-luvulta alkanut naisruumiiden seksualisoiminen on ottanut mukaansa niin sanotun hoikkuusvaatimuksen. Nykypäivän mediassa tyypillinen naiskuva on nuori, pitkä, hoikka, karvaton – siis virheetön – nainen. Yhdysvaltalaisesta kulttuurista suomalaiseen mediakuvastoon siirtynyt ihanne naisruumiin karvattomuudesta on tiukasti kontrolloitu kauneuskriteeri. Ainut karvoitus naisella saa olla päässä. Ihanteelliset naisen hiukset ovat pitkät ja feminiiniset. Tämän lisäksi naisruumiissa keskitytään pitkiin sääriin ja suuriin rintoihin. (Rossi 2003, 37-40.)

Miesruumis puolestaan nähdään enemmän toiminnallisena. Miesihanteeseen kuitenkin kuuluu joitakin samoja piirteitä kuin naisihanteeseen: miesruumiin tulee olla nuori, lähes täydellinen ja seksuaalisesti houkutteleva. Lisäksi miesruumiin pitäisi olla sukupuolittuneen ”komea” (jonka vastakohta on naisruumiin ”kauneus”), siisti ja lihaksikas. Toisin kuin naiset, miehet eivät juurikaan poseeraa mainoskuvin passiivisina kameran (katsojan) katseen seurattessa heidän vartaloaan alhaalta ylös. Miesihanteeseen sallitaan siisteyden rinnalla myös eräänlainen rosoisuus, kun se liittyy perinteisesti miehisiinä

pidettyihin fyysisiin koitoksiin, kuten urheilusuorituksiin. (Rossi 2003, 43-45.) Mieskauneus tosin on ollut osa ihanteiden historiaa jo pitkään, mutta nykyajan mediassa keskitytään erityisesti naisten ruumiisiin ja naiskauneuteen (Rossi 2003, 34-35).

7.3 Maskuliiniset naiset ja feminiiniset miehet

Mieheyttä ja naiseutta esitetään suomalaisessa mediassa myös odotusten vastaisesti. Tällaiseen representaatioon Rossi viittaa naismaskuliinisuutena ja miesfeminiinisyysenä. Toisaalta nais- ja miesihanteita saatetaan parodioida tai esittää muuten ”väärin” koomisin elkein.

Rossi korostaa sitä, että mieheys ei ole sama asia kuin maskuliinisuus. Samoin naiseus ei ole sama asia kuin feminiinisyys. Tiettyjä maskuliinisiksi tai feminiinisiksi ymmärrettyjä piirteitä voidaan siis yhdistää erilaisiin sukupuolittuneisiin ruumiisiin. (Rossi 2003, 59.)

Naismaskuliinisuutta voisi pitää suomalaisen mainonnan normaalikuvastona. Naismaskuliinisuutta merkitään vaattein, välinein ja asustein. Maskuliiniset naiset yleensä näytetään aktiivisina toimijoina tai auktoriteettiasemassa. (Rossi 2003, 60-70.)

Ennen 1980-lukua miesfeminiinisyys on mainonnassa ollut tabu. 1980-luvun jälkeen ulkonäköpainotteiset kauneusvaatimukset ovat alkaneet kohdistua myös miehiin, ja miesten suhteet isyyteen ja perheeseen ovat muuttuneet voimakkaasti. (Rossi 2003, 88.)

Mieskuvien yhteydessä feminiinisyttä ovat muun muassa koristeellisuus, passiivisuus, alistuminen, hoivaavuus, tunteellisuus ja ruumiillinen pehmeys. Miesfeminiinisyttä voidaan esittää hoivaavana, perheorientoituneena mieshahmona, tai parodiankaltaisesti ”ylifeminiinisenä”. (Rossi 2003, 89.) Miesfeminiinisyys nähdään siis helpommin komediana kuin naismaskuliinisuus. Mainosten vitsien aiheina ovat usein ”liian feminiiniset” miehet ja kuvat, joissa mies yrityksistä huolimatta epäonnistuu vanhemmuudessaan tai kodinhoidossa. (Rossi 2003, 101-102.) Miesfeminiinisyys on luvallista silloin, kun sen vastaparina esitetään riittävän voimakkaasti myös maskuliinisuuden merkkejä. Toi-

saalta miesfeminiinisyttä voidaan esittää silloin, kun siitä ”rangaistaan” asettamalla feminiininen mies naurunalaiseksi. (Rossi 2003, 105-106.) Tämä viittaa siihen, että sukupuolen esittämisen rajanylitykset sallitaan naisille helpommin kuin miehille.

Myös Judith Butler käsittelee ”poikkeavaa” sukupuolen esittämistä. Butlerin mukaan nykypäivän heteronormatiivinen kulttuuri sallii jonkinlaiset rajanylitykset, kuten maskuliiniset naiset. Nämä rajanylitykset kuitenkin vahvistavat rajoja miesten ja naisten välillä. Jotta tästä ajattelusta päästäisiin yli, pitäisi purkaa ajatus gender/sex-sukupuolista, eli kulttuurisesta ja biologisesta sukupuolesta. (Ojajärvi 2004, 264.)

Sukupuoltaan ”väärin” toistavia naisia on moitittu liian maskuliinisuuden omaksumisesta, eli heteronormin rikkomisesta. Median tapa taistella tätä normia rikkomista vastaan on yleensä esitellä maskuliinisia naisia feminiinisissä tilanteissa – esimerkiksi maskuliinisia naisurheilijoita feminiinisissä iltapuvuissa – jotta heteronormia voitaisiin pitää yllä. (Ojajärvi 2004, 265-266.)

Transnaisia koskevat kertomukset ovat suomalaisessa mediassa yleensä naisihanteiden mukaisia: transnaiset esitetään feminiinisesti. Toisinaan transnaisilla saattaa kuitenkin olla joitakin maskuliinisia piirteitä. Tieto siitä, että naispuolinen hahmo on transsukupuolinen, antaa naisen maskuliiniselle käyttäytymiselle erilaisen merkityksen. Onko se komediaa vai viittausta transnaisen ”todelliseen miehuuteen”? Onko transnaisen naismaskuliinisuus normaali osa hänen naiseuttaan, kuten cisnaisen naismaskuliinisuus? Pyrkivätkö mediateoksen tekijät viestimään katsojalle, että maskuliinisesti käyttäytyvä transnainen onkin todellisuudessa mies? Vai onko tällä tarkoitus osoittaa, että transnaisella on joitakin ”biologisia etuja”, joita miehillä oletetaan olevan naiseen nähden (kuten fyysinen voimakkuus)? Sukupuolen rajanylitykset voidaan siis tulkita eri tavalla, kun kyse on transsukupuolisten representaatiosta. Kun katsoja tietää, että hahmo on transsukupuolinen, todistavatko sukupuolen rajanylitykset hänelle sen, että hahmo ei olekaan ”aito” mies tai nainen?

Analysoimissani transnaisista kertovissa mediateoksissa ilmenee jonkin verran tällaista transnaisten maskuliinista käyttäytymistä, vaikka transnaishahmo muutoin olisikin feminiininen. Perehdyn asiaan tarkemmin *Salatut Elämät* -analyysissäni.

7.4 Heteroseksuaalisuuden tuottaminen: heteronormatiivisuus ja cisnormatiivisuus

Heteroseksuaalisuutta rakennetaan mediassa ennen kaikkea feminiinisillä naisilla ja maskuliinisilla miehillä, koska nämä oikeelliset merkit ovat heteroromanssin edellytyksiä. Mainonnan ihannekuvastoa ovat onnelliset heteroydinperheet, jotka korostavat ja luonnollistavat lisääntymisen merkitystä hegemonisen heteroseksuaalisuuden vahvistajana. (Rossi 2003, 119.)

Heteroseksuaalisuus on luonnollistettua. Media tuottaa tiettyjä seksuaalisuuden kuvia, joihin kuuluu myös naiseuden ja mieheyden tuottaminen tietyllä tavalla. Heteronormatiivisuus on siis valloillaan suomalaisessa mediakuvastossa. Heteronormatiivisuus on sosiaalista järjestystä ja pakottavaa valtaa, joka ylläpitää heteroseksuaalisuutta normaalina. (Rossi 2003, 119-120.)

Heteronormatiivinen kuvasto tuottaa ennen kaikkea *normatiivista heteroseksuaalisuutta*. Tämä tarkoittaa sitä, että heteroseksuaalisuutta kuvastetaan, *tuotetaan*, tiettyjen sääntöjen mukaisesti. Tyypillinen kuvaus heteroseksuaalisuudesta on siis yhdessä olevat feminiininen nuori nainen ja maskuliininen nuori mies. Heteroseksuaalisuuttakin voidaan esittää ”väärin”. Epätyypillinen, kummastelua herättävä tapa näyttää heteroseksuaalisuutta olisi esimerkiksi vanhan naisen ja nuoren miehen välinen suhde. (Rossi 2003, 120.)

Heteronormatiivinen mediamaisema on myös cisnormatiivista, koska suomalaisessa mainonnassa tai muussa mediassa ei ole juurikaan sijaa transsukupuolisille. Täten hetero-oletukseen kuuluu myös oletus siitä, että heteroseksuaalit ihmiset ovat cissukupuolisia. (Serano 2015 & Newbury 2011.)

Koska heteronormatiivisuus ja siihen kuuluva normatiivinen heteroseksuaalisuuden tuottaminen on olennainen osa suomalaista mediakuvastoa, myös transsukupuolisista kertovat elokuvat ja televisiosarjat noudattavat tätä säännöstöä. Vaikka transsukupuolisuutta pidetään yhteiskunnassamme poikkeavana, sitä kuitenkin pyritään esittämään ”oikealla tavalla”, mikäli tarkoituksena on tuottaa kunnioittavia kertomuksia transihmisistä. Tämä tarkoittaa sitä, että suomalaisessa mediassa esiintyvät transnaiset ovat

feminiinisiä naisia, jotka ovat heteroseksuaalisissa suhteissa miesten kanssa. Nämä esimerkit eivät kuitenkaan edusta normatiivista heteroseksuaalisuutta, koska transnaisen transsukupuolisuus tekee heterosuhteesta automaattisesti epätyypillisen ja kummastusta aiheuttavan. (Rossi 2003, 120.)

8 Miten transsukupuolisuutta representoidaan?

8.1 Johdanto

Keskityn opinnäytetyössäni kotimaiseen mediaan. Vertailen suomalaisia esimerkkejä muutamien ulkomaalaisiin teoksiin, mutta syvempi katsaus kohdistuu ainoastaan suomalaiseen materiaaliin.

Tarkastelun kohteena ovat *Salatut Elämät* -televisiosarjan (syksy 2014) transnainen Jutta ja *Kerron sinulle kaiken* -elokuvan (2013) transnainen Maarit. Ulkomaalaisesta mediasta mainitsen televisiosarjat *Orange is the New Black* (2013) ja *The L-Word* (2004), sekä elokuvan *The Danish Girl* (2015).

Tutkin myös transrepresentaatioon liittyviä ilmiöitä, kuten transmisogyniaa ja hypernäkyvyyttä. Nämä ilmiöt liittyvät ensisijaisesti transnaisiin ja heidän yhteiskunnalliseen asemaansa.

8.2 Millainen transsukupuolinen saa representaatiota?

The New School julkaisi Laverne Coxin ja Bell Hooksin keskustelun Youtube-kanavallaan lokakuussa 2014. Videossa Laverne Cox ja Bell Hooks keskustelevat transnaisuudesta ja transnaisten feminiinisyydestä.

Laverne Cox ja Bell Hooks keskustelevat naiseuden vaatimuksista, joita transnaiset kokevat. Yhteiskunta pitää naiseuden ja feminiinisyyden ylläpitämistä tärkeänä etenkin

transnaisten kohdalla. Transnaisten feminiinisyys kyseenalaistetaan, jos hän ei noudata naisten sukupuolirooleja. Laverne Coxin mukaan monet transnaiset eivät ole ”tarpeeksi” feminiinisiä, jolloin heidän identiteettiään ei oteta vakavasti yhteiskunnan silmissä. Laverne Cox itse haluaa ilmaista sukupuoltaan feminiinisesti. Hän ja Bell Hooks kuitenkin tiedostavat, että Lavernen feminiinisyys ja ”tyypillinen naisellisuus” voi olla osasyynä Lavernen mediasuosioon. (Cox 2014 & Hooks 2014.)

Tämä voisi olla selitys sille, miksi transihmisten representaatio keskittyy usein feminiinisiin, heteroseksuaaleihin transnaisiin. Naisellinen heteroseksuaalinen nainen on naisuuden hyväksyttävä muoto.

Myös transmiesten representaatiossa keskitytään ennen kaikkea maskuliinisiin, heteroseksuaalisiin miehiin. *The L Word* -televisiosarjan Max-hahmo edustaa miesihanteiden mukaista miestä. Hän on nuori, siistin ja komean näköinen mies. Max on toisinaan ylimaskuliininen ja aggressiivinen – nämä nähdään perinteisinä miehen piirteinä. Sarjan alussa Max myös ilmaisee ainoastaan heteroseksuaalista kiinnostusta naisiin.

Suomalaisesta transrepresentaatiosta analysoin *Salattujen Elämien* Jutta-hahmoa ja *Kerron Sinulle Kaiken* -elokuvan Maarit-hahmoa. Molemmat hahmot ovat päällisin puolin naisellisia, kauneusihanteiden mukaisia naisia.

8.3 Analyysi: Salatut Elämät, 2014

8.3.1 Transsukupuolinen vanhempi ja hänen tyttärensä

Maarit Poussa näytteli syksyllä 2014 Jutta Korhosta *Salatut Elämät* -draamasarjassa. Aluksi on syytä huomioda se, että transsukupuolisen naisen rooliin on valittu cissukupuolinen nainen. Tällainen valinta viittaa siihen, että Jutta halutaan näyttää ”oikeana” naisena cissukupuoliselle katsojalle. Jos esimerkiksi cissukupuolinen mies olisi valittu Jutan rooliin, ihmisten käsitykset transnaisista pelkkinä mekkoihin pukeutuvina miehinä voisivat vahvistua entisestään (ks. esim. Transhollywood 2014). Monissa yh-

dysvaltalaisissa elokuvissa ja televisiosarjoissa transnaisten rooleissa on cissukupuolisia miehiä (esimerkiksi elokuvissa *Dallas Buyers Club*, 2013 ja *The Danish Girl*, 2015), mitä on kritisoitu paljon transyhteisöissä (ks. Erin 2015 & Transhollywood 2014).

Jaksossa 2655 Jutta Korhonen kertoo tyttärelleen Iida Mustoselle, että Jutta on hänen isänsä. Kun Jutta käyttää miessukupuoleen yhdistettyä termiä ”isä”, katsojalle selviää välittömästi, että Jutta on niin sanotusti ennen ollut mies – tai ainakin esittänyt olevansa mies. Transsukupuolisiin usein yhdistetään petollisuus: yhteiskunnassamme on vielä valloillaan käsitys siitä, että transsukupuoliset esittävät olevansa jotain, mitä he eivät todellisuudessa ole. (ks. Knowyourmeme 2015.) Mediasisällöt usein vahvistavat näitä käsityksiä. Jutta on esittänyt Iidalle olevansa jotain muuta kuin tämän isä, ja kertonut Iidalle tämän isän kuolleen. Jutan paljastus asettaa hänet välittömästi epäluotettavaan valoon.

Seuraavassa jaksossa palataan Jutan ja Iidan keskusteluun. Jutta kertoo Iidalle menneisyydestään, ja siitä, miten hän tunsi sisimmässään olevan nainen. Jutan tarinassa korostuu klisee ”väärään ruumiiseen syntymisestä”. Heti ensimmäisessä kohtauksessa Iida alkaa kysellä Jutan leikkauksista, ja puhe on myös hormonihoidoista. Transsukupuolisten kertomuksissa usein keskitytään sukupuolenkorjausprosessiin, mikä ilmenee välittömästi myös *Salatuissa Elämissä*, kun Jutta paljastaa transsukupuolisuutensa. Iida välittömästi alentaa Jutan keholliseksi olennoiksi, jolle on tehty leikkauksia ja hoitoja. Hänen kysymyksensä ovat henkilökohtaisia, mutta Jutta ei tunnu kuitenkaan vaivaantuvan kysymyksistä. (vrt. Cox 2014 & Mock 2014.)

Homoseksuaalisuuteen ja transsukupuolisuuteen kuuluva ”kaapista ulos tuleminen” on myös vahvasti näkyvillä tässä kohtauksessa. Transsukupuolisuus nähdään poikkeavuutena, joka henkilön täytyy ikään kuin tunnustaa, jotta hänen identiteettinsä tulisi tiedostetuksi.

Jutan transsukupuolisuutta pidetäänkin monessa otteessa jonkinlaisena pilana. Iida ei aluksi usko Jutan väitettä. Jokainen sarjan henkilöahmo, joka kuulee Jutan transsukupuolisuudesta, ihmettelee tilannetta ja kysyy: ”onko tämä jokin sairas pila?”. Tämä voisi

viitata siihen, että jopa sarjan käsikirjoittajille transsukupuolisuus on niin erikoinen asia, että he olettavat sen olevan suuri shokki jokaiselle cissukupuoliselle ihmiselle.

8.3.2 Transsukupuolisen kokema transfobia

Transsukupuolisiin kohdistuu paljon ennakkoluuloja ja pilkkaa. Myös Jutan ja Iidan ensimmäisessä kohtaamisessa Iida tulistuu ja syyttää Juttaa kärsimyksistään. Hän sanoo Jutalle, että haluaa oikean isän ”eikä mitään friikkiä”. Keskustelun lopuksi hän käskee Juttaa pysymään poissa hänen elämästään. Iidan järkytys ilmenee vihana ja häpeänä. Siksi hän myöhemmässä kohtauksessa salaa Jutan transsukupuolisuuden ystävältään Joonatanilta. Sen sijaan Iida sanoo epämääräisesti, että Jutta kertoi hänelle isästään. Hänen häpeänsä tulee selkeäksi siinä, kun hän kertoo Joonatanille että hänen isänsä ”oli ihan tavallinen mies ja sitten hän kuoli”. Iida korostaa tavallisuutta, yrittäen peitellä hänen omaa poikkeavaa isäänsä.

Iida ei kuitenkaan unohda Juttaa, vaikka vieläkin salailee yksityiskohtia, kun Joonatan kysyy asiasta. Iida puhuu asiasta ainoastaan Helena Taalasmaan kanssa. Iida haukkuu Juttaa friikiksi myös Helenan kuullen, ja kertoo, ettei halua ajatella Juttaa ollenkaan.

Transsukupuolisuuden pilkka siis toistuu Jutan tarinassa alusta loppuun. Tämä on varmasti realistista representaatiota, koska yhteiskuntamme ei hyväksy transsukupuolisuutta normaalina olemisena. Siksi transsukupuoliset saavat kuulla haukkumasanoja ja väheksyntää cissukupuolisilta.

Jutta ei säästy pilkalta myöhemmissäkään kohtauksissa. Jutta saapuu Pihlajakadulle tapaamaan Iidaa. Sen sijaan hän tapaa Joonatanin, joka kertoo Jutalle, että Iida ei halua tavata häntä. Jutta vahingossa kertoo Joonatanille, että hän on Iidan isä. Joonatan yllättyy, ja Iidan tavoin luulee, että Jutta pilailee: ”onko tää jotain todella huonoa läppää?”. Joonatan on kertomuksen toinen cissukupuolinen hahmo, jolle Jutan transsukupuolisuus on uskomaton asia tai ”pila”. Transsukupuolisuusaiheelle ilmeisesti annetaan jonkinlaisia dramaattista shokkiarvoa, koska jokainen asiasta kuuleva cissukupuolinen hahmo

reagoi lähes samalla tavalla Jutan transsukupuolisuuteen. Samalla Joonatan toteaa: ”Ei ihme ettei Iida halua tavata sua, kun sä olet tuollainen sekopää.”

Jutta kävelee pois loukkaantuneena, mutta Joonatan seuraa häntä ja esittää tungettelevia kysymyksiä hänen sukupuolenkorjausleikkauksestaan ja kehostaan. Tarinassa siis jälleen keskitytään transsukupuolisen hahmon fyysiseen muutokseen. Tämä viittanee siihen, miten cissukupuoliset usein keskittyvät transihmisten kehoihin ja kuvittelevat voitavansa kysellä yksityiskohtaisia asioita transsukupuolisen ihmisen kehosta. (ks. Cox 2014.) Transsukupuolisuus on suoranainen ihmetyksen aihe. Ehkä tarinan hahmojen on määrä kysellä transihmiseltä asioita, joita cissukupuolinen katsojakin haluaisi kysyä? Vertailun vuoksi voisi mainita, että cissukupuolisilta harvemmin kysellään heidän sukelimistään – eikä tällaista käytöstä nähdä myöskään cissukupuolisista kertovissa mediateoksissa. Toisin sanoen, transsukupuolisuuden ihmettelyä pidetään normaalina käytöksenä. (vrt. Cox 2014.)

Joonatan kuitenkin myöntää käyttäytyneensä typeräsi ja toteaa, ettei hänen oma isänsä ollut mikään ”perusisä”. Tällä Joonatan viittaa isänsä homoseksuaalisuuteen. Jutta lämpenee ja sanoo, että hän vain tahtois olla isä Iidalle, tosin ei perinteisessä merkityksessä. Jutta näyttäneen suosivan isä-nimitystä, koska toistuvasti kutsuu itseään isäksi eikä äidiksi. Biologian binaristinen käsitys vanhemmuudesta varmasti on vaikuttanut käsikirjoittajien päätökseen kutsua Juttua isäksi – on kuitenkin kyseenalaista, voiko munasolun tarjoavaa yksilöä aina kutsua äidiksi ja siittiön tarjoavaa yksilöä kutsua isäksi. (ks. Oja-järvi 2004, 261.) Monet tosielämän transsukupuoliset naiset silti suosivat isäksi kutsuamista. Pohdittavaksi jää, millainen motiivi sarjan kirjoittajilla on ollut, kun he ovat valinneet Jutalle isä-nimityksen. Onko taustalla sukupuolibinarismin perustuva cisnormatiivisuus vai tosielämän transnaisten näkemykset asiasta?

Myöhemmässä kohtauksessa Joonatan päättää puhua Iidalle Jutasta. Hän kertoo Iidalle, että tietää Jutan olevan Iidan isä. Hän yrittää vakuuttaa Iidalle, että Jutta haluaa vain viettää aikaa lapsensa kanssa. Iida ilmaisee inhonsa Juttua kohtaan ja on edelleen vihainen, haukkuen tätä jälleen friikiksi. Iida kuitenkin myöntää, että häntä häiritsee Jutassa ennen kaikkea se, että hän jätti Iidan tämän ollessa lapsi, ja oli valehdellut hänen isänsä

kuolemasta. Tämän perusteella Iidan halveksunta ei siis perustu ainoastaan transfobiaan, vaan henkilökohtaiseen pettymykseen omasta isästään.

Joonatan puhuu Iidan tilanteesta ystävälleen Heidille ja tulee paljastaneeksi Jutan transsukupuolisuuden. Hän puhuu asiasta pilkaten ja vitsaillen: ”pitäisiköhän munikin muuttua naiseksi?”. Joonatanin puheista ilmenee, että hän ei ota Jutan identiteettiä vakavasti, vaan hänelle Jutta on mies joka on ”muuttunut naiseksi”. Cissukupuolisille transsukupuolisten kehonmuutosprosessit ovat usein muuttumista sukupuolesta toiseen, vaikka useimmat transsukupuoliset ovat aina kokeneet olleensa tiettyä sukupuolta (ks. Mock 2014). Cissukupuolisten mukaan kuka tahansa siis voisi ”muuttua” toiseksi sukupuoleksi.

Joonatan myös spekuloi hyvin yksityiskohtaisesti Jutan sukuelimistä ja kiveksien leikkauksesta, lähes sensaationhakuisesti. Juttua edelleen alennetaan keholliseksi olennoiksi, joka on cissukupuolisten tuominnan kohteena ja arvioinnin alaisena. (ks. Cox 2014.) Lisäksi Heidin reaktio Joonatanin uutiseen on samanlainen kuin muidenkin hahmojen reaktiot. Heidi on kolmas cissukupuolinen hahmo, jolle Jutan transsukupuolisuus on ”joku sairias vitsi”. Transsukupuolisuuden uskomattomuus on toistuva teema *Sala-tuissa Elämissä*, ja Jutan transsukupuolisuus aiheuttaa ihmetystä jokaiselle asiasta kuulevalle. (vrt. Juvonen 2002, 164-165.)

Iida yllättää Joonatanin juoruilusta ja suuttuu ystävälleen. Iida väittää Joonatanin ja Heidin nauravan Jutalle hänen selän takanaan. Joonatan perustelee vitsailuaan sillä, että tilanne on outo. Hän myös vertaa Iidan tilannetta siihen, että hänellä voisi olla kaksi äitiä. Joonatanille siis kaikki heteronormatiivisuutta rikkovat perheet ovat outoja ja naurrettavia. Iida poistuu tilanteesta loukkaantuneena ja purkaa suruaan Helenalle. Helena on samaa mieltä siitä, että on väärin nauraa ”vakavalle asialle”. Asiaa kuitenkin pidetään vakavana ennen kaikkea Iidan kannalta, eikä niinkään Jutan. Iidan häpeää ja hämmästyä Jutan transsukupuolisuudesta pidetään vakavana, ja Jutan mahdolliset kamppailut transfobisessa yhteiskunnassa jäävät toissijaiseksi. (ks. Vee 2015.)

Iida kertoo myöhemmin muulle perheelleen, että hän on löytänyt isänsä. Hän ei paljasta Jutan nimeä, vaan sanoo: ”Isä on nykyään nainen.” Cissukupuolisten yleinen käsitys

transsukupuolisen muuttumisesta sukupuolesta toiseen toistuu. (vrt. Mock 2014.) Muut reagoivat transfobisesti Iidan paljastukseen. Kari Taalasmaa haukkuu Juttaa ”transuksi”, joka on yleinen transfobinen haukkumasana. Hän toteaa, että Iidan isän on syytäkin hävetä, jos ”haluaa omista palleista eroon”. Karin transfobiset toteamukset keskittyvät transsukupuolisen kehon ”viallisuuteen” ja transsukupuolisten ”sairauteen”. Myös Ulla Taalasmaa puhuu Jutasta kuin eksoottisesta poikkeavuudesta. Hän puhuu ”semmoisista, joita oli Mallorcassa”, ikään kuin Suomessa ”semmoisia” (transsukupuolisia) ihmisiä ei olisi lainkaan. *Salattujen Elämien* hahmojen reaktiot ovat siis rankkaa katsottavaa, mutta valitettavasti perustuvat todellisuuteen. Samankaltaiset kommentit toistuvat useissa fiktionaalisten transsukupuolisten kertomuksissa. (ks. Cox 2014.)

Iida loukkaantuu perheensä reaktioista. Iida sanoo, että kun perhe pilkkaa hänen isäänsä, he samalla pilkkaavat Iidaa. Iida alkaa siis ottaa Jutan halveksunnan henkilökohtaisesti, eikä itse ota osaa isänsä pilkkaamiseen.

Joonatan myöhemmin tapaa Iidan ja pahoittelee aikaisempaa käytöstään. Joonatan kuitenkin jatkaa aiheesta vitsailua. Hän kutsuu Juttaa ”isäksi, joka käyttää mekkoa”. ”Miehet mekoissa” on yleinen vitsailun aihe, joka vaikuttaa suuresti ihmisten transmisogynistisiin käsityksiin transnaisista (ks. Badtransjokes 2015, Rememberwhenyoutried 2015).

Iida puolustaa Juttaa. Hän alkaa ymmärtää, mitä Jutta joutuu päivittäin kestävänsä, kun ihmiset arvostelevat häntä. Joonatan puolustelee omaa näkemystään sillä, että hän pitää transsukupuolisen pilkkaamista hyväksyttävänä. Hänen mielestään Iidan ei pitäisi odottaa muunlaista reaktiota, koska Jutta on tehnyt jotain poikkeavaa itselleen ja keholleen. Joonatanille on siis hyvin käsittämätöntä, miksi joku ihminen haluaisi muuttaa oman kehonsa sukupuolipiirteitä. Iida edelleen puolustaa Juttaa, ja toteaa, että ehkä Jutalla ei ollut muuta vaihtoehtoa. Muiden jatkuva pilkka ja vitsailu saa Iidan kokemaan sympatiaa Juttaa kohtaan. (ks. Vee 2015.)

Iida alkaa miettiä asioita Jutan näkökulmasta. Iidan hahmo siis kehittyy, eikä Iida enää tuomitse Juttaa täysin. Hän alkaa pohtia, miltä Jutasta on tuntunut tulla ulos kaapista omille läheisilleen.

8.3.3 Transsukupuolisen naisen ja cissukupuolisen miehen romanssi

Jutan tarinaa aletaan kertoa myös toisen cissukupuolisen hahmon näkökulmasta. Kari Taalasmaa kohtaa Jutan, kun hän on remontoimassa asuntoa Jutan asuinrakennuksessa. Kari ei kuitenkaan tiedä Jutan transsukupuolisuudesta tai siitä, että hän on Iidan isä. Kari pitää Juttaa viehättävänä ja alkaa flirttailla hänen kanssaan. Jutta on vastaanottavainen ja alkaa myös flirttailla Karin kanssa. Myöhemmin Kari ilmestyy Jutan asunnon ovelle ja Jutta päästää hänet asuntoonsa sisälle. Jutta ja Kari viettävät romanttisen illan toisiaan liehitellen, ja lopulta päätyvät sänkyyn.

Kari kehuu Juttaa upeaksi ja kauniiksi naiseksi, jolta ”ei rohkeutta puutu”. Karin mukaan suurin osa naisista ei heittäytyisi yhteen ”tällaisen miehen kanssa”. Jutan poikkeavuus siis tuodaan jo tässä vaiheessa esille, vaikka Kari ei tiedä Jutan transsukupuolisuudesta. Ehkä Karin kommentti on tarkoitettu piiloviestiksi Jutan transsukupuolisuudesta, josta Kari toistaiseksi on tietämätön. Jutta alleviivataan erikoisena naisena, koska hän on rohkea. Rohkeutta ja toiminnallisuutta pidetään perinteisesti maskuliinisena piirteenä (Rossi 2003, 43-45). Transnaishahmoon siis tahallisesti yhdistetään maskuliinisia piirteitä, joilla ennakoidaan uusillekin katsojille, että ”tämä nainen ei olekaan ihan tavallinen nainen”. Myöhemmissä kohtauksissa maskuliinisia piirteitä ilmenee lisää.

Päällisin puolin Jutta kuitenkin on feminiininen ja kauneusihanteisiin soveltuva nainen. Jutta edustaa pääosin ihanteellista naisfeminiinisyyttä, johon kuuluu heteroseksuaalinen viehätys (Rossi 2003, 37-40). Jutan naisellisuus ja hänen suhteensa Kariin siis alleviivaa hänet ”oikeaksi naiseksi” mediakulttuurisessa kontekstissa. Toisaalta naismaskuliinisuutta pidetään melko tavallisena feminiinisyyden ilmaisuna nykyajan mediassa (Rossi 2003, 60-70), joten Jutan myöhemmät maskuliiniset hetket eivät juurikaan horjauta hänen feminiinistä olemustaan. Toisaalta Jutan menneisyyden suhde Iidan äitiin on esitetty siten, että se on merkinnyt Jutalle paljon: hän kertoo Iidalle rakastaneensa entistä vaimoaan. Osaltaan tämäkin noudattaa heteronormatiivista kaavaa. Kun Jutta on elänyt miehenä, hän on elänyt heteroseksuaalina, maskuliinisena ”oikeana” miehenä. Naisena Jutta kuitenkin osoittaa kiinnostusta ainoastaan miespuoliseen henkilöön. Onko transsukupuolisen hahmon identiteetti oikea ainoastaan silloin, kun hän ilmaisee heteroseksuaalista kiinnostusta niin sanottuun vastakkaiseen sukupuoleen? Olisiko Jutan naiseus

mahdollista nähdä vääränlaisena, jos hän ilmaisisi kiinnostusta ainoastaan naisiin? Heteronormatiivinen käsitys miesten ja naisten välisestä oletetusta seksuaalisesta vetovoimasta varmasti vaikuttaa mediatuottajien päätökseen tehdä transsukupuolisista hahmoista päällisin puolin heteroja – etenkin silloin, kun transhahmo halutaan näyttää myönteisessä ja cissukupuoliselle katsojalle uskottavassa valossa. (vrt. Rossi 2003, 119-120.)

Myöhemmässä kohtauksessa Kari kertoo Joonatanille uudesta tuttavuudestaan, mutta ei paljasta Jutan nimeä. Joonatanille kuitenkin selviää Karin ihastuksen kohde, kun hän näkee Jutan ja Karin flirttailemassa Jutan kotitalon pihalla. Joonatan päättää heti kiusata Karia ja neuvoo häntä ”jättämään tämän naisen rauhaan”. Joonatan kertoo Karille, että Jutta on mies. Hän ei kunnioita Jutan identiteettiä tai naiseutta, vaan puhuu hänestä miehenä. Karin reaktio on samanlainen kuin muidenkin cissukupuolisten, jotka ovat kuulleet Jutan transsukupuolisuudesta: hänen mielestään kyseessä on ”sairas pila”. Transnaisen naiseuden epäkunnioitus tulee esille myös siinä, kun Kari sanoo: ”Jutta on täysi nainen”. Joonatanin ja Karin kommentit vihjailevat, että heidän mukaansa transnainen ei voi olla oikea nainen.

Joonatan selventää Karille, että hänen tapaamansa nainen on Iidan isä. Kari järkyttyy ja rupeaa vihamielisesti haukkumaan Juttua transfobisin termein. Kari toteaa, että ”hän ei huomannut mitään”, viitaten siihen, että hän ei huomannut Jutan olevan ”mies”. Tämä perustuu oletukseen siitä, että transsukupuoliset ihmiset ovat aina tunnistettavissa transsukupuolisiksi. Transsukupuolisen ihmisen oletetaan näyttävän poikkeavalta, eikä suinkaan edustamaltaan sukupuolelta. Toisin sanoen, ihmiset olettavat, että biologisesta sukupuolesta aina seuraa sosiaalinen sukupuoli, joka on helposti tunnistettavissa. (vrt. Vilkkä 2010, 19-20.)

Joonatan vitsailee Jutan mahdollisesta parran ajosta, mikä hänen mukaansa selittää sen, että Kari ei arvannut Jutan olevan transsukupuolinen. Transnaiseen kohdistuva pilkka keskittyy nimenomaan hänen keholisuuteensa, ”epäaitoon” sukupuoleensa ja petolliseen luontoonsa. (ks. Cox 2014 & Knowyourmeme 2015.) Tässäkin yhteydessä transnaishahmoon yhdistetään petollisuuden teema, vaikkakin nämä syytökset tulevat ennen kaikkea ennakkoluuloisten hahmojen suusta. Juttua kuitenkin voi syyttää petollisuudesta siinä mielessä, että hän salasi isyytensä tyttäreltään. Jutta antoi Iidan luulla, että hänen

isänsä oli kuollut. Transnaisia yleensäkin syytetään muiden ”huijaamisesta”, joten on syytä miettiä, miksi petollisuuden teemat liittyvät monin tavoin transnaisten kertomuksiin. Tämän perusteella voisi väittää, että transsukupuolisuus – ja ennen kaikkea transnaisuus – nähdään petollisena roolin esittämisenä yhteiskunnassamme. (ks. Knowyourmeme 2015.)

Karin ja Jutan välinen ristiriita on melko tyypillinen juonikuvio heteromiehestä, joka ”vahingossa” ajautuu yhteen transnaisen kanssa ja järkyttyy, kun transnaisen oletettu petos paljastuu. Tämä on selkeä uhka Karin maskuliinisuudelle ja heteroudelle. Karille Jutta ei ole nainen, vaan mies, joka huijasi häntä. Karin näkemyksen mukaan hän on siis harrastanut seksiä miehen kanssa, joten hänen heteroseksuaalinen identiteettinsä järkkyy. Homoseksuaalisuuteen yhdistetyt feminiiniset stereotypiat saavat Karin huolestumaan maskuliinisuutensa puolesta. Siksi hän vakuuttaa Joonatanille, että hän ei saa kertoa Karin ja Jutan suhteesta kenellekään.

Karin viha tulee esiin myös homofobiana, koska hänen ja Jutan ristiriidan jälkeen hän alkaa haukkua entistä enemmän naapurin homomiehiä ja yhdistää heidät luonnottomuuteen. Kari yrittää siis etäännyttää itsensä mahdollisimman selkeästi homoseksuaalisuudesta, koska hän edelleen luulee olleensa sängyssä miehen kanssa. Karille transsukupuoliset ja homoseksuaalit ovat osa samaa ”epäluonnollista” ryhmää. (ks. Mustola & Pakkanen 2007, 57-58.)

Myöhemmässä kohtauksessa Joonatan yrittää hieroa sovintoa Iidan kanssa ja tulee paljastaneeksi hänelle Karin ja Jutan suhteen. Iida välittömästi pelkää Jutan turvallisuuden puolesta. Joonatan suhtautuu tilanteeseen edelleen vitsaillen, kutsuen Karia ja Juttua ”kahdeksi aikuiseksi mieheksi”, jotka voivat itse päättää henkilökohtaisesta elämästään. Joonatan vertaa Juttua omaan isäänsä, joka on homoseksuaali mies. Transsukupuolisuus ja homoseksuaalisuus automaattisesti liitetään toisiinsa. (ks. Mustola & Pakkanen 2007, 57-58.)

Juttua syytetään huijaamisesta uudelleen, kun Iida kertoo Karille tietävänsä, mitä hänen ja Jutan välillä on tapahtunut. Kari raivostuu ja väittää että hänen ”huijattiin sänkyyn” Jutan kanssa. Kari väittää Jutan olevan epänormaali, mistä Iida raivostuu. Transfobiset

kommentit transsukupuolisen epänormaliudesta ja vääryydestä toistuvat. Kari syyttää tapahtumasta Juttua, eikä itse ota lainkaan vastuuta. Tilanteeseen saapuu Onni Taalamaa, joka sanoo ymmärtävänsä Karia. Karin ja Onnin mukaan Jutan olisi pitänyt kertoa sukupuolenkorjausleikkauksestaan. Iida puolustaa Juttua ja sanoo, ettei Jutalla ole mitään velvollisuutta kertoa kenellekään menneisyydestään.

Useilla cissukupuolisilla hahmoilla tuntuu siis olevan se käsitys, että transsukupuolisen täytyy kertoa transsukupuolisuudestaan, tai muuten hän on petollinen huijari. Onko transihmisen velvollisuus kertoa cissukupuolisille henkilökohtaisia tietoja menneisyydestään? Cissukupuolisten ennakkoluuloisten käsitysten ei pitäisi antaa perustetta sille, että transsukupuolisen henkilön pitäisi paljastaa transsukupuolisuutensa. Kari ja Onni näkevät Jutan ennen kaikkea miehenä, ja heille Jutta on vain miehuuttaan salaileva huijari. Tämän vuoksi heille perusteltua olisi ”huijauksen” paljastaminen, ennen kuin kukaan voisi vahingossa ajautua sänkyyn ”miehen” kanssa. Kari on aikaisemmin myöntänyt Jutan olevan kaunis ja viehättävä nainen, mutta nyt hän viittaa jatkuvasti Jutan petollisuuteen. Tällä hän perustelee omaa virhettään päätyä ”miehen” kanssa sänkyyn. (vrt. Knowyourmeme 2015.)

Tällaiset kohtaukset heijastavat yhteiskuntaamme. Yhteiskuntamme ei juurikaan kunnioita transsukupuolisten yksityisyyttä. Transsukupuolisen ihmisen ”velvollisuus” on kertoa transsukupuolisuudestaan, jotta cissukupuolisilla ei olisi ”väärrä käsitystä” heidän sukupuolestaan. Tämä indikoi sitä, että sukupuolenkorjausleikkauksista ja hormonihoidoista huolimatta transsukupuoliset pääosin nähdään ennen kaikkea sinä sukupuolena, joka heille on syntymässä annettu. (vrt. Vilka 2010, 19-20; ks. myös Bob 2015.)

Kun Iida toistuvasti näkee muiden ennakkoluuloja Juttua kohtaan, hän alkaa katua omaa aikaisempaa käytöstään. Iida ymmärtää, että hän on ollut liian jyrkkä Jutalle. Hän lopulta menee Jutan asunnolle ja Jutta ottaa Iidan iloisesti vastaan. Jutta on ymmärtäväinen, eikä lainkaan tuomitse Iidaa aikaisemmasta käytöksestään. Jutta ja Iida keskusteleват Jutan menneisyydestä, mutta tällä kertaa Iida ei keskity Jutan fyysiseen muutokseen. Jutta kertoo Iidalle, että hän ennen toivoi olevansa normaali. Jutta ei siis itsekään näe itseään normaalina. Jutta myöntää, että hän rakasti Iidan äitiä täydestä sydäimestään. Hän kertoi Iidan äidille totuuden transsukupuolisuudestaan, kun tämä oli tullut raskaak-

si. Jutan mukaan hän ei olisi voinut ryhtyä isäksi, koska ei tuntenut itseään mieheksi. Jutta kertoo Iidalle, miten raskas hänen menneisyytensä on ollut: Jutta oli harkinnut itsemurhaa. Jutta toteaa, että Iidan äidin ansiosta Jutta saa olla oma itsensä, koska tämä oli rohkaissut Juttua muuttumaan. Jutan elämäkertomus vastaa siis monien tosielämän transihmisten elämää. Jotkut transihmiset kokevat tilanteensa niin lohduttomana, etteivät näe syytä elää, elleivät korjaa kehoaan omalle sukupuolelleen sopivaksi. Jutan kertomus on kuitenkin myös melko tyypillinen transkertomus. Se keskittyy sukupuolenkorjaukseen ja ”väärään ruumiiseen syntyymiseen”. Jutan suhdetta Iidaan ja muihin ihmisiin käsitellään suhteessa hänen transsukupuolisuuteensa. (ks. Vee 2015.)

Iida alkaa ymmärtää Juttua, mutta ihmettelee silti, miksi Jutta haluaa tutustua häneen vuosien poissaolon jälkeen. Jutta toivoo anteeksiantoa tyttäreltään ja myöntää haluavansa olla osa Iidan elämää. Iida on kuitenkin edelleen varuillaan, mutta samalla myöntää itselleen, että Jutta antaisi hänelle mahdollisuuden oikeaan perheeseen. Myöhemmin Iida kutsuu Jutan kotiinsa. Hän kertoo Jutalle, että haluaa tutustua häneen paremmin. Jutta riemastuu ja lupaa Iidalle, ettei hän enää hylkää tytärtään. Jutta ja Iida jakavat ensimmäisen intiimin halauksen.

Kari saapuu paikalle ja vihaisena kiroaa Jutan, yrittäen ajaa hänet pois asunnosta. Kari edelleen kivenkovaan väittää, että Jutta on tehnyt suuren petoksen, koska Kari ei tiennyt, että Jutta ”on ennen ollut mies”. Iida puolustaa Juttua Karin edessä ja sanoo, ettei Jutta halunnut huijata ketään. Jutta toteaa, ettei Kari ole sanonut mitään, mitä hän ei olisi ennen kuullut. Hän on siis ennenkin kuullut samanlaisia transfobisia kommentteja muilta ihmisiltä. Jutta yrittää poistua asunnosta ja Kiroaa Karin. Tämä johtaa fyysiseen tappeluun, ja Kari toteaa, ettei Jutta ole mikään nainen. Jutta vastaa: ”enemmän kuin sä olet mies”, ja päihittää Karin painitappelussa.

Jutta kertoo harrastaneensa painia 10 vuotta poikien sarjassa. Fyysisiä tappeluja pidetään kulttuurisesti maskuliinisena, joten kohtauksessa Jutta näytetään melko maskuliinissa valossa. Tämä voi tarkoittaa sitä, että ohjelman kirjoittajien mukaan Jutalta löytyy ”miesmäistä fyysistä voimaa”, jota cissukupuolisilla naisilla ei yleensä ole. Vaihtoehtoisesti kohtauksen on tarkoitus olla humoristinen, maskuliinista miestä nöyryyttävä hetki, jossa nainen päihittää miehen fyysisessä tappelussa. Tieto Jutan transsukupuoli-

suudesta voi kuitenkin vaikuttaa cissukupuolisen katsojan käsitykseen fyysisesti vahvasta naisesta. Tällaisen kohtauksen vuoksi Jutta voidaan nähdä miehenä tai liian miehekkäänä ollakseen ”oikea nainen”, koska painiottelut eivät sovellu ihanteelliseen femiinisyyteen. (ks. Rossi 2003, 32-40.) Transnaisten kertomuksissa transnaisia usein joko syytetään ”liiasta miehekkyydestä”, tai sitten heidät näytetään tekemässä maskuliinisia asioita, kuten Jutta painimassa.

Jutan painiottelukohtauksen tarkoituksena ei ole välttämättä kyseenalaistaa Jutan naiseutta. Naismaskuliinisuus on melko tavallista suomalaisessa mediassa (Rossi 2003, 60-70). Toisaalta transnaishahmon naiseutta kyseenalaistetaan enemmän komediasarjoissa, joissa transnaisen näyttelijä usein on cissukupuolinen mies. Hyvä esimerkki tällaisesta transnaishahmosta on Dan Quagmire sarjassa *Family Guy*, jaksossa *Quagmire’s Dad* (2010). Hahmon ääninäyttelijä on cismies, ja hahmolle on tahallisesti annettu maskuliinisia piirteitä. Näissä sarjoissa ainoastaan transnaisen olemassaolo on vitsi tai vitsin kohokohta (*punchline*). (ks. Langton 2015.) *Salattujen Elämien* Juttua ei selkeästi esitetä yhtä räikeän maskuliinisesti, kuten komediasarjojen transnaishahmoja. Hänellä on oma juonikuvionsa, eikä hänen transsukupuolisuuttaan kertaakaan esitetä koomisena kohokohtana.

Tosielämässä transnaiset ovat useimmiten väkivallan uhreja. Esimerkiksi Yhdysvalloissa vuonna 2015 raportoitiin 21 murhattua transnaista (The Human Rights Campaign 2015). Jutan painimenestys ei siis juurikaan välitä totuudenmukaista kuvaa transnaisten oletetusta voimasta.

Jutan ja Karin tappelun jälkeen asunnon muut asukkaat saapuvat paikalle ja tapaavat Jutan. Ulla Taalasmaa kommentoi Jutan ”uskottavuutta” naisena. Hänen mukaansa Jutta on paljon naisellisempi kuin ”moni muu, joka on tähän sukupuoleen syntynyt”. Ulla tarkoittanee hyvää, mutta hänen kommenttinsa tulevat ulos ennakkoluuloisessa valossa. Hänelle Jutta on nainen, jonka täytyy jotenkin todistaa uskottavuutensa ollakseen nainen. Ullan kommentti myös viittaa siihen, miten biologista syntymäsukupuolta pidetään edelleen totuutena yhteiskunnassamme: ihminen syntyy jonakin tiettyinä sukupuolena, ja transsukupuolinen ihminen ”yrittää” muuttaa sukupuoltaan toiseksi. Transyhteisöissä kuitenkin kritisoidaan tätä näkökulmaa. Sukupuoleen ei synnytä, vaan sukupuoli anne-

taan syntymän yhteydessä (ks. Aiden 2014 & Mock 2014). Transsukupuolisen ihmisen ristiriita on ainoastaan annetun sukupuolen kanssa, ja transsukupuolisen ei tarvitse käydä läpi hormonihoitoja tai leikkauksia ollakseen jotain tiettyä sukupuolta. Transyhteisöissä uskotaan, että kaikki keholliset piirteet voidaan nähdä osana mitä tahansa sukupuolta. (ks. Aiden 2014, Jay 2016 & Mock 2014.)

Jutta ja Iida juttelevat asiasta myöhemmässä kohtauksessa. Iida huolehtii Jutan hyvinvoinnista ja kertoo, että Jutta voi kertoa hänelle rehellisesti, jos häntä satuttaa ihmisten ennakkoluuloinen käytös. Jutta kuitenkin kertoo, että hän on tottunut ennakkoluuloisten kommentteihin. Iida myöntää, että Karin käytös on saanut hänet ymmärtämään, miten rankkaa Jutalla on ollut. Iida pyytää anteeksi hänen omaa ennakkoluuloisuuttaan. Jutta sanoo, että on ainoastaan iloinen, että Iida puolusti häntä Karin edessä.

Jaksossa 2701 paljastuu, että Jutalla on uusi työpaikka Raahessa. Hän juttelee asiasta Joonatanin kanssa. Joonatan yrittää vakuuttaa, että Jutta ei saisi edes harkita Helsingistä lähtöä, koska Iida on menettänyt äitinsä ja juuri muodostanut suhteen Jutan kanssa. Jutta myöntää, ettei ole vielä tehnyt päätöstä. Petos-teema toistuu, kun Joonatan syyttää Juttua epäluotettavuudesta. Hän on ilmeisesti vakuuttunut, että Jutta aikoo muuttaa pois Helsingistä. Tästä juonikuvioista syntyy uusi ristiriita Jutan ja Iidan välille.

Joonatan kertoo Jutan suunnitelmista Iidalle. Iida menee Jutan asunnolle vihaisena ja kertoo tietävänsä, että Jutta on ehkä muuttamassa pois. Jutta pahoittelee asiaa ja myöntää harkinneensa uutta työpaikkaa. Iida olettaa, että Jutta aikoo ottaa työpaikan vastaan. Hän muistuttaa Juttua siitä, että tämä oli luvannut, että ei enää jättäisi Iidaa. Jutta toteaa, että Iida ansaitsee isän, joka on oikeasti läsnä hänen elämässään. Siksi Jutta ehdottaa, että Iida muuttaisi hänen kanssaan Raahen. Iida kieltäytyy, koska hänen koko elämänsä on Helsingissä. Hän ei siltikään halua menettää Juttua.

Myöhemmässä kohtauksessa ilmenee, että Jutta on päättänyt jäädä Helsinkiin ja kieltäytyä työtarjouksesta. Hän ei halua jättää ainutta tytärtään. Jutta kysyy Iidalta, saako hän olla vielä osa hänen elämää. Jutta kertoo rakastavansa Iidaa. Iida on selkeästi iloinen, ja hän ja Jutta halaavat toisiaan. Iidan ja Jutan kertomus siis päättyy onnellisesti ja he muodostavat rakastavan suhteen. Myös Jutta transsukupuolisena naisena jätetään myön-

teiseen valoon: hänet näytetään uskollisena vanhempana, joka on rehellinen tyttärelleen ja on läsnä hänen elämässään. Jutan viimeisin esiintyminen sarjassa on jaksossa 2702.

8.3.4 Cissukupuolisen hahmon näkökulma korostuu

Vaikka Jutalla on selkeästi omat juonikuvionsa sarjassa, hänen tarinansa kerrotaan ennen kaikkea Iidan ja osittain Karin näkökulmasta. Cissukupuolisten hahmojen näkökulma siis asetetaan transnäkökulmaa tärkeämmäksi. Toisaalta transsukupuoliset hahmot esitetään lähes aina suhteessa cissukupuolisuuteen eli ”normaaliin” olemiseen, ja myös Jutan kertomus noudattaa tätä kaavaa. (ks. Vee 2015.)

Jutan kertomus on niin sanottu hyväksymistarina, jolle ominaista on cisnäkökulma. Hyväksymistarinassa cissukupuolinen hahmo tutustuu transhahmoon, kuulee hänen transsukupuolisuudesta ja järkyttyy. Cissukupuolinen hahmo aluksi käyttäytyy transfobisesti, mutta ajautuu eri tilanteisiin transsukupuolisen hahmon kanssa, ja alkaa vähitellen ymmärtää transsukupuolista hahmoa. Lopulta cissukupuolinen hahmo hyväksyy transsukupuolisen ja hänen identiteettinsä. Transsukupuolinen hahmo tyypillisesti on anteeksiantavainen ja ymmärtäväinen hänen kokemastaan transfobiasta, halveksunnasta ja väkivaltaasta huolimatta. Tällaisessa narratiivissa transhahmot yleensä kokevat monia hankalia tilanteita, ja transsukupuolisuuden ”vaikeus” korostuu. (Vee 2015.)

Hyväksymiskertomukset ovat ennen kaikkea cissukupuoliselle yleisölle suunnattuja tarinoita. Gay YA:n nettisivuilla julkaistussa blogitekstissä nimimerkki Vee analysoi tällaisten kertomusten heikkouksia:

--It positions trans people as depraved, crazy, and pitiful. It says that all cis people who can find it in themselves to not be terrible to them deserve gold stars. It says they don't need to challenge their transphobia, because of course trans men and women aren't real men and women. Of course they're kidding themselves. Of course it's OK to judge and objectify them. The narrative never challenges this behavior. It actually—very subtly and insidiously—supports it. It lets cis people off the hook, placing all the blame for their beliefs and behavior on the trans person. It positions trans people as a stepstool for cis people to use to feel good about themselves.-- (Vee 2015.)

Hyväksymiskertomuksissa cishahmoja harvoin rangaistaan heidän transfobisesta käyttäytymisestään. Kertomuksissa transsukupuolisten syrjintä näytetään tavallisena, lähes hyväksyttävänä käytöksenä. *Salatuissa Elämissä* Iidaa ei rangaista transfobiasta, vaan hänen reaktiota Juttaan pidetään ymmärrettävänä ja anteeksiannettavana. Iida tosin paikoittelee käyttäytymistään, ja Jutta itsekin antaa Iidalle anteeksi. Sen sijaan Kari Taalasmaa saa eräänlaisen rangaistuksensa, kun Jutta nöyryyttää häntä fyysisessä tappelussa. Myös Iida halveksuu Karia ja tuomitsee hänen asenteensa. Karin sosiaalinen asema perheensä ja ystäviensä joukossa ei kuitenkaan muutu. Hänen transfobiansa nähdään tavanomaisena ja ymmärrettävänä reaktionä Juttaan; suurin osa Karin tuttavista puolustaa Karia ja hänen näkökulmaansa. Kun Jutta poistuu sarjasta, Karia ei kertaakaan tuomita käytöksestään.

Hyväksymiskertomusten transhahmot esitetään siis jokseenkin sääliittävinä hahmoina, joita kohtaan cissukupuolisen hahmon ja katsojan on määrä tuntea empatiaa. Iida oppii ymmärtämään Juttaa, kun hän näkee, millaista halveksuntaa Jutta kokee. Cissukupuoliset hahmot, jotka hyväksyvät transsukupuolisen hahmon, ovat transhahmon ”pelastajia”. Iida selkeästi näytetään myönteisessä valossa Kariin nähden. Kun Kari halveksuu Juttaa, Iida on aina puolustamassa häntä. Jutta ei saa hyväksyntää itsenäisesti, vaan cissukupuolisen hahmon kautta. Kertomus, jonka on tarkoitus olla tarina transsukupuolisesta hahmosta, on siis loppujen lopuksi tarina cissukupuolisista hahmoista. (Vee 2015.)

Aluksi Jutta vaikenee transsukupuolisuudestaan, mahdollisesti juoruilun pelossa. Jutta kärsii juoruilusta monta kertaa tarinassa. Tuula Juvosen tutkimus *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia* (2002) käsittelee juoruilua todellisuuden tuottajana. *Salattujen Elämien* eri hahmot juoruilevat Jutasta useaan otteeseen, luoden omaa todellisuuttaan Jutasta ja transsukupuolisuudesta. Juoruilun vuoksi Kari on vakuuttunut siitä, että hän on päätenyt sänkyyn miehen kanssa; juoruissa on levinnyt käsitys siitä, että transsukupuolinen nainen on todellisuudessa mies. Juoruilemalla eri cissukupuoliset hahmot arvioivat Jutan identiteettiä – he siis luovat yhdessä jaettua sosiaalista todellisuutta Jutasta ja transsukupuolisuudesta. (Juvonen 2002, 164-165.)

Kun cissukupuolisten hahmojen näkökulma korostuu, nämä juorut mahdollisesti vaikuttavat cissukupuolisten ihmisten käsityksiin transsukupuolisuudesta myös mediateoksen ulkopuolella. Cissukupuolinen katsoja todennäköisesti samastuu ennen kaikkea cissukupuolisiin hahmoihin ja heidän käsityksiinsä. Toisinaan Jutta kuitenkin asettuu vahvasti vääriä käsityksiä vastaan. *Salattujen Elämien* transkertomuksella on siis mahdollisuus muuttaa cissukupuolisten ennakkoluuloisia käsityksiä transsukupuolisuudesta. Jutta on kuitenkin mahdollista nähdä ”harhaluuloisena” tai ”hämmentyneenä”, koska tarinaa ei kerrota hänen näkökulmastaan. Keskiössä on siis Iida ja hänen käsitystensä muuttuminen: jos Iida voi hyväksyä Jutan naisena, myös cissukupuolinen katsoja voi muuttaa näkemystään transsukupuolisuudesta.

Jutan identiteettiä käsitellään myös hyvin arkaluontoisena asiana, ennen kaikkea Iidan näkökulmasta. Juvosen mukaan homoseksuaalisia – ja oletettavasti myös transsukupuolisia – koskevat tiedot ovat arkaluontoisia, koska ne voivat vahingoittaa transsukupuolisia ja homoseksuaalisia yksilöitä (Juvonen 2002, 52-53). Jutan transsukupuolisuus ei kuitenkaan osoittaudu arkaluontoiseksi Jutalle itselleen, vaan Iidalle ja Karille. Iidaa säälitään hänen tilanteensa ”vakavuudesta”, sillä hänen isänsä on transsukupuolinen ja täten poikkeava. Kari puolestaan haluaa salailla intiimiä suhdettaan Juttaan, koska asian paljastuminen voi vahingoittaa hänen heteroseksuaalista identiteettiään. Jutan transsukupuolisuus siis määritellään muiden toimesta automaattisesti arkaluonteiseksi ja vahingoittavaksi. Monista transsukupuolisista ihmisistä voi tuntua loukkaavalta se, että heidän sukupuoltaan pidetään automaattisesti arkaluontoisena ja vaiettavana asiana (ks. Juvonen 2002, 53).

Salatut Elämät on saippuaopperaa, joten sen dramaattiset ristiriidat toistuvat. Esimerkiksi Jutan transsukupuolisuus on ”sairas vitsi” lähes jokaiselle cissukupuoliselle hahmolle. Jutan kertomuksessa kuitenkin on hyvin paljon samanlaisia elementtejä kuin muissakin katsomissani transkertomuksissa. Sukupuolenkorjausleikkaus ja spekulatiot Jutan kehon piirteistä tulevat väistämättä mainituksi. Jutta kokee runsaasti pilkkaa ja hämmästelyä, ja häneen on liitetty petollisia piirteitä. Näistä elementeistä huolimatta Jutan kertomus saa myönteisen päätöksen, sillä hän muodostaa rakastavan suhteen tyttärensä kanssa.

8.4 Analyysi: Kerron sinulle kaiken, 2013

8.4.1 Petollisuus transkertomuksen teemana

Vuonna 2013 julkaistu elokuva *Kerron sinulle kaiken* kertoo transnaisesta, Maaritista. Toisin kuin *Salattujen Elämien* Jutta-hahmo, Maaritin kertomus kerrotaan transnaisen näkökulmasta. Maaritia näyttelee cissukupuolinen nainen, Leea Klemola. Juoni keskittyy ennen kaikkea Maaritin ja Samin (Peter Franzén) väliseen suhteeseen, sekä transihmisten seksuaalisuuteen ja romanttisiin kanssakäymisiin.

Ensimmäisen 15 minuutin aikana Maarit esitellään katsojalle, mutta hänen transsukupuolisuuttaan ei vielä paljasteta. Hän on töissä käyvä nainen, joka käy terapiassa. Elokuvan alussa vihjaillaan, että Maarit on kokenut jonkinlaisen suuren muutoksen elämässään. Ilmenee, että Maarit työskentelee siivoojana. Hän ei ole saanut parempaa työpaikkaa, koska Maarit kertoo että ”perusongelmana on rehellisyys”. Elokuvan alussa ei kuitenkaan paljasteta, mistä Maarit yleensä on rehellinen, tai mikä hänen elämänsä suuri mullistus on.

Lähes vahingossa Maarit siirtyy siivoojasta terapeutiksi. Siivotessaan erään terapautin toimistoa Maarit innostuu kokeilemaan terapeutin vaatteita, jolloin toimistoon astuu Sami. Maarit päättää esittää terapeuttia ja ottaa potilaan vastaan. Vasta terapiasession jälkeen Maarit paljastaa Samille – ja samalla katsojalle – että hän on transsukupuolinen.

Samoin kuin *Salattujen Elämien* Jutan kertomus, myös tämä elokuva toistaa petollisuuden teemaa, joka usein liitetään transsukupuolisiin. Transsukupuolisen ihmisen väitettään esittävän jotain muuta, mitä hän todellisuudessa on. (Knowyourmeme 2015.) Maaritin tapauksessa hänen transsukupuolisuuttaan peitellään ensimmäisten minuuttien ajan. Maarit myös näytetään jokseenkin epärehellisessä valossa, kun hän päättää pukeutua jonkun toisen ihmisen vaatteisiin ja esittää terapeuttia, vaikka hän todellisuudessa onkin siivooja. Maaritin rehellisyys ja avoimuus hänen transsukupuolisuudestaan kuitenkin paljastuu elokuvan alkupuolella. Aikaisemmassa kohtauksessa Maarit kertoo perusongelmansa olevan rehellisyys, mikä viittanee siihen, että ollessaan avoin transsukupuoli-

suudestaan, hänen on ollut vaikea saada hyvää työpaikkaa. Ihmisten ennakkoluuloisuus transsukupuolisia kohtaan esitetään siis oletuksena elokuvassa. Maaritin yllätykseksi Sami ei kuitenkaan säikähdä hänen suurta paljastustaan, vaikka Sami onkin hieman hämmentynyt. Maarit antaa Samille mahdollisuuden perua seuraavan terapiatapaamisen, mutta Sami kieltäytyy.

Maaritin omasta avoimuudesta huolimatta petollisuuden teema jatkuu läpi elokuvan. Maarit jatkaa terapeutin töitä ja ottaa asiakkaakseen Juulian, tietämättään että hän on Samin vaimo. Tässä vaiheessa Maarit myös esiintyy toisella nimellä. Maaritin epärehellisistä toimista huolimatta hän on edelleen avoin Samin kanssa. Melko pian hän paljastaa Samille, ettei hän olekaan terapeutti. Maarit myös kertoo Samille avoimesti omasta elämästään transsukupuolisena.

Myöhemmässä kohtauksessa Maarit palaa synnyinpaikkakunnalleen rikostutkinnan vuoksi. Maarit vierailee vanhassa kodissaan ja tapaa entisen vaimonsa. Tätä varten Maarit jälleen suorittaa roolia, joka on ristiriidassa hänen oman persoonansa kanssa. Hänellä ei ole lainkaan meikkiä ja hänen vaatetuksensa on melko sukupuolineutraalia. Maarit peittelee feminiinisesti laitettuja kynsiään. Myös Maaritin murre muuttuu, kun hän puhuu paikallisille. Tällä voidaan viitata siihen, että monen transihmisen täytyy peitellä identiteettiään jossain vaiheessa elämäänsä. Maarit on joskus elänyt tavallisen heteromiehen elämää, mennyt naimisiin ja saanut lapsen. Siitä huolimatta, että hänen vaimonsa ja lapsensa tietävät hänen transsukupuolisuudestaan, Maarit yhä peittelee todellista minäänsä jossain määrin. Maaritin käytös on ymmärrettävää, sillä hänen ilmaantumisensa aiheuttaa välittömästi kielteisen reaktion entisessä vaimossaan: vaimo on huolissaan siitä, miten ihmiset juoruilevat heidän perheensä tilanteesta. (ks. Juvonen 2002, 165.)

Täten Maaritin ”petollisuuden” voi selittää sillä, mitä hän on kokenut elämässään. Maarit mahdollisesti pelkää väkivaltaa tai kaltoinkohtelua. Maaritin piilottelu johtuu siitä, että hänelle on aikoinaan annettu ”väärä rooli” syntymässä: hänelle annettiin sukupuoleksi mies. Maarit on siis joutunut vuosikausia elämään kaksoiselämää, ulkoisesti perheellisenä heteromiehenä – sosiaalisesti hyväksyttynä persoonana – ja sisäisesti naisena. Maarit itse sanoo, että hän menneisyydessään tiesi olevansa oikeasti nainen, mutta tästä

huolimatta esitti muuta ja eli tavallisen miehen elämää. Vanha klisee ”väärään ruumiiseen syntymisestä” tulee siis esille tässäkin elokuvassa, vaikka monet transihmiset kielivät kehon sukupuolellisuuden. (ks. Aiden 2014 & Mock 2014.)

Petollisuuden teeman jatkuessa tilanteesta toiseen on kuitenkin syytä miettiä, miten elokuvan katsoja tulkitsee asian. Transihmisistä – etenkin transnaisista – on yhteiskunnassamme valloillaan käsitys, että he esittävät olevansa jotain sukupuolta, vaikka ovat biologisesti, tai ”todellisuudessa” toista sukupuolta. Transihmisten sukupuolta ei nähdä aitona tai todellisena. Internetissä on levityksessä suosittuja transnaisten kustannuksella tehtyjä vitsejä ja ”meemejä”, joissa korostetaan transnaisten oletettua petollisuutta. Tästä hyvänä esimerkkinä on ”it’s a trap” -meemi, joka viittaa siihen, että transnaiset ovat eräänlainen ”ansa” heteromiehille (Knowyourmeme 2015). Oletettu cisnainen osoittautuikin transnaiseksi, yleensä ulkoisten sukupuolipiirteiden perusteella.

Elokuvan tarkoitus on kuitenkin olla suhteellisen avoin Maaritin transsukupuolisuudesta, koska Maarit itse avoimesti kertoo transsukupuolisuudestaan lähes kaikille ihmisille. Elokuvan nimi ”Kerron sinulle kaiken” viittaa mahdollisesti Maaritin avoimuuteen Samin kanssa. Cissukupuolinen katsoja ei välttämättä näe asiaa tällä tavalla, etenkin kun Maaritin transsukupuolisuus tuodaan esiin eräänlaisena yllätyksenä vasta myöhemmin elokuvassa.

Maarit ei suinkaan selviä rangaistuksesta, sillä terapeuttiroolin esittäminen on sekä laittontaa että epäeettistä. Elokuva välittää viestin, että jonkun toisen henkilöllisyyden varastaminen johtaa aina hankaluuksiin. Tällainen teema transsukupuolisuusteeman rinnalla voi hyvinkin vaikuttaa yhteiskuntamme näkemyksiin transsukupuolisuudesta tai ennalta vahvistaa kielteisiä käsityksiä: transsukupuolisuus liitetään roolin esittämiseen ja petollisuuteen. Elokuvan onnellinen loppu kuitenkin jättää transsukupuolisuuden suhteellisen myönteiseen valoon. Viimeisimmässä työpaikkahaastattelussaan Maarit kertoo työhaastattelijalle transsukupuolisuudestaan. Tästä huolimatta Maarit saa työpaikan, vastoin odotuksiaan. Elokuvassa siis toisaalta vihjaillaan, että rehellisyys ja avoimuus voi lopulta johtaa hyviin asioihin myös transihmisen kohdalla.

8.4.2 Cissukupuolisen näkökulma korostuu myös Maaritin tarinassa

Elokuva käy läpi monia transsukupuolisiin kohdistuvia ennakkoluuloja. Elokuva näyttää, miten monet ihmiset reagoivat transsukupuolisuuteen ja miten yksilön transsukupuolisuus voi vaikuttaa hänen läheisiinsä. Maaritin tarinaa kerrotaan siis suhteessa ympäristöön – ja ennen kaikkea suhteessa cissukupuoliseen päähahmoon, Samiin. Transsukupuolisista kertovissa elokuvissa ympäristön merkitys ja cissukupuolisten näkökulma usein korostuu, vaikka tarinaa kerrotaankin transsukupuolisen henkilön näkökulmasta. Cis-kokemus ei *Kerron sinulle kaiken* -elokuvassa korostu samalla tavalla kuin *Salattujen Elämien* Jutan tarinassa, koska Maarit on omassa tarinassaan pääosassa. Elokuvan cissukupuolisten hahmojen näkökulmat ovat kuitenkin merkittäviä. Maaritin transsukupuolisuus vaikuttaa hänen tyttäreensä, joka on ilmeisesti kiusattu. Maaritin entinen vaimo puolestaan saa kokea juoruilua ja täten myös syrjintää omassa yhteisössään. Sami läpikäy identiteettikriisin. Cissukupuolisten hahmojen kokemukset ikään kuin asettavat transsukupuolisen hahmon ”sylliseksi” heidän elämänsä haasteille. (ks. Vee 2015.)

Etenkin Samin kokemus on avainasemassa. Alkuun Samia ei Maaritin transsukupuolisuus juurikaan häiritse. Kun Maarit ja Sami aloittavat intiimin suhteen, Sami alkaa pohdita omaa identiteettiään ja ympäristön reaktioita. Eräässä kohtauksessa Maarit ja Sami ovat viettämässä aikaa baarissa. Baarissa työskentelevä nainen tunnistaa Maaritin transnaiseksi ja välittää myönteisen ja hyväksyvän eleen Maaritille ja Samille. Maarit toteaa, että hän ja Sami ovat ”ystävien seurassa”, eli baarissa työskentelevä nainen on myös transnainen. Sami kuitenkin huolestuu siitä, että ulkopuoliset ihmiset pystyvät tunnistamaan Maaritin transnaisena. Tämä luo ristiriidan Maaritin ja Samin suhteeseen.

Osa Samin epäroinnista on selitettävissä sillä, että hän pettää omaa vaimoaan Maaritin kanssa. Mies voi kokea syllisyyttä uskottomuudestaan. Samin reaktio siihen, että joku tunnistaa Maaritin transnaiseksi, voi viitata siihen, että Sami ei halua ihmisten näkevän häntä suhteessa transnaisen kanssa. Sami opettaa koulussa terveystietoa, ja yksi koulun oppilaista tietää hänen suhteestaan Maaritiin. Oppilas mainitsee intiimit suhteet transsukupuolisten kanssa, mikä saa Samin tolaltaan, ja hän heittää oppilaan pois luokasta. Sami siis jossain määrin häpeää suhdettaan transnaiseen. Ajatteleeko hän, että ihmiset pitävät häntä homoseksuaalina, koska hän on intiimissä suhteessa transnaisen kanssa?

Länsimaisessa kulttuurissa transnaisia ei yleensä pidetä ”oikeina naisina”, vaan miehinä, jotka esittävät naisia (ks. esim. Badtransjokes 2015 & Gudbuy t’jane 2012.). Myös homoseksuaaleilla on länsimaisessa kulttuurissa alistettu asema. Nämä asiat voivat selittää Samin sisäisen kriisin. Tämä viittaa siihen, että suvaitsevatkin ihmiset voivat antaa transfobisille ajatuksille vallan, kun he ovat intiimissä suhteessa transihmisen kanssa. Transihmistä ei enää nähdä yksilönä, vaan häntä tulkitaan suhteessa omaan identiteettiin. Samin ja Maaritin suhde kaatuu siihen, kun Sami asettaa oman identiteettinsä ja epäluulonsa etusijalle.

Samin ennakoluuloisuutta voisi pitää ”hienovaraisena”, koska Sami ei koskaan suoraan pilkkaa Maaritia. Muiden ihmisten kanssa kommunikoidessaan Maarit kohtaa uhkaavampaa käytöstä. Maarit kokee avointa transfobiaa silloin, kun hän palaa entiseen kotikaupunkiinsa.

Maarit vierailee entisessä kotikaupungissaan poliisiasioissa, koska eräs henkilö hänen menneisyydestään on tehnyt itsemurhan. Tämä asettaa Maaritin epäilyksi osalliseksi miehen kuolemaan. Jutellessaan poliisin kanssa Maaritiin kohdistuu paljon avointa pilkkaa. Poliisi kyselee Maaritilta, onko hän ”mies vai nainen” ja halveksuvasti toteaa: ”Isäsi on opettanut sinua meikkaamaan”. Hän olettaa, että itsemurhan tehnyt mies on menneisyydessä ollut homoseksuaalisessa rakkaussuhteessa Maaritin kanssa, mikä on ”herättänyt naisen Maaritissa”. Maaritin transsukupuolisuus tulkitaan siis homoudeksi (ks. Mustola & Pakkanen 2007, 57-58).

Maaritiin kohdistuu runsaasti transfobisia kommentteja, joilla hänen naiseuttaan kyseenalaistetaan. Poliisien silmissä Maarit on mies, joka on korruptoinut viettoman nuoren miehen mielen ja ajanut tämän itsemurhaan. Transnaisiin kohdistuva hyperseksuaalisuus selittänee sen, että poliisit eivät näe Maaritin ja miehen suhdetta platonisena ystävytenä. (ks. Ryland 2013.) Vaikka Maarit itse kertoo, että he olivat ystäviä, ulkopuoliset silti olettavat, että heidän suhteensa oli seksuaalinen.

Poliisiasioiden ohessa Maarit vierailee myös entisen vaimonsa luona, sillä hän haluaa tavata tyttärensä. Tässä kohtaauksessa näytetään, miten Maaritin transsukupuolisuus vaikuttaa hänen perheeseensä. Maaritin suhde hänen vaimoonsa ja tyttärensä on lähes

kokonaan katkennut. Maarit kuitenkin yrittää pitää yhteyttä tyttärensä, mitä hänen entinen vaimonsa ei hyväksy. Maaritin vaimo ei myöskään halua Maaritin vierailevan heidän kodissaan, koska hänen mukaansa Maaritista ja heidän perheestään juoruillaan. Maaritin vaimoa siis huolestuttaa juoruilu ja ”maineen pilaantuminen”. Transsukupuolisuuteen liittyvä juoruilu tulee selkeästi esille Maaritin tarinassa. Tuula Juvosen tutkimuksen mukaan juoruilulla luodaan todellisuutta. Juoruilu asettaa transsukupuoliset ja homoseksuaaliset ihmiset osaksi sosiaalista järjestelmää, joka määrittelee heidän paikkansa alistetuksi. (Juvonen 2002, 164.) Maaritin entinen vaimo häpeää Maaritia, koska heidän perheeseensä kohdistuu juoruja. Maaritin asema entisessä yhteisössään on siis erittäin alistettu hänen transsukupuolisuutensa vuoksi. (ks. Juvonen 2002, 164.)

Transsukupuolisten naisten alistetun aseman vuoksi työllistyminen ja asunnon hankkiminen on hankalaa, minkä vuoksi monet transnaiset päätyvät prostituutioon. (ks. EU:n perusoikeusvirasto 2014 & Cox 2014.) Myös Maarit on päätyä prostituutioon elättääkseen itsensä. Maarit kuitenkin kieltäytyy seksiä ostavan miehen tarjouksesta viime hetkellä. Maaritin tarina perustuu transnaisten todellisiin kokemuksiin, ja keskittyy suuresti transsukupuolisuuden tuomiin haasteisiin.

Elokuvan lopussa ilmenee, että tytär hyväksyy Maaritin transsukupuolisuuden. Tytär matkustaa Helsinkiin Maaritin luo, ja kertoo, että hän on puolustanut Maaritia hänen poliisiasiassaan. Maarit näkyvästi liikuttuu, kun huomaa, että hänen tyttärensä välittää hänestä. Voisi siis todeta, että ainut henkilö, joka Maaritista välittää aidosti, on hänen tyttärensä. *Salattujen Elämien* Jutan tarina päättyy onnellisesti, koska Jutta ja hänen tyttärensä muodostavat läheisen suhteen. Maaritin kertomuksella on hyvin samankaltainen loppu.

Maaritin ja *Salattujen Elämien* Jutan kertomusten samankaltaisuus saa pohtimaan sitä, nähdäänkö transnaisuus piirteenä, joka väistämättä tuomitsee naisen yksinäisyyteen. Molemmilla hahmoilla on romanttinen suhde cissukupuolisen miehen kanssa, ja nämä romanttiset suhteet ovat tärkeä osa kunkin hahmon tarinaa. Sekä Maarit että Jutta kuitenkin päätyvät ilman romanttista parisuhdetta tarinoidensa päätteeksi, ja heille jää ainoastaan läheinen suhde tyttäriensä kanssa. Tämä ei välttämättä vihjaile mitään transnaisten epäkelvollisuudesta parisuhteisiin, vaan se voi kuvastaa niitä haasteita, joita

transsukupuolisuus tuo rakkauselämään. Elokuva ei suinkaan lopu kielteiseen tai lohduttomaan viestiin. Elokuva jättää myönteisen kuvan Maaritista, jolla on itsevarmuutta, työpaikka ja läheinen suhde tyttärensä kanssa.

8.4.3 Transsukupuolisen elämänmuutos

Transsukupuolisista kertovat tarinat yleensä keskittyvät jossain määrin elämänmuutokseen. Yleensä tuo muutos esitetään nimenomaan kehollisena muutoksena ja siirtymisenä yhdestä sukupuoliroolista toiseen. (ks. Cox 2014 & Transhollywood 2014.) Maaritin kertomuksessa hänen sukupuolenkorjausprosessia käsitellään menneessä ajassa ja siitä puhutaan silloin, kun Maarit haluaa kertoa transsukupuolisuudestaan Samille.

Muutosteema ilmenee Maaritin kertomuksessa pääosin muilla tavoin. Elokuvasssa seurataan Maaritin muutosta pätkätöillä itsensä elättävästä, enimmäkseen yksinäisestä naisesta kokopäivätyölliseksi naiseksi, jolla on läheisiä ihmissuhteita elämässään. Muutosteema tälläkin tavalla esitettynä voi symboloida Maaritin elämänmuutosta aikaisemmassa elämässään, koska muutokset värittävät Maaritin elämää elokuvan alusta loppuun. Kyse on siis Maaritin muutoksesta miehestä naiseksi. Vaikkei tätä aina suoraan transkertomuksissa ilmaista, muutos yhdestä sukupuolesta toiseen tuntuu olevan tärkeä asia, joka halutaan tuoda esille. (ks. Cox 2014.) Tämän perusteella ihmiset näkevät transnaisouden siirtymänä miehestä naiseksi. Monet transihmiset kertovat, että heidän sukupuolensa on aina ollut validi syntymästä asti. (ks. Mock 2014.) Tämän perusteella sosiaalisen sukupuolen (gender) ja biologisen sukupuolen (sex) jaottelu on yleistä suomalaisessa elokuvassa, kun aiheena on transsukupuolisuus.

8.4.4 Heteronormatiivisuus sanelee myös transkertomuksia

Heteronormatiivisuus määrittelee sukupuolen ja halun oikeanlaiselle toistamiselle tiukat rajat. Tähän normatiiviseen heteroseksuaaliseen kaavaan kuuluu oletus naisellisista naisista ja miehekkäistä miehistä, jotka haluavat toisiaan heteroseksuaalisesti. (Juvonen 2002, 209.) Sekä *Salattujen Elämien* Jutta että *Kerron sinulle kaiken* -elokuvan Maarit

nähdään romanttisissa tai seksuaalisissa suhteissa miesten kanssa. Tämä voi olla yksi keino luoda ”oikeanlainen kuva” naiseudesta. Transnainen nähdään helpommin ”aitona naisena”, kun hän on heteroseksuaalisessa suhteessa miehen kanssa. Maaritilla on ollut suhde naisen kanssa ainoastaan menneisyydessään, jolloin se oli ”hyväksyttävää”, koska hän eli miehenä. Tämäkin osaltaan noudattaa heteronormatiivista kaavaa, koska miehenä eläessään Maarit oli nähtävissä tavallisena heteroseksuaalisena miehenä. Menneisyydessään Maarit siis eli ”ihanteellisessa” heteroydinperheessä. (ks. Rossi 2003, 119.)

Naisellisen Maaritin suhde miehekkääseen Samiin on siis heteronormatiivinen. Maaritin suhde Samiin ei kuitenkaan ole normatiivista heteroseksuaalisuutta, koska suhde on transnaisen ja cismiehen välillä. Heteroseksuaalisuuttakin voi siis esittää normatiivisesti ja epänormatiivisesti. (Rossi 2003, 120.)

Heteronormatiivinen ajattelutapa näkyy myös kohtauksessa, jossa Maaritia kuulustelevalle poliisille olettaa, että Maaritilla oli romanttinen tai seksuaalinen suhde itsemurhan tehneen miehen kanssa. Poliisi siis jossain määrin sekoittaa transsukupuolisuuden ja homoseksuaalisuuden keskenään, sillä hänen mukaansa Maaritin sisäinen nainen heräsi, koska hän oli suhteessa miehen kanssa. Romanttinen suhde kahden miehen välillä on niin ”mahdoton”, että toisen osapuolen on automaattisesti oltava nainen. (ks. Mustola & Pakkanen 2007, 57-58.)

8.4.5 Miksi roolissa on cissukupuolinen näyttelijä?

Maaritia näyttelee cissukupuolinen nainen, minkä perusteella Maarit halutaan näyttää katsojalle ”aitona naisena”. Leea Klemola voitti roolistaan Jussi-palkinnon. Transnaisen roolissa oleva cissukupuolinen näyttelijä menestyy, mutta se ei juurikaan hyödytä oikean elämän transnaisia. Sopiikin miettiä, onko cissukupuolisen sopivaa viedä ”kunnia” transnaisen kertomuksesta itselleen. (ks. Transhollywood 2014.) Transnaisen rooliin epäilemättä parhaiten sopisi transsukupuolinen naisnäyttelijä. On kuitenkin epäselvää, ovatko elokuvan tekijät yrittäneet etsiä rooliin transsukupuolista näyttelijää, vai ovatko he valinneet rooliin Leea Klemolan hänen tunnettavuutensa vuoksi.

Kokonaisuudessaan elokuva kuvastaa transsukupuolisuutta melko myönteisessä valossa, ja tarinassa esitetyt ennakkoluulot heijastavat yhteiskuntaamme. Transsukupuolisuuden haasteita onkin tärkeä näyttää elokuvissa, koska se lisää tietoisuutta transsukupuolisuudesta.

8.5 Vertailussa ulkomainen media

8.5.1 Tarkkailussa amerikkalaiset teokset

Suomessa transrepresentaatio yleistyneenä sitä mukaa, mitä useammin valtaviiran ulkomaisessa mediassa transhahmoja näytetään. Esimerkiksi homorepresentaatioon nähden transsukupuolisuudesta kertovat mediateokset ovat myös ulkomailla harvinaisia. Ulkomainen transrepresentaatio on kuitenkin monimuotoisempaa, kuin suomalainen transrepresentaatio. Transrepresentaatiota on huomattavasti enemmän esimerkiksi amerikkalaisissa elokuvissa ja televisiosarjoissa.

Yhdysvalloissa transnaisnäyttelijät ovat näkyvämmässä asemassa kuin Suomessa, vaikka transsukupuolisten fiktionaalisten hahmojen rooleihin valitaan yleensä cisukupuolisia näyttelijöitä. Netflix-alkuperäissarjat *Orange is the New Black* ja *Sense8* ovat saaneet arvostusta, koska molemmissa sarjoissa on transnaishahmoja, joita näyttelevät transnaiset.

8.5.2 Sophia Burset

Laverne Cox näyttelee Sophia Burset -nimistä transnaista sarjassa *Orange is the New Black*. Ensimmäisen kauden kolmas jakso keskittyy Sophiaan, hänen menneisyyteensä ja siihen, miten hän päätyi vankilaan.

Kuten monissa muissakin transkertomuksissa, myös Sophian kertomuksessa keskitytään Sophian sukupuolenkorjausprosessiin (ks. Cox 2014). Sophia näytetään perinteisen

maskuliinisessa roolissa ennen sukupuolenkorjaustaan: Sophia on palomies, ja hän on naimisissa naisen kanssa. Hänellä on yksi lapsi vaimonsa Crystalin kanssa. Sukupuolenkorjausprosessi aiheuttaa jännitteitä hänen perhe-elämässään. Sophian vaimo tukee Sophiaa, mutta ei myöskään halua hänen fyysisesti korjaavan sukupuoltaan.

Koska sukupuolenkorjausprosessi on kallista, Sophia päätyy varastamaan luottokortteja maksaakseen lääkärilaskunsa. Sophian poika Michael ei hyväksy isänsä transsukupuolisuutta, joten hän kertoo poliiseille Sophian rikoksista. Sophia päätyy vankilaan, ja hänen suhteensa Michaeliin pysyy etäisenä. Sophian ja Michaelin suhde kuitenkin kehittyy läheisemmäksi sarjan edetessä. Sophia myös edelleen välittää entisestä vaimostaan, joka toisinaan tapaa Sophiaa vankilassa.

Petollisuus-teema on läsnä Sophian kertomuksessa. Sophia on päätenyt rikollisuuteen maksaakseen sukupuolenkorjausprosessinsa. Transsukupuolisten hahmojen epärehellisyys ja petollisuus tuntuu siis olevan toistuva teema, vaikka Sophian tapauksessa taloudellinen ahdinko selittää hänen toimintansa. (ks. Knowyourmeme 2015.) Sophian tarina saattaa myös välittää sellaisen viestin, että sukupuolenkorjausprosessi on niin tärkeä osa transihmisen elämää, että hän voisi tehdä mitä tahansa saavuttaakseen tavoitteensa.

Sophia on kauneusihanteiden mukainen nainen. Hän on naisvankilan huolitelluimman näköinen nainen; Sophia on siis naisellisempi, kuin suurin osa sarjan cissukupuolisista naisista. (ks. Rossi 2003, 32-40.) Sophian rakkauselämä ei kuitenkaan saa samanlaista huomiota, kuin cissukupuolisten hahmojen rakkauselämä. Sophian ainut tunnettu suhde on entisen vaimonsa kanssa, josta hän edelleen välittää. Sophia on siis nähtävissä lesbonaisena, mikä on poikkeavaa sekä cisnaisten että transnaisten representaatioissa. (vrt. Juvonen 2002, 209.) Heteronormatiivisen kulttuurin tuottama fiktio yleensä näyttää naiselliset naiset miehekkäiden miesten kanssa. Sophian naiseutta ei kuitenkaan vähätellään vuoksi, että hän on rakastunut naiseen. Televisiosarjan viitekehys vaikuttanee asiaan: sarjassa on monia homoseksuaaleja ja biseksuaaleja naisia, ja heidän rakkaussuhteensa ovat keskeisessä asemassa.

Sophian tarina kuitenkin keskittyy sukupuolenkorjaukseen ja Sophian transsukupuolisuuteen siinä missä muutkin transkertomukset. Transsukupuolisen sukupuolenkorjaus-

prosessi saatetaan vieläkin nähdä niin erikoisena ilmiönä, että elokuvien ja televisiosarjojen cisukupuoliset kirjoittajat eivät kykene näkemään transihmisiä muutoin kuin korjausprosessin näkökulmasta. Cissukupuoliset käsittelevät transsukupuolisia ennen kaikkea sukupuolenkorjausprosessiin ja heidän transsukupuolisuutensa kautta eivätkä niinkään itse henkilöhahmon kautta. (ks. Cox 2014, Vee 2015 & Transhollywood 2014.) Toisaalta sukupuolenkorjausprosessi on tärkeä osa monen transsukupuolisen ihmisen elämää, joten sukupuolenkorjauskertomukset ovatkin jossain määrin realistisia kertomuksia transsukupuolisuudesta. Transihmisen elämä on kuitenkin paljon muutakin, kuin sukupuolenkorjausta. (ks. Cox 2014.)

Netflix näyttää mainetta monipuolisena ja suvaitsevana sisällöntuottajana, koska Netflix-sarjoissa on transnaisia transnaisten rooleissa. Transsukupuoliset näyttelijät alkavat saada pikkuhiljaa sijaa länsimaisessa elokuvassa, minkä perusteella transsukupuolisuutta suvaitaan enemmän länsimaisessa nyky-yhteiskunnassa. Tämä viittaa siihen, että transihmisten kertomukset halutaan kertoa mahdollisimman aidosti ja totuudenmukaisesti. Suomalaisessa mediassa transnaisia näyttelevät lähinnä vain cisnaiset, mutta tärkein viesti näyttää olevan se, että transnaisten identiteettejä halutaan kunnioittaa: transnaiset näytetään naisina.

8.5.3 Lili Elbe

Yhdysvalloissa representaatio voi myös olla ”nurinkurisempaa” ja jokseenkin epäkunnioittavaa. Monien transihmisten mielestä miesten ei pitäisi näyttellä transsukupuolisia naisia (Transhollywood 2014). Hollywoodissa on kuitenkin melko yleistä palkata mies transnaisen rooliin. Elokuvasa *The Danish Girl* (2015) Eddie Redmayne näyttelee tosielämän transnaista Lili Elbeä. Lili Elbe oli ensimmäisiä tunnettuja sukupuolenkorjausprosessin läpikäyneitä transihmisiä.

Monien transnaisten mielestä elokuva häpäisee Lili Elbeä, eivätkä usko sen välittävän oikeanlaista kuvaa Lili Elben elämästä. Transnaiset ovat kritisoineet elokuvaa muun muassa siitä, miten se kuvastaa Lili Elbeä. (ks. Erin 2015.)

Sen sijaan, että Lili olisi aktiivinen henkilö, joka tekee päätökset elämästään itse, hän passiivisesti vastaanottaa vaimonsa ehdotukset. Lili muun muassa saa nimensä vaimoltaan, eikä suinkaan valitse nimeään itse. Lili myös päätyy pukeutumaan naisten vaatteisiin ensimmäistä kertaa vaimonsa painostamana. Lili näyttää kiihottuvan naisten vaatteista, ja naisten vaatteisiin pukeutuminen on häpeällinen salaisuus. Elokuvassa transsukupuolisuus – ja ennen kaikkea transnaisuus – rinnastetaan fetissiin. (ks. Erin 2015.)

Lilin itsenäisyyttä vähätellään myös siten, että elokuvassa Liliä kuvaillaan miehenä, jolla on erillinen naisen persoona. Tämä tavallaan rinnastaa transsukupuolisuuden mielen terveyshäiriöihin. Lili Elbe ei olekaan nainen, joka on elänyt miehenä, vaan mies, jolla on toinen persoona nimeltään Lili. Esimerkiksi Sophia Burset -hahmo selkeästi näkee itsensä yhtenä ja samana henkilönä silloinkin, kun hän on vielä ulkoisesti perinteisen maskuliininen. Siihen verrattuna Lili-hahmo vaikuttaa epärealistiselta ja ylidraamaattiselta, koska ”Lili” on persoona, joka ottaa vallan ”tavallisesta cismiehestä”. (ks. Erin 2015.)

Lili pettää vaimoaan miehen kanssa. Tämä vahvistaa heteronormatiivista käsitystä siitä, että feminiiniset naiset automaattisesti kokevat seksuaalista vetovoimaa miehiä kohtaan. (ks. Rossi 2003, 119-120.) Tästä huolimatta elokuva on ennen kaikkea rakkaustarina Lili Elben ja hänen vaimonsa välillä. Seksuaalinen vetovoima Lilin ja hänen vaimonsa välillä kuitenkin loppuu, kun Lili on täysin siirtynyt naisidentiteettiinsä.

Mies, johon Lili ihastuu, on homoseksuaali mies. Mies ihastuu Liliin ainoastaan siksi, koska hän näkee Lilin miehenä. Lili on kuitenkin selkeän feminiininen ja muistuttaa ”tyypillistä miestä” hyvin heikosti. Cissukupuolisten kertomassa elokuvassa seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti tuntuvat siis menevän sekaisin keskenään. (ks. Mustola & Pakkanen 2007, 57-58.) Elokuva kuitenkin sijoittuu 1900-luvun alun Tanskaan, jolloin homoseksuaalisten miesten oli ehkä vaikeampi löytää rakkaussuhteita. Naisellisesti pukeutuva mies saattoi antaa viitteitä siihen, että mies oli homoseksuaali. Lili Elbe ja hänen ihastuksen kohteensa päätyvät tarinassa olemaan ainoastaan ystäviä, juurikin Lilin sukupuolenkorjauksen vuoksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö katsoja voisi sekoittaa homoseksuaalisuutta ja transsukupuolisuutta keskenään tällaisen juonikuvion vuoksi.

Eräs transsukupuolinen blogikirjoittaja kuvailee 2.9.2015 julkaisemassaan tekstissään Eddie Redmaynen Liliä seuraavasti:

-- "I think Lili's thoughts. I dream Lili's dreams. She's always there." That line feels more appropriate for a film about demon possession on being taken over by an alien virus, not for a trans person describing their first-hand experience. It perfectly encapsulates how this movie was written from, about, and for the cis perspective: Trans people are scary and alien, and probably mentally unsound.

The demon-possession angle seems like a symptom of the film's overall staggering lack of agency for Lili. Eddie Redmayne's idea of acting like a trans woman seems to involve standing stock still and trying not to vomit while other actors circle around him and say lines. Even when Lili should be making decisions—like her own name—it's instead handed to her. The film honestly seems to be more about her wife—in the same way Frankenstein is about the mistake Victor made and how he regrets losing control of his monster—because she seems to be the one on a difficult emotional journey throughout while Lili stands passively by, trying not to be mistaken for wallpaper. The trailer even ends with Lili saying the line "I love you, because you're the only person who made sense of me. Who made me possible," like Gerda was the one who went through all the hard work of transition.-- (Erin 2015.)

Lili Elben kertomus on kirjoittajan mukaan cissukupuolisten näkökulmasta tehty kertomus pelottavasta, mielenterveydeltään epävakaaasta transihmisestä. Elokuvan tärkeimmässä roolissa tuntuvat olevan cissukupuoliset hahmot – etenkin Lilin vaimo, Gerda – eikä Lili itse.

Koska Liliä näyttelee cissukupuolinen mies, elokuva voi helposti välittää viestin siitä, että transnaiset ovat todellisuudessa miehiä. Elokuvan tekijät eivät siis välttämättä näe transnaisia "aitoina naisina", vaan miehinä, jotka imitoivat naisia. (ks. esim. Badtransjokes 2015.) Monet transihmiset näkevät sukupuolensa eri tavalla: he eivät ole syntyneet mihinkään sukupuoleen, vaan heille on annettu väärä sukupuoli syntymän yhteydessä (ks. esim. Mock 2014).

Miesten palkkaaminen transnaisten rooleihin tuntuu olevan kannattavaa bisnestä Hollywood-elokuville. *The Danish Girl* sai monia Oscar-ehdokkuuksia ja voitti muutamia palkintoja. *The Danish Girl* -elokuvaa edeltävä *Dallas Byers Club* (2013) toi mainetta

Jared Letolle, joka näytteli elokuvassa transnaista. Leto voitti roolistaan Oscar-palkinnon. Tämän perusteella suuren budjetin Hollywood-elokuviin palkataan miehiä naisten sijasta, koska tällä tavalla elokuvat saavat palkintoja ja menestyvät rahallisesti. Tällainen representaatio ei kuitenkaan hyödytä transnaisia. Kun miehet vievät kunnian transnaisrooleista, transnaiset itse jäävät pimentoon. Monien transnaisten mielestä heitä representoidaan väärin, kun transnaisen roolissa on mies; se välittää kuvan siitä, että transnaiset ovat ”miehiä mekoissa” (ks. Erin 2015, Gudbuy t’jane 2012 & Transhollywood 2014).

8.5.4 Transmiesten representaatio

Transmiesten representaatio ei juurikaan poikkea aikaisemmin mainitsemastani kaavasta. Yleensä transmiehen roolissa on cissukupuolinen nainen. Televisiosarjassa *The L Word* (2004-2009) on Max-niminen transmieshahmo, jota näyttelee naisnäyttelijä, Daniela Sea. Myös Maxin tarina keskittyy hänen sukupuolenkorjausprosessiinsa. (ks. Cox 2014.)

Max-hahmo edustaa miesihanteiden mukaista miestä. Max on nuori, siisti ja komea. Max osoittaa kiinnostusta enimmäkseen feminiinisiin naisiin, ja haluaa näyttäytyä ihmisille toiminnallisena ja maskuliinisena. Hän siis käyttäytyy kaikin puolin ”oikean” miehen tavoin. (ks. Rossi 2003, 43-45.) Vastoin heteronormatiivisia oletuksia Max kuitenkin päätyy suhteeseen miehen kanssa. Koska sarjassa keskitytään ennen kaikkea lesboihin ja biseksuaalisiin naisiin ja heidän rakkauselämiinsä, ei ole kovinkaan epätavallista, että myös Max on biseksuaali. Max on toisinaan aggressiivinen ja erittäin toiminnallinen; nämä asiat nähdään perinteisinä miehen piirteinä (ks. Rossi 2003, 43-45). Tarinansa alussa Max aloittaa sukupuolenkorjausprosessinsa, ja yrittää tehdä vaikutuksen cis-miehiin olemalla ylimaskuliininen: hän haluaa tulla nähdyksi ”yhtenä miehistä”. Maxin kertomus keskittyy Maxin miesidentiteettiin ja siihen, onko hän ”tarpeeksi miehekäs” tai ”aito mies”.

Koska Maxin roolissa on nainen, myös hänen kertomuksensa vahvistaa käsitystä siitä, että transsukupuoliset ihmiset syntyvät yhtenä sukupuolena ja muuttuvat toiseksi suku-

puoleksi – tai yrittävät ”imitoida” toista sukupuolta. Kun nainen on transmiehen roolissa, se voi saada katsojan ajattelemaan, että transmiehet ovat todellisuudessa naisia.

Ulkomaaisessa transrepresentaatiossa on siis kaksi puolta. Toisinaan se on kunnioittavaa representaatiota, joka pyrkii kertomaan transihmisten kertomuksia mahdollisimman aidosti, ja näiden elokuvien ja sarjojen tekijät palkkaavat transnäyttelijöitä transhahmojen rooleihin. Transnaisten rooleihin usein valitaan myös cisnaisia. Joskus transrepresentaatio kuitenkin perustuu shokkiarvoon ja korostaa yleistä käsitystä siitä, miten transsukupuoliset ihmiset syntyvät tietyksi sukupuoleksi ja sitten ”muuttavat” sukupuoltaan. (vrt. Mock 2014.) Tällaisessa transrepresentaatiossa palkinnot ja elokuvien rahallinen menestys merkitsee enemmän, kuin aidon transtarinan ketominen (ks. Transhollywood 2014).

8.6 Transmisogynia nykymediassa

Transmisogynia on Julia Seranon keksimä termi, jonka hän on määritellyt muun muassa kirjassaan *Whipping Girl: A Transsexual Woman on Sexism and the Scapegoating of Femininity*. Seranon määritelmä transmisogyniasta on melko vakiintunut transyhteisöissä. Transmisogynia on seksismiä, joka kohdistuu transnaisiin ja transfeminiinisiin ihmisiin. Transmisogynia selittää sen, miksi transnaisiin kohdistuu enemmän pilkkaa ja halveksuntaa kuin muihin transihmisiin. Transmisogynia on siis seksismin ja transfobian muoto, jota voivat kokea vain transnaiset ja transfeminiiniset yksilöt. (Serano 2013.)

Nykyajan mediasta löytyy lukemattomia esimerkkejä transmisogyniasta. Transnaisten karikatyyreja löytyy monista komediasarjoista, kuten *Family Guy*, *The Cleveland Show*, *South Park* ja *30 Rock*. Sarjan *Family Guy* jaksossa Quagmire’s Dad (2010) esiintyy transnainen, joka on Quagmire-nimisen hahmon isä. Hahmon ääninäyttelijä on cismies. Huumori syntyy siitä, miten cissukupuoliset hahmot reagoivat hahmon transnaiseuteen. Hahmo myös näytetään stereotyyppisessä valossa siten, että hänen transsukupuolisuus on katsojalle selkeää: hänellä on miehekäs ääni (mies ääninäyttelijänä), leveät hartiat ja leveä leuka. (Langton 2015.)

Televisiosarjassa *30 Rock* on transnainen, joka tulee ulos kaapista. Vitsin kohokohta tuntuu olevan paljastus siitä, että hahmo on transnainen. Roolissa on cissukupuolinen mies, jolla on parransänkeä ja muita ”selkeän maskuliinisia” piirteitä. Pelkkä transnaisen olemassaolo on siis vitsi itsessään. (Langton 2015.)

Nykymedian transmisogynia on suurimmaksi osaksi ”huomaamatonta transmisogyniaa”, koska monet transmisogyniaan vaikuttavat fiktionaaliset hahmot eivät välttämättä ole transnaisia. Suomalaisesta mediasta tällaista representaatiota löytyy muun muassa komediasarjoissa, joissa miehet pukeutuvat naisiksi viihteen merkeissä.

Transnaisten kertomien kokemusten mukaan ”miehet mekoissa” -viihde vaikuttaa transmisogyniaan, koska ihmisten silmissä transnaiset ovat miehiä mekoissa. ”Miehet mekoissa” -viihde on siis eräänlaista drag-kulttuuria, ja drag on viihdemuoto. Joskus sitä pidetään groteskina ja naurettavana, mikä tekeekin siitä suosittua komediassa. Kun transnainen nähdään ensisijaisesti miehenä, hänen olemassaoloonsa voidaan suhtautua samalla tavalla kuin komediasarjojen miehiin. (ks. Gudbuy t’jane 2012, Jennifer 2015.)

Monet transnaiset kuitenkin tiedostavat, että ristiinpukeutuminen itsessään ei ole transmisogyniaa. Jos mies kokee trasvestisuuden olevan osa omaa identiteettiään, se ei ole transmisogyniaa. Kun mies pukeutuu naiseksi viihteen nimissä, ”alentaakseen” itsensä feminiiniseen rooliin, se vaikuttaa ihmisten transmisogynistisiin oletuksiin transnaisista ”mekkoon pukeutuvina miehinä”. (ks. Jennifer 2015.)

Cross dressing itself is not transmisogynistic, cross dressing for entertainment (Drag) is. The idea that a DMAB person in a dress is automatically entertaining is based on the idea that the man is degrading himself by presenting himself in a feminine way. A drag queen has more in common with a clown than a trans woman. By presenting cross dressing as entertaining (Drag) you are reinforcing the idea that gender variance is something to laugh at. (Jennifer 2015.)

Viihde osaltaan siis tuottaa valheellista tietoa transsukupuolisuudesta. Sitä voidaan pitää yhtenä juoruilun muotona, koska tässäkin yhteydessä juoruilu toimii tiedon tuottajana. Median välittämiä ”juoruja” arvioidaan tietyissä sosiaalisissa ja kulttuurisissa tilanteissa, mikä edistää yhteisöjen käsitystä tietyistä ihmisryhmistä. Se on siis yhdessä jaettua

sosiaalista todellisuutta. Jos media välittää naurettavia kuvia feminiinisesti esiintyvistä miehistä, sosiaalinen käsitys transnaisuudesta määrittyy näiden juorujen perusteella. (Juvonen 2002, 164-165.)

Suomalainen sketsiviihdesarja *Putous* on mainio esimerkki ohjelmasta, jossa miehet pukeutuvat naisiksi viihteen merkeissä. Putouksen suosituimmat sketsihahmot usein ovat miesten esittämiä naishahmoja. Tämän perusteella voisi olettaa, että yleisö nauttii sukupuolirajojen rikkomisesta. Toisaalta tämä voi viitata siihen, että yleisö mielellään nauraa sille, kun sukupuolta esitetään ”väärin” tai poikkeavalla tavalla. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, miten ihmiset näkevät transnaisuuden. (ks. Jennifer 2015.)

Sketsihahmojen pääasiallinen vitsi yleensä on pelkästään se, että miespuolinen näyttelijä esittää naispuolista hahmoa. Näitä hahmoja ei voi pitää varsinaisena naisen representatona, koska niitä esittävät miehet. Tarkoituksena lienee esittää naiseutta sosiaalisesti ”väärällä” tavalla. Esimerkiksi Antti Holman hahmo Kissi Vähä-Hiilari (*Putous* 2014) edustaa naiseutta sosiaalisesti epätyypillisellä tavalla, koska hänen esittämänsä nainen on kehonrakentaja – täten, hahmo on kulttuurisesti ”tyypillistä naista” maskuliinisempi. Huumori syntyy naiseuden esittämisestä epätavallisella tavalla.

Tämä vaikuttaa transmisogyniaan, koska stereotyyppien mukaan transnaiset ovat maskuliinisia, parrakkaita ja lihaksikkaita. Heitä ei nähdä naisina, vaan ”valepuvussa” olevina miehinä. Kun tällainen hahmo nähdään komediasarjassa, se vahvistaa stereotyyppisiä käsityksiä transnaisista. Toisaalta se antaa yleisölle luvan nauraa ihmisille, jotka heidän silmissään ovat ”vääranlaisia naisia”. Stereotyyppit transnaisista ovat syntyneet hyvin pitkälti mediaviihteen tuotoksena.

Drag-sketsiviihteen voi myös käsittää siten, että huumori syntyy feminiinisistä miehistä. Leena-Maija Rossin mukaan feminiiniset miehet ovat yleinen vitsailun aihe suomalaisessa mediakuvastossa (Rossi 2003, 105-106). Vaikka alkuperäinen tarkoitus on ollut vitsailla feminiinisillä miehillä, tällainen viihde väistämättä vaikuttaa transnaisiin. Heteronormatiivinen kulttuuri pakottaa ihmiset näkemään asiat binaristisesti ja cisnormatiivisesti: on olemassa vain cismiehiä ja cisnaisia. Tämän vuoksi monet näkevät transnaiset ”miehinä mekoissa”. Sketsiviihde saa ihmiset ajattelemaan, että on täysin hyväksyt-

tävää nauraa feminiinisille miehille. Täten he saattavat suhtautua myös transnaisiin vitseinä. (ks. Gudbuy t’jane 2012 & Rememberwhenyoutried 2015.)

8.7 Transnaisten hypernäkyvyys

Suurin osa transnaisiin liittyvästä representaatiosta on komediaa, parodiaa tai pornografiaa, mitä monet transnaiset pitävät loukkaavana. Tämä on selitettävissä hypernäkyvyydellä.

Megan Ryland kirjoittaa hypernäkyvyydestä omassa blogissaan. Hän kertoo hypernäkyvyydestä erityisesti mustien naisten näkökulmasta. Hypernäkyvyys kuitenkin liittyy myös transnaisiin. Hypernäkyvyys (eng. *hypervisibility*) tarkoittaa jonkin ihmisryhmän erityistä yhteiskunnallista tarkkailua. Näkyvyydellä tässä yhteydessä ei siis tarkoiteta jonkin ihmisryhmän omaa ääntä, vaan heihin kohdistuvaa ja yleensä stereotypioihin perustuvaa huomiota. Tämä huomio perustuu ihmisryhmän oletettuun erilaisuuteen ja toiseuteen. Hypernäkyvät ryhmät ovat jatkuvasti yhteiskunnan tuomivan katseen alla. (Ryland 2013.)

Olennaista on siis ero ”nähdynksi tulemisella” ja ”katsomiseksi tulemisella”. Transnaiset ovat ikään kuin jatkuvan valvovan katseen alla. Kun he joutuvat katsotuksi, heidän kehojaan ja ”epätavallisuuttaan” ikään kuin kulutetaan. Jos transnainen tulee nähdynksi, hänen todellinen minänsä ja äänensä tulee kuulluksi.

Transrepresentaatio usein on stereotypioihin perustuvaa pilailua ja pilkkaa, ja tämä pilkka kohdistuu etenkin transnaisiin. Siksi tätä voisi pitää transsukupuolisuuden ”kulutuksena” cissukupuolisten luomien kertomusten (yleensä komedioiden) hyväksi. Hyviä esimerkkejä transnaisten hypernäkyvyydestä ovat monet amerikkalaiset komediasarjat, kuten *Family Guy*, joissa transnaiset näytetään maskuliinisina, ja heidän näyttelijät ovat yleensä cismiehiä. Tällaiset transnaishahmot ovat yleensä vitsejä: hahmoilla ei ole muuta tarkoitusta kuin luoda hämmästyttä ja hupia katsojille. Toisinaan vitsin kohokohta voi olla paljastus siitä, että jokin hahmo on transnainen. Esimerkiksi sarjassa *30 Rock* on hahmo, joka yllättäen paljastuu transnaiseksi (Badtransjokes 2015 & Langton 2015).

Myös pornografia lasketaan hypernäkyvyydeksi. Pornografiassa transnaiset ovat suosittu fetissi. Transnaisten kehoja siis käytetään fetissinomaisesti hyväkseen ja heidän henkilökohtaiselle identiteetille ei juurikaan anneta sijaa. Kaikki huomio on keskittynyt ”epätavalliseen naisen kehoon”, jota tarjotaan tuosta kehosta kiihottuville, yleensä cissukupuolisille miehille. Tässä yhteydessä hypernäkyvyyteen yhdistyy hyperseksualisointi (eng. *hypersexualized*). Hyperseksualisointi on hypernäkyvyyden muoto, joka seksualisoi eri ihmisryhmiä, kuten mustia naisia ja transnaisia. Hyperseksualisointi tarkoittaa sitä, että jonkin ihmisryhmän jäsenen oletetaan olevan ”yliseksuaalinen” ja aina seksuaalisesti saatavilla (Ryland 2013). Transnaiset voidaan nähdä homoseksuaaleina miehinä, jotka kiihottuvat naiseksi pukeutumisesta. Täten pelkkä transnaisen olemus voi saada ihmiset olettamaan, että hän on hyperseksuaalinen henkilö. Hyperseksualisointi selittää transnaisten suosion pornografiassakin. (Ryland 2013.)

Judith Butler pohtii, onko tällainen näkyvyys hyvä asia. Butler käsittelee kielen merkitystä subjektin muodostumisessa, mikä nostaa ajatuksen siitä, että jopa halventava puhe on parempi kuin hiljaisuus. Halventavakin puhe osoittaa, että subjekti kuuluu kulttuurisen tunnistettavuuden piiriin. (Ojajärvi 2004, 270.) Monet transnaiset ovat kuitenkin eri mieltä Butlerin kanssa. Heidän mukaansa tällainen hypernäkyvyys voi olla vaarallista. Myös Meg Ryland korostaa sitä, miten vaarallista hypernäkyvyys voi olla:

It can be dangerous to be hypervisible. It may mean that when people see you, they see red. There are real, horrifying consequences to your body - your race, your religious expression, your nationality, your sexuality - being deemed a threat. (Perceived) deviance seems dangerous to some and often falls under the watchful eye of those who do not see individuals but a monolithic risk or inferior group. Unseen and unacknowledged but always under scrutiny, hypervisible groups may find that invisibility is actually preferable. If being hypervisibility puts you at risk of violence, judgment, exclusion, or even a hate crime, there's little surprise that people surround themselves in their community, whatever that may be.

In fact, hypervisibility really is just another way to deny people recognition and the right to be truly seen. It is the trial by fire version of invisibility; instead of freezing you out, we'll put you on the hot seat.-- (Ryland 2013.)

Rylandin mukaan hypernäkyvyys siis pikemminkin riittää tietyn ihmisryhmän todellista näkyvyyttä, eikä suinkaan anna heille lisää näkyvyyttä. Hypernäkyvyys tekee transnaisten representaatiosta niin vääristettyä, että se estää transnaisia tulemasta aidosti nähdyksi.

9 Miten ei-binäärisiä sukupuolia representoidaan?

9.1 Ei-binääriset avaruusoliot ja robotit

En ole löytänyt suomalaisesta mediasta representaatiota, jota voisi pitää ”selkeänä” ei-binäärisyyden kuvauksena. Ei-binäärisiä hahmoja etsiessä tulkinnallisuuden tärkeys korostuu. Toisin kuin mieheyden ja naiseuden representaatiolla, ei-binäärisyydellä ei ole varsinaisia säännöstöjä. Ei-binäärisyys voi olla maskuliinisuutta, feminiinisyyttä tai mitä tahansa maskuliinisuuden ja feminiinisyyden ulkopuolella.

Olen perustellut ei-binääristen hahmojen tulkintojani sillä, että hahmot ovat olleet tulkittavissa sukupuolettomiksi. Tällaiset hahmot ovat silmissäni sellaisia, joiden sukupuolta ei narratiivissa kerrota suoraan, tai heidän sukupuolinen ilmaisunsa on neutraalia tai ristiriitaista. Ristiriitaisuudella tarkoitan sitä, että hahmosta löytyy sekä feminiinisiä että maskuliinisia piirteitä. Käytännössä minun pitäisi siis käydä läpi jokainen suomalainen elokuva ja tv-sarja löytääkseni henkilöhahmoja, jotka on mahdollista tulkita ei-binäärisiksi. Olen kuitenkin löytänyt esimerkkejä ennalta tutusta ulkomaisesta mediasta.

Ei-binäärisyyttä etsiessäni keskityn ennen kaikkea hahmon sukupuoli-ilmaisuun. Tämän vuoksi esimerkiksi intersukupuolisista ihmisistä kertovat elokuvat ja tv-sarjat eivät sovi kriteereihini. Intersukupuoliset ihmiset voivat olla miehiä, naisia tai ei-binäärisiä, ja heistä kertovat elokuvat usein keskittyvät miespuolisiin tai naispuolisiin intersukupuolisiin ihmisiin. Etsin siis sukupuolista poikkeavuutta kulttuurisesta näkökulmasta, en niinkään biologisesta näkökulmasta.

En laske ei-binääriseksi representaatioksi kaikkea mediaa, jossa sukupuolta esitetään poikkeavasti. Esimerkiksi maskuliinisesti käyttäytyvät naiset ovat edelleen nähtävissä naisina, ja he ovatkin melko yleinen osa suomalaista mediamaisemaa (Rossi, 2003, 59).

Representaatio, jossa hahmo suoraan tiedostaa tai kertoo olevansa ei-binäärinen, on harvinaista. Suurin osa representaatiosta on siis tulkinnanvaraista. Ei-binäärisiksi laskettavat tai tulkittavat sukupuolettomat hahmot ovat kuitenkin yllättävän yleisiä tieteisfiktioelokuviissa. Nämä hahmot ovat yleensä avaruusolioita, robotteja ja muita epäinhimillisiä olentoja. (Tv-tropes 2016.) Tämä kertonee jotain siitä, miten yhteiskuntamme näkee ei-binäärisyyden. Ihmisyys nähdään joko mieheytenä tai naiseutena. Sukupuolibinääristä poikkeavat yksilöt ovat siis jotain vierasta – ja fiktiossa he kirjaimellisesti tulevat toiselta planeetalta. Ajatus ei-binäärisyydestä ihmisissä on siis lähes kokonaan vieras. Ei-binääriset sukupuolet ja sukupuolettomuus nähdään niin erikoisena, että ne usein kategorioidaan ihmisyyden ulkopuolelle.

Esimerkkejä tällaisista epäinhimillisistä hahmoista löytyy monista suuren tuotannon elokuvista. Elokuvassa *Tron: Legacy* (2010) on hahmo Rinzler. Rinzler ei muutamaa repliikkiä lukuun ottamatta puhu, ja hänen kasvonsa ovat täysin peitetyt. Rinzler on hoikkavartaloinen, ja hänen kehonsa on verhottu asuun, joka piilottaa kehonpiirteet. Elokuvan tarinan mukaan Rinzler ei ole ihminen, vaan ihmisen rakentama tietokoneohjelma. Rinzler näyttäytyy katsojalle tehokkaana tappokoneena, joka kuitenkin tekee inhimillisen päätöksen elokuvan lopussa (hän siirtyy antagonistin puolelta protagonistin puolelle, ja uhraa itsensä hyvän puolesta). Vastaava hahmo löytyy elokuvasta *Hellboy* (2004), jossa kasvonsa peittänyt, osittain mekaaninen, mykkä ninja-hahmo Kroenen käyttäytyy tehokkaan tappokoneen tavoin. Sekä Rinzler että Kroenen ovat päällisin puolin tunteettomia ja ”moraalittomia” hahmoja. Ainoastaan Rinzler saa ”pelastuksen” elokuvan lopussa, kun hän tekee moraalisen päätöksen auttaa protagonisteja.

Videopelissä *Borderlands 2* on hahmo nimeltään Zer0, joka on pelin käsikirjoittajan Anthony Burchin mukaan asukupuolinen eli sukupuoleton (Burch 2014 & 2015). Hän on siis yksi harvoista ”virallisista” ei-binäärisistä fiktionaalisista hahmoista. Zer0 on avaruusolio ja tehokas taistelija kuten Rinzler ja Kroenen. Zer0lla on yllään kypärä, joka

peittää mahdolliset kasvot. Pelissä häneen viitataan sekä sukupuolineutraaleilla they/them-pronomineilla että he/him-pronomineilla.

Neljäs esimerkki löytyy äskettäin julkaistusta elokuvasta *Chappie* (2015), jota tähdittää Chappie-niminen robotti. Chappie on käytännössä itsestään tietoinen lapsi robotin kehossa. Chappie kuitenkin näytetään sukupuolineutraalisti katsojalle. Hänen käytöksensä ei ole erityisen maskuliinista tai feminiinistä, ainoastaan lapsenomaista. Chappien keho on robottimaisen sukupuolineutraali: keho koostuu kuutiomaisista ruumiinosista. Chappien kasvot ovat epämääräiset; kasvoihin inhimillisyyttä tuovat pienet pisteet Chappien ”silminä”.

Näitä hahmoja yhdistää se, että heidän kasvot ja kehot ovat yleensä epämääräisiä – hahmot on siis mahdollista nähdä sukupuolineutraaleina, koska fyysiset piirteet eivät anna vihjeitä kummastakaan binäärisukupuolesta. Tällaiset hahmot myös yleensä käyttäytyvät jossain määrin epätyypillisellä tavalla, koska he ovat muutoinkin epätyypillisiä (robotteja, avaruusolioita tai muita tieteisfiktiohahmoja). He usein ovat robottimaisia taistelijoita (Rinzler, Kroenen ja Zer0), tai ”lemmikkimäisiä” ja lapsellisia (Chappie). Ei-binäärisiksi tulkittavat hahmot toimivat usein omien moraalisääntöjensä mukaan, eivätkä välitä ihmisistä lainkaan. Chappie kuitenkin ottaa ihmiset huomioon ja on erittäin sympaattinen hahmo – Chappie on robottikehostaan huolimatta kuin ihmislapsi.

Ei-binääristen hahmojen sukupuolisuus poistetaan myös siten, että heillä ei yleensä ole seksuaalisuutta. Seksuaalisuuden puute ilmeisesti nähdään sukupuolellisuuden puutteena. Toisin sanoen, ei-binäärisillä hahmoilla ei päällisin puolin ole kiinnostusta seksiin tai romanttisiin suhteisiin, eikä niitä liioin näytetäkään intiimeissä suhteissa muiden hahmojen kanssa.

Nämä hahmot yleensä esitetään sympaattisessa valossa. Hahmot eivät siis suinkaan anna ei-binäärisyydestä kielteistä kuvaa, mikäli katsoja tulkitsee heidät ei-binäärisinä hahmoina. Ulkoisesti hahmot kuitenkin ovat selkeästi erillisiä ihmisistä. Onko ei-binäärisyyden esittäminen ihmishahmoissa mahdotonta? Tulkitaanko ihmishahmo automaattisesti mieheksi tai naiseksi?

Binäärikäsitykseen perustuva tulkinta on todennäköinen, koska usein myös ei-binäärisiä hahmoja kategorioidaan sukupuolibinäärin alle. Näiden hahmojen sukupuolipiirteet ovat neutraaleja, mutta ne on myös mahdollista nähdä maskuliinisina. Rinzleriin, Kroeneniin ja Chappieen viitataan ”he”-pronominein, vaikka näitäkin pronomineja voidaan käyttää sukupuolineutraalisti. Katsoja voi kuitenkin tulkita asian siten, että hän näkee hahmot miespuolisina. Sukupuolineutraalilla hahmolla voi siis olla joitakin maskuliinisia piirteitä, mutta ei lähes ollenkaan feminiinisiä piirteitä. Tämä johtunee naiseuden seksuaalisoinnista ja perinteisen naisellisiin kehoihin kohdistuvasta mieskatseesta (elokuvateoreetikko Laura Mulveyn *male gaze* -käsite) (Miller 2016). Perinteisen feminiiniset kehot on usein tarkoitettu heteromiehen katsottavaksi, joten niitä on käytännössä mahdotonta nähdä sukupuolineutraalina.

Miten ei-binäärisiä sukupuolia voidaan siis representoida ilman, että sorrutaan tekemään hahmosta robotti, avaruusolento tai muutoin epäinhimillinen? Miten fiktionaalisesta ihmishahmosta näkee, että hän on ”selkeästi” sukupuolibinäärin ulkopuolella? Selkein keino vahvistaa hahmon ei-binäärisyyttä lienee se, että hahmo sanoo ääneen oman sukupuoli-identiteettinsä tarinan sisällä. Tällainen representaatio on kuitenkin hyvin harvinaista, ja jos hahmo sattuu olemaan varmuudella ei-binäärinen, hän jää usein toissijaiseksi. Lisäksi elokuvien transtarinat ovat suurimmaksi osaksi binäärisiä ja perustuvat maskuliiniseen mieheyteen tai feminiiniseen naiseuteen ja heteronormatiivisuuteen; monissa transihmisiin keskittyvissä elokuvissa hahmot noudattavat oman sukupuolensa rooleja ja ovat heteroseksuaalisissa suhteissa (Jutta Salatuissa *Elämissä* ja Maarit Kerron *sinulle kaiken* -elokuvassa). Voisiko sukupuolen ”epätyypillistä” representaatiota pitää ei-binäärisenä representaationa?

Seuraavassa analyysissäni perehdyn yhden hahmon mahdolliseen ei-binäärisyyteen. Analyysini perustuu henkilökohtaiseen tulkintaan; toinen katsoja voisi tulkita hahmon eri tavalla ja nähdä hänet esimerkiksi transnaisena.

9.2 Analyysi: *Nånting måste gå sönder*, 2014

9.2.1 Androgyyni vai mies?

Narratiivissa selkeästi ei-binäärisiksi leimatut hahmot ovat harvinaisia länsimaisissa elokuvissa ja televisiosarjoissa. Ei-binäärisyys jää yleensä tulkinnanvaraiseksi. Suomalaisessa mediamaisemassa sukupuolibinäärin ulkopuolisia identiteettejä ei näytä olevan lainkaan. Muualla Pohjoismaissa on kuitenkin mahdollista löytää representaatiota. Ruotsalainen *Nånting måste gå sönder* (2014) kertoo androgyynista Sebastianista, joka löytää uuden identiteetin nimeltään Ellie. Sebastian/ Ellie-hahmo on mahdollista tulkita ei-binääriseksi tai transnaiseksi. Puhun analyysissäni Sebastianista silloin, kun vaikuttaa siltä, että hahmo on sinut Sebastian-identiteetistään. Elliestä puhun silloin, kun hahmo on enimmäkseen feminiininen. Elokuvan synopsis on epäselvä siitä, kumpaa nimeä hahmo suosii.

Transsukupuolinen Saga Becker näyttelee Sebastiania. Saga Becker voitti parhaan naisnäyttelijän Guldbagge-palkinnon roolistaan *Nånting måste gå sönder* -elokuvassa. Koska transihmisen rooli on annettu transsukupuoliselle näyttelijälle ja hän on voittanut palkinnon suorituksestaan, transihmisten hyväksyntä näyttää yleistyneen ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Ruotsissa myös ei-binäärisyys alkaa saada sijaa, sillä ruotsin kielessä on käytössä sukupuolineutraali hen-pronomin (NPR 2015).

Tarina kerrotaan Sebastianin näkökulmasta. Sebastian on elokuvan minäkertoja, jonka sisäisiä ajatuksia ja pohdintoja kuullaan läpi kertomuksen. Elokuvan synopsisen mukaan Sebastian on androgyyni. Androgyyni voi olla sukupuoli-identiteetti tai tapa ilmaista sukupuolta (Feldman 2013). Elokuvassa ei suoraan kerrota, onko Sebastian identiteetiltään ei-binäärinen androgyyni, vai onko hän androgyyni ainoastaan sukupuoli-ilmaisultaan. Elokuvassa Sebastianiin viitataan maskuliinisella hän-pronominella, mutta Sebastian ei kertaakaan kyseenalaista tai korjaa ihmisten kielenkäyttöä. Tämä ei yksinään sulje pois mahdollista transnaistulkintaa.

Elokuvan alusta asti Sebastian nähdään sukupuoleltaan ”epämääräisenä” tai sukupuolineutraalina. Hänen ulkoisissa piirteissään on feminiinisyyttä, kuten pitkät hiukset ja meikkiä. Sebastian pukeutuu melko sukupuolineutraalisti tiukkoihin housuihin ja paitoihin, lukuun ottamatta joitakin feminiinisen pukeutumisen piirteitä, kuten helmiä ja muita koruja.

Elokuvan alussa Sebastian etsii paikkaansa elämässä. Hän asuu Lea-nimisen tytön kanssa, jonka suhde Sebastianiin ei ole täysin selkeä. Sebastian ja Lea kuitenkin ovat läheisiä, koska Lea kiusaa Sebastiania leikkisästi ja kutsuu häntä ”haavelevaksi tytöksi”. Lean mukaan Sebastianilla ei ole käsitystä todellisuudesta. Tämä on ensimmäinen viittaus siihen, että Sebastianilla saattaa olla jokin mielenterveydellinen sairaus. Sebastian ei loukkaannu Lean sanomisista, vaan osallistuu kiusotteluun. Sebastianin ja Lean suhde muistuttaa läheisten sisarusten suhdetta, ja Sebastianin tapa huolehtia Leasta voisi tulkita ”isosiskomaiseksi”. Toisaalta mieleen tulee mediassa usein esillä oleva ”homomies ja hänen naispuolinen paras ystävänsä” -asetelma. Leaa kuitenkin nähdään ainoastaan elokuvan alussa. Myöhemmissä kohtauksissa keskitytään Sebastianiin ja hänen suhteeseensa Andreaksen kanssa.

Sebastian näyttää täyttävän tyhjää aukkoa sisällään merkityksettömillä yhden illan suhteilla, joihin liittyy väkivaltaa. Sebastian nähdään seksuaalisissa kohtauksissa miesten kanssa, samalla kun Sebastianin kertojaääni haaveilee merkityksellisestä suhteesta miehen kanssa. Ensivaikutelman perusteella Sebastiania siis voisi luulla naiselliseksi homoseksuaaliksi mieheksi, joka käyttäytyy itsetuhoisesti. Kertojaäänen toteamus ”pimeydessä olen vapaa” vihjailee jotain Sebastianin identiteetistä. Tämän voisi tulkita siten, että hänessä on jotain poikkeavaa, jota täytyy piilotella. Ainoastaan pimeydessä piilossa muiden katseilta hän voi olla oma itsensä. Kertomuksen alussa ei ole vielä selvää, piilotteleeko Sebastian homoseksuaalisuutta, sukupuoli-identiteettiään vai hakeutumistaan rajuihin ja väkivaltaisiin seksuaalisiin kanssakäymisiin.

Sebastianin etsiessä yhden illan suhdetta hän yrittää vietellä erästä miestä. Mies sattuu olemaan homofobinen ja hyökkää Sebastianin kimppuun. Paikalle saapuu nuori mies Andreas, joka pelastaa Sebastianin väkivaltaiselta mieheltä. Sebastian ja Andreas pakenivat paikalta. Sebastian kiittää Andreasta, joka on loukkaantunut tappelussa. Hän

pyyhkii verta vuotavan nenänsä nenäliinaan, pudottaa nenäliinan maahan ja poistuu paikalta. Andreas on selkeästi tehnyt vaikutuksen Sebastianiin, joka poimii Andreaksen verisen nenäliinan maasta ja ottaa sen mukaansa. Kotonaan Sebastian katselee nenäliinaa hetken ajan ja varastoi sen rasiaan. Sebastian näyttää olevan välittömästi kiinnostunut Andreaksesta, lähes pakkomielteisesti.

9.2.2 Ellie-identiteetin synty

Pian Andreaksen tapaamisen jälkeen Sebastian pohtii itsekseen: ”Haluan olla Ellie.” Sebastianin tavattua unelmamiehensä hän tiedostaa halunsa olla naisellisempi, tai mahdollisesti nainen. Sebastian ei kuitenkaan tässä vaiheessa näe itseään naisena, koska hänen ajatuksensa Ellie-nimisenä henkilönä olemisesta on tulevaisuuden haave. Ei siis ole vielä selvää, onko Sebastian transnainen vai naisellisuutta kaipaava ei-binäärinen henkilö.

Myöhemmin Sebastian ja Andreas tapaavat toisensa puistojuhlissa ja alkavat tutustua toisiinsa. Sebastian ja Andreas näyttävät viihtyvän toistensa seurassa välittömästi, ikään kuin he olisivat tunteneet toisensa vuosia. Nuorukaiset ovat humaltuneita ja vaikuttavat onnellisilta. Sebastian ja Andreas tanssivat yhdessä, ja Sebastian ottaa tanssissa aktiivisen, maskuliinisen roolin, eli vie Andreasta. Andreas ei pahastu tästä ja nuorukaiset jatkavat hauskanpitoa pitkälle yöhön.

Andreas kutsuu Sebastianin kotiinsa ja antaa hänen yöpyä sängyssään. Ensin vaikuttaa siltä, että Andreas olisi avoin intiimiin kanssakäymiseen Sebastianin kanssa, mutta lopulta kääntää selkänsä ja rupeaa nukkumaan. Sebastian ja Andreas nukkuvat yön yhdessä Andreaksen sängyssä. Aamulla Sebastian poistuu herättämättä Andreasta.

Seuraavassa kohtauksessa Sebastian nähdään työpaikallaan. Sebastian katselee itseään peilistä. Hän venyttää aluspaitaansa siten, että se näyttää mekolta. Mitä enemmän Sebastian viettää aikaa Andreaksen kanssa, sitä enemmän hän ilmeisesti haluaa ilmaista naisellista puoltaan.

Sebastian juttelee Andreaksesta Lean kanssa. Hänen mielestään hän ja Andreas kuuluvat yhteen. Sebastianilla näyttää olevan pakkomielle Andreakseen; hän ottaa varastoimensa verisen nenäliinan esiin ja asettaa sen kasvoilleen – näyttää siltä, että Sebastian haluaa ”hengittää” Andreasta.

Sebastian ja Andreas tapaavat jälleen ja päättävät tehdä jotain uhkarohkeaa. He menevät baariin ja viettelevät vanhemman miehen. Mies vie Sebastianin ja Andreaksen kotiinsa. Sebastian ja Andreas ryöstävät miehen ja vievät häneltä useita pulloja alkoholia ja pake-nevat paikalta. Tällainen epäsosiaalinen käyttäytyminen näyttää yhdistävän Sebastiania ja Andreasta. He juovat itsensä humalaan ja pitävät hauskaa yhdessä. Tämän jälkeen he menevät Andreaksen kotiin ja päätyvät harrastamaan seksiä.

Seksikohtauksen jälkeen Sebastianin ja Andreaksen suhde on parhaimmillaan. He ovat onnellisia ja silmin nähden rakastuneita. Sebastian ja Andreas käyttäytyvät kuin parhaat ystävykset: he leikittelevät ja hieman nyrkkeilevätkin, eli ilmaisevat ystävyystään perinteisen maskuliinisin tavoin. Ulkoisesti katsottuna Sebastian ja Andreas näyttävät kahdelta pojalta, jotka ovat parhaita ystävyksiä.

Sebastianilla ja Andreaksella on myös intiimejä hetkiä. He menevät yhdessä uimaan ja suutelevat. Uintireissun jälkeen Andreas viettää yön Sebastianin kodissa. Aamulla Andreas kuitenkin vaikuttaa epävarmalta. Sebastianin ja Andreaksen välillä nähdään ensimmäinen ristiriita. Andreas sanoo, että hän ei voi enää viettää aikaa Sebastianin kanssa, koska hän ei koe olevansa homoseksuaali. Tähän Sebastian vastaa ”en minäkään”. Tämä viittaa siihen, että Sebastian ei koe olevansa mies, tai ainakaan homoseksuaali mies. Andreas kysyy Sebastianilta: ”Mikä sinä sitten olet?”. Sebastian on ilmeisesti epävarma, koska hän ei osaa vastata Andreaksen kysymykseen. Tässä kohtauksessa näytetään ensimmäistä kertaa, miten Andreas näkee Sebastianin ja mikä hänen oma seksuaalinen identiteettinsä on. Andreaksen silmissä Sebastian on mies, mikä on ristiriidassa hänen oman heteroseksuaalisen identiteettinsä kanssa. Andreas toteaa Sebastianin olevan kaunis, mutta hän lopulta poistuu ja jättää Sebastianin yksin.

Andreaksen poistuttua Sebastian katselee itseään peilistä, mutta tällä kertaa maskuliinisesti pukeutuneena ja pitkät hiukset sidottuna. Ilmeisesti Sebastian pohtii, miltä hän

näyttäisi maskuliinisena miehenä. Sebastianin paha olo purkautuu päihteiden käytöllä ja yhden illan suhteilla. Sebastian lähtee etsimään seuraa homobaarista maskuliinisesti pukeutuneena. Tämä on tulkittavissa siten, että Sebastian rankaisee itseään olemalla jotain, mitä hän ei halua olla (maskuliininen mies). Toisaalta kohtauksen voisi tulkita siten, että Sebastian yrittää etsiä itselleen sopivinta tapaa ilmaista sukupuoltaan. Sebastian voi olettaa, että hänen odotetaan olevan maskuliininen mies, ja siksi käyttäytyy maskuliinisen miehen tavoin. Ehkä Andreaksen suhtautuminen Sebastianiin ja hänen maskuliinisuuteensa laukaisee tällaisen käytöksen.

Sebastian ei kuitenkaan lakkaa ajattelemasta Andreasta. Hänen kertojaäänensä puhuu Andreaksesta: ”Löydän kodin hänessä.” Sebastianin pakkomielle Andreaksesta näyttää vahvistuneen. Sebastianin pakkomielteinen käytös ilmenee myös siinä, että hän alkaa seurata Andreasta: hän katselee Andreasta tämän asunnon ikkunasta, ja seuraa häntä julkisilla paikoilla. Sebastian näyttää ”kadottaneen itsensä” ilman Andreasta ja hänen kaikki energiansa kohdistuu Andreakseen.

9.2.3 Identiteetti vai erillinen persoona?

Kun Andreas on ravintolassa ystäviensä kanssa, Sebastian vihdoin lähestyy häntä ja liittyy heidän joukkoonsa. Andreaksen ystävät toivottavat Sebastianin tervetulleeksi, ja Sebastian esittäytyy Andreaksen ystäväksi. Yksi Andreaksen ystävästä on raskaana. Ystäväjoukko puhuu vauvasta ja kysyy, onko tuleva vauva tyttö vai poika. Äiti toteaa että lapsi on ”hen”, eli sukupuolineutraali ”hän”. Hän siis sanoo, että vauvalla ei ole vielä sukupuolta, ja että hän hyväksyy lapsensa sellaisena kuin hän on. Kun puhe on vauvan sukupuolineutraaliudesta, kamera kohdistuu Sebastianiin. Tämä kohtaus voisi vihjailla sitä, että Sebastian itse on sukupuoleltaan ei-binäärinen, maskuliinisuuden ja feminiinisuuden ulkopuolella oleva ”hen”. (ks. NPR 2015.)

Andreas menee vessaan ja Sebastian seuraa häntä. Heidän poistuessa Andreaksen ystävät toteavat, että Sebastian vaikuttaa mukavalta pojalta. Heidän silmissään Sebastian on siis miespuolinen. Andreas on näkyvästi vihainen ja kertoo Sebastianille tietävänsä, että hän on seurannut häntä. Andreas kutsuu Sebastiania ”psykopaatiksi”. Sebastian kertoo

Andreakselle, että he kuuluvat yhteen. Sebastianin pakkomielteinen käytös ja psykopatiaan viittaavat haukkumanimet asettavat Sebastianin mielenterveyden kyseenalaiseksi.

Kesken Andreaksen ja Sebastianin intiimiä keskustelua paikalle saapuu Andreaksen ystävä. Andreas poistuu ja Sebastian jää yksin miehen kanssa. Mies alkaa kehua Sebastiania. Hän ihailee sitä, miten Sebastian uskaltaa olla oma itsensä. Mies siis näkee Sebastianin ”poikkeavuuden”, mutta ei ole täysin selvää, viittaako hän Sebastianin seksuaalisuuteen vai sukupuoleen. Mies alkaa kysyä Sebastianilta henkilökohtaisia kysymyksiä ja koskettelee hänen hiuksiaan, mikä selkeästi ahdistaa Sebastiania. Mies toivottaa Sebastianille ”onnea Andreaksen kanssa”, ja Sebastian lähtee kiireellä pois ravintolasta. Hän lähtee harhailemaan kaduille, katsellen onnellisia heteropareja. Tämän kohtauksen perusteella voisi tulkita, että Sebastian haluaa olla ”normaali heteropari” Andreaksen kanssa. Andreas puolestaan ei halua, että hänen ystävänsä ajattelevat hänen olevan suhteessa miehen kanssa. Heteroseksuaalina itseään pitävä Andreas ei siis halua, että häntä pidetään homoseksuaalina. Toisaalta Sebastian ei näe tilanteessa ristiriitaa, koska hän tietää, ettei ole mies.

Sebastian palaa kotiinsa ja laittautuu kauniiksi meikkaamalla itsensä ja pukeutumalla naisellisesti. Sebastianin pakkomielle Andreakseen näyttää vaikuttaneen hänen tarpeensa muuttua naisellisemmaksi: kaikki naiseuden ilmaisut tapahtuvat niiden hetkien jälkeen, kun Sebastian on ollut Andreaksen kanssa.

Elokuvan ensimmäinen suuri käännekohta tapahtuu, kun Sebastian päättää olla Ellie. Ellie menee yksin autioon puistoon, naisellisesti pukeutuneena. Paikalle saapuu vieras mies, joka kysyy hänen nimeään. Hän kertoo nimekseen Ellie. Ellie menee miehen mukaan tämän kotiin ja he alkavat kosketella ja suudella toisiaan. Mies kertoo Ellielle, että hän pitää siitä, miten hänen äänensä ja kasvonsa ”eivät sovi yhteen”. Hän siis viittaa Ellien matalaan ääneen. Transihmisistä kertovissa elokuvissa heidän sukupuolen ja kehon ”ristiriitoja” näemmä korostetaan, jotta katsojalle selviää, että hahmo on transsukupuolinen. Tämä kuitenkin saa hieman erilaisen merkityksen, jos Sebastianin/Ellien tulkitsee ei-binäärisenä hahmona. Ei-binäärinen Sebastian/Elle voi tarkoituksellisesti korostaa itsessään sekä maskuliinisia että feminiinisiä piirteitä.

Miehen kosketellessa Elliotä hän huomaa, että Elliellä on penis. Tästä mies järkyttyy ja alkaa uhkailla Elliotä. Hän käskee Elliotä pyytämään anteeksi. Mies siis syyllistää Elliotä petollisuudesta, koska miehen mielestä Ellie on ”huijannut” häntä. Transihmisiin yhdistetty petollisuus ja roolin esittäminen ilmenee siis tässäkin elokuvassa. (ks. Knowyourmeme 2015.)

Ellie pakenee paikalta. Seuraavassa kohtauksessa hänet nähdään kävelemässä pahoinpideltynä satamassa. Hän tasapainottelee satamalaiturilla, ikään kuin harkiten veteen hyppäämistä. Ellie kuitenkin menee kotiinsa suihkuun ja päätyy makaamaan kylpyammeessa. Ellie alkaa hallusinoida ja kuvittelee näkevänsä ihossaan hämähäkkejä, mikä saa hänet raapimaan omaa kehoaan. Tämä mahdollisesti kuvastaa Sebastianin/Ellien epämukavuutta omassa kehossaan, mutta yhteyttä mielenterveydellisiin ongelmiin ei voi kiistää. Satamakohtauksessa Sebastian/Ellie ilmeisesti harkitsee itsemurhaa, ja kylpyammeessa hän rupeaa itsetuhoiseksi. Kylpyammekohtaus on ensimmäinen kohtaus, jossa Sebastianin epämukavuus kehossaan ilmenee konkreettisesti. Ellien kohtaaminen transfobisen miehen kanssa on mahdollisesti laukaissut sukupuoli-dysforian. Koska miehen mukaan hän ei ollutkaan nainen, se sai Sebastianin tuntemaan olonsa pahalta omassa kehossaan. (ks. NHS 2014.)

Sebastianilla voi siis olla mielenterveydellisiä ongelmia, mutta elokuvassa ei tarkenneta, mitä sairauksia hänellä mahdollisesti on. Sebastianin mielenterveydelliset sairaudet olisivat selitettävissä sillä, että transihmiset altistuvat mielenterveydellisille ongelmille yhteiskunnallisen syrjinnän ja kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän vuoksi.

Tämän kohtauksen jälkeen Sebastian alkaa entistä enemmän puhua Elliestä. Hän puhuu Elliestä erillisenä ihmisenä, itsenäisenä persoonana: ”Tuhoan itseni tullakseni häneksi. Siskoni Ellie.” Sebastian näkee Ellien erillisenä ihmisenä, joksi hänen on muututtava. Mielenterveyshäiriötulkinta on mahdollinen, sillä Sebastianin ”erilliset persoonat” viittaavat etäisesti dissosiatiiviseen identiteettihäiriöön, eli monipersonahäiriöön. Tämä on kuitenkin mahdollista tulkita kaksisukupuolisuudeksi (bigender). Toisaalta Sebastian ilmaisee halunsa ”tuhota itsensä” ollakseen Ellie. Transnaistulkinta on siis hyvin mahdollinen, mutta tämä ei siltikään sulje pois ei-binäärisyys-tulkintaa. Sebastian vetää selkeän rajan itsensä ja Ellien välillä. Hän ei koe olevansa nainen tai syntyneensä transsu-

kupuoliseksi naiseksi; sen sijaan transnaisten kertomuksissa yleensä korostetaan sitä, miten transnainen on aina kokenut olevansa nainen. Sebastian kokee tarvitsevansa muutosta, oli se sitten muutosta miehestä naiseksi tai ei-binäärisen ihmisen muutosta maskuliinisesta sukupuoli-ilmaisusta feminiiniseen sukupuoli-ilmaisuun.

Myöhemmässä kohtauksessa Andreas tulee Sebastianin luo keskellä yötä. Hän suutelee Sebastiania. Sebastian ja Andreas viettävät jälleen aikaa yhdessä tavallisissa merkeissä, tehden uhkarohkeita asioita yhdessä. He päätyvät sänkyyn, mutta tällä kertaa mukana on aggressiota. Sebastian ja Andreas läpsivät toisiaan ja painivat; he selkeästi kamppailevat dominoinnista. Dominanssi perinteisesti yhdistetään maskuliinisuuteen, ja Sebastian ilmaisee maskuliinisuuttaan yleensä Andreaksen kanssa. Sebastian siis vaihtelevasti ilmaisee itseään sekä maskuliinisesti että feminiinisesti, etenkin Andreaksen kanssa.

Nuorukaisten uhkarohkeat kokeilut päättyvät siihen, että Andreas pyytää Sebastiania viiltämään häntä veitsellä. Viiltely ja itsetuhoisuus liitetään usein masennukseen ja ahdistukseen, joten mielenterveyssairauksien teema pysyy tarinassa vahvasti läsnä. Tämän perusteella myös Andreas voi kärsiä mielenterveydellisistä ongelmista. Sebastianin ja Andreaksen kokeilujen vuoksi Andreas joutuu sairaalaan liiallisen verenvuodon vuoksi. Sebastian on Andreaksen tukena, ja nuorukaiset halailevat toisiaan intiimisti. He keräävät katseita sairaalan odotushuoneessa, etenkin perheellisiltä, heteroiksi oletettavilta miehiltä. Heidän silmissään Sebastian ja Andreas ovat rakastuneita miehiä. Andreaskin todennäköisesti tiedostaa tämän, koska hänen ristiriitansa Sebastianin kanssa syntyy siitä, että hän ei itse koe olevansa homoseksuaali mies.

Tapaturman jälkeen Sebastian hoitaa Andreasta, mikä tekee heistä entistä läheisempiä. Heidän läheisyytensä näkyy siinä, että Sebastian vihdoinkin paljastaa Andreakselle haluavansa muuttaa nimensä Ellieksi. Andreas pitää ajatusta mainiona ja tukee Sebastiania. Ehkä Andreas tukee rakastamansa ihmisen muutosta Sebastianista Ellieksi, koska Ellienimisen henkilön rakastaminen sopisi paremmin hänen heteroseksuaaliselle identiteetilleen.

Sebastian ja Andreas alkavat haaveilla tulevaisuudesta ja puhuvat yhdessä asumisesta. Yhteisellä ostosreissullaan Sebastian iskee silmänsä erääseen mekkoon, ja päättää pu-

keutua siihen. Andreas ihastuu mekkoon pukeutuneeseen Sebastianiin – toisin sanoen, Andreas ihastuu Ellieen.

9.2.4 Identiteettien ristiriita

Andreas mainitsee, että hänen veljensä järjestää juhlat, ja haluaa Sebastianin mukaansa juhliin. Andreas sanoo, että jos Sebastian ”vähentää tyttöilyä”, kaiken pitäisi sujua juhlissa hyvin. Andreas on siis tietoinen siitä, että useimpien ihmisten silmissä Sebastian on naisellinen mies. Sebastian loukkaantuu Andreaksen sanomisista ja he riitaantuvat. Nuorukaiset nukkuvat vielä yhden yön yhdessä, mutta aamulla Sebastian vaikuttaa edelleen vaivaantuneelta. Hän kertoo Andreakselle miettivänsä, milloin heidän suhteensa loppuu. Andreas itkee ja toteaa, ettei halua enää harrastaa seksiä Sebastianin kanssa, koska heidän intiimi suhteensa hämmentää häntä. Sebastian kutsuu Andreasta pelkuriksi. Andreas suuttuu ja käskää Sebastianin ”hankkimaan itselleen vaginan”, mistä Sebastian loukkaantuu. Sebastian ei ole kertaakaan osoittanut tarvetta muuttaa kehoaan, ja Andreaksen kommentti saa hänet ainoastaan vihaiseksi, ei dysforiseksi.

Sebastianin ja Andreaksen riita siis keskittyy Andreaksen sisäiseen ristiriitaan. Andreas toisaalta rakastaa Sebastiania, mutta hän myös kokee olevansa heteroseksuaalinen mies. Andreas tiedostaa Sebastianin sukupuolen ”erikoisuuden”, mutta hän myös näkee Sebastianin miehenä – muutoin hän ei olisi käskenyt Sebastiania ”vähentämään tyttöilyä” ystäviensä edessä tai ”hankkimaan vaginaa”. Kuten monissa transkertomuksissa, myös tässä elokuvassa cissukupuolisen heteromiehen reaktiot transihmiseen korostuvat. Cissukupuolinen hahmo keskittyy transsukupuolisen hahmon kehoon ja määrittelee hänen sukupuolensa sen perusteella. (vrt. Vilka 2010, 19-20, ks. myös Cox 2014.)

Sebastian ei kertaakaan myönnä olevansa nainen; hän sanoo ainoastaan olevansa Ellie. Sebastian näyttää pohtivan, voiko hän olla yhdessä Andreaksen kanssa. Ollakseen yhdessä heteroseksuaalin Andreaksen kanssa, Sebastianin on oltava nainen. Sebastian myös näyttää loukkaantuvan siitä, että Andreas odottaa hänen korjaavan kehoaan vastaamaan perinteistä naisen kehoa. Ehkä Sebastian ei halua korjata kehoaan, koska ei koe olevansa nainen. On mahdollista, että Sebastian haluaa olla Ellie, muttei halua läpikäydä

niitä hoitoprosesseja, joita transihmisiltä yleensä odotetaan transsukupuolisuutta käsittelevissä elokuvissa (ks. Transhollywood 2014).

Kohtauksen jälkeen Sebastianin kertojaääni toteaa: ”Näin erosimme.” Sebastianin ja Andreaksen suhde on siis tämän kohtauksen jälkeen loppu. Sebastian jälleen käsittelee suruaan itsetuhoisuudella, ja hän menee homobaariin etsimään väkivaltaisia ja rajuja yhden illan seksisuhteita. On siis selkeää, että Sebastian hukuttaa surunsa ja rankaisee itseään asettamalla itsensä väkivaltaisiin tilanteisiin.

Myöhemmässä kohtauksessa Sebastian nähdään Ellienä, kauniiksi laittautuneena ja uuteen mekkoon pukeutuneena. Ellie on menossa niihin juhliin, joihin Andreas oli hänet alun perin kutsunut. Hän on kuitenkin laittautuneena ”tyttömäiseksi”, vastoin Andreaksen toiveita. Tällä tavalla Ellie mahdollisesti haluaa uhmata Andreasta. Saavuttuaan Andreaksen veljen asuntoon Ellie ensin astuu vessaan. Hän katselee itseään peilistä ja toteaa itsekseen: ”Olen Ellie.” Hän ilmeisesti vakuuttaa itselleen olevansa nyt Ellie, ja valmistautuu näyttäytymään muille Ellienä.

Ellie liittyy muiden juhlijoiden joukkoon. Hän katselee Andreasta, kun tämä tanssii ja laulaa. Andreas tuntuu provosoivan Ellietä, koska hän katsoo Ellietä juhliessaan. Ellie tarttuu olutpulloon ja lyö sillä Andreaksen veljeä, ja pakenee paikalta. Andreas juoksee hänen peräänsä ja huutaa Sebastiania. Ellie ei enää vastaa Sebastian-nimeen, koska hän on ottanut Ellie-persoonan lopullisesti omakseen. Ellie pysähtyy vasta sitten, kun Andreas kutsuu häntä Ellie-nimellä.

Ellie kertoo Andreakselle: ”Kun tapasin sinut, halusin kuolla.” Hänen sanansa viittaavat mahdollisesti siihen, että aina Andreaksen kanssa ollessaan Sebastian halusi olla Ellie. Sebastian halusi ”kuolla”, jotta Ellie voisi elää. Selitys hänen sanoilleen voi kuitenkin olla niinkin yksinkertainen, että hänen suhteensa Andreaksen kanssa aiheutti suurta ahdistusta. Andreas kertoo Ellielle rakastavansa häntä. Nuorukaiset suutelevat vielä viimeisen kerran, mutta Ellie lopulta lähtee. Ellie näyttää olevan sinut naisellisuutensa kanssa ja toipunut pakkomielteestään Andreaksen kanssa.

Elokuvan viimeisessä kohtauksessa Ellie istuu yksin kukkulalla, katsellen kaupungin valoja illan hämärässä. Paikalle saapuu koiranulkoiluttaja, joka toteaa, että Elliellä on kaunis mekko. Ensimmäistä kertaa ulkopuolinen ihminen näkee Ellien tyttönä. Ellie on olemukseltaan rauhallinen ja sinut itsensä kanssa. Lenkkeilijä kertoo, että kukkula, jolla he seisovat, on aikoinaan muodostunut jätteistä. Rumasta kaatopaikasta on tullut kaunis kukkula. Ellie jää yksin kukkulalle pohtimaan lenkkeilijän sanoja. Hän lopuksi hymyilee ja naurahtaa. Ehkäpä kohtauksen on tarkoitus symboloida Ellien muutosta. Hän on ennen ollut Sebastian, joka koki olevansa ”rumaa jätettä”. Sebastianista kuitenkin loppujen lopuksi muodostui kaunis Ellie. Loppukohtauksen viesti jää siis tulkinnanvaraiseksi, mutta selkeää on, että Sebastian tuntee olonsa mukavaksi Ellienä. Elokuva loppuu tyypilliseen tapaan transihmisen yksinäisyyteen, mutta Ellie vaikuttaa tyytyväiseltä tilanteeseensa. (vrt. Kerron sinulle kaiken 2013.)

9.2.5 Transnainen, ei-binäärinen vai mielenterveydeltään sairas?

Elokuvan lopussa mietittäväksi jää, miksi Ellie lopettaa suhteen Andreaksen kanssa. Johtuuko ero siitä, että Andreas kokee olevansa heteromies, joten ei-binäärisenä henkilönä Sebastian/Ellie ei voi olla hänen kanssaan? Tämä tukisi tulkintaa ei-binäärisyydestä, koska Ellie-identiteetin pysyvyydestä huolimatta Sebastian ei ilmeisesti näe itseään ”täysin naisena”. Toisaalta Sebastianin tyytyväisyys Ellienä saa tilanteen vaikuttamaan lopulliselta: Sebastian on lopullisesti Ellie ja mahdollisesti transnainen. Ei-binäärinen henkilö voi kuitenkin päätyä ilmaisemaan sukupuoltaan vain yhdellä tavalla. Ei-binäärinen ihminen voi kokea olevansa ainoastaan maskuliininen, feminiininen, sukupuolineutraali tai jokin näiden sekoituksista. (ks. Roxie 2014 & 2016.) Ehkä Sebastian kokee elokuvan lopussa olevansa sinut itsensä kanssa Ellie-nimisenä, naisellisenä ei-binäärisenä henkilönä. Elokuva loppuu ajatukseen siitä, että Ellienä Sebastian on ”kokonainen” ja itseensä tyytyväinen. Hän ei tarvitse sukupuolenkorjausleikkauksia tai ihmissuhteita päätyäkseen tähän olotilaan.

Sebastian/Ellie on siis omissa silmissäni ei-binäärinen. Transnaisten naiseutta ei yleensä oteta vakavasti, elleivät transnaiset ole täysin feminiinisiä ja noudata kauneusihanteita. Elokuvat, joiden tavoitteena on esittää transnaiset ”oikeina naisina”, usein näyttävät

transnaiset kauneusihanteiden mukaisina naisina. (vrt. Rossi 2003, 32-40.) *Nånting måste gå sönder* ei esitä Sebastiania/Ellietä kauneusihanteiden mukaisesti. Sebastian/Ellie nähdään pääosin sukupuolineutraalina henkilönä, joka käyttäytyy ja pukeutuu sekä miehekkäästi että naisellisesti.

Toisaalta elokuvan tekijöillä voi olla omat käsityksensä transsukupuolisuudesta ja sen ilmaisusta. Mikäli kertomuksen on tarkoitus olla tarina transnaisesta, elokuvan tekijöiden mukaan transnainen syntyy miehenä, joka myöhemmin elämässään ”haluaa muttua naiseksi”. Transnaisen kertomuksena se siis ei kunnioittaisi sitä ajatusta, että transnainen ei ole ”syntynyt miehenä”. (ks. Mock 2014.) Sebastian esitetään selkeästi ”jonakin muuna, kuin naisena” läpi elokuvan.

Sebastian/Ellie-hahmoon viitataan läpi elokuvan maskuliinisilla han-pronomeineilla, eikä Sebastian kyseenalaista tätä kertaakaan. Sebastiania ei siis häiritse se, että häneen viitataan miehenä. Toisaalta kohtauksessa, jossa mainitaan sukupuolineutraali hen-pronimi, kamera kohdistuu Sebastianiin. Kuvauksellisten vihjeiden mukaan sukupuolineutraali hen-pronimi kuvastaisi parhaiten mahdollisesti ei-binääristä Sebastiania. (ks. NPR 2015.)

Sebastian ei myöskään juurikaan ilmaise sukupuolidysforiaa, eli epämukavuutta oman kehonsa sukupuolipiirteistä (NHS 2014). Ainoastaan yhdessä elokuvan kohtauksessa vaikuttaa siltä, että Sebastian ei halua olla omassa kehossaan. Kohtaus on kuitenkin tulkittavissa siten, että Sebastianilla on mielenterveydellisiä ongelmia, minkä vuoksi hän näkee hallusinaatioita. Yksi tulkinta voisi olla se, että elokuva rinnastaa transsukupuolisuuden mielenterveydellisten ongelmien kanssa. Monet elokuvan kohtaukset viittaavat Sebastianin itsetuhoisuuteen, epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja muihin mielenterveydellisiin ongelmiin. Tämä voi välittää virheellisen kuvan siitä, että transsukupuolisuus on mielenterveydellinen häiriö, mikä voi johtaa epäsosiaaliseen käyttäytymiseen, kuten varasteluun. Toistaiseksi transsukupuolisuudella on vielä oma tautiluokituksensa Suomessa ja sitä kutsutaan ”sukupuoli-identiteetin häiriöksi”, mutta tästä huolimatta transihmisyyttä ei ole sairaus tai häiriö (Trasek 2016 & Transtukipiste 2016). Elokuvassa keskitytään transsukupuoliseen hahmoon ja pohditaan hänen identiteettiään hallusinaatioiden ja itsevahingoittamisen muodossa, minkä vuoksi katsoja voi olettaa tällaisen

käyttäytymisen johtuvan transsukupuolisuudesta. Mielenterveydelliset häiriöt ovat kuitenkin pikemminkin transsukupuolisten kokeman yhteiskunnallisen syrjinnän sivuoire, eivätkä johdu transsukupuolisuudesta itsestään.

Transsukupuolisista kertovissa elokuvissa yleensä tarve kehon muuttamiselle korostuu (vrt. Cox 201, ks. myös Transhollywood 2014), mutta tämä ei ilmene Sebastianin/Ellien tarinassa. Tietenkään kaikilla transsukupuolisilla ei ole sukupuolidysforiaa, eivätkä kaikki transsukupuoliset halua sukupuolenkorjausleikkauksia. Sebastianin/Ellien tarinassa korostuu enemmän itsensä ja oman identiteetin löytäminen ja rakkaussuhde. Sebastianin sukupuoli-identiteetti kokee myös mullistuksen nimenomaan silloin, kun hän on löytänyt Andreaksen. Sebastianin identiteetti on siis kietoutunut hänen rakkaussuhteeseensa Andreaksen kanssa.

Koska sukupuoli voi muuttua ihmisen elämän aikana, Sebastian on mahdollista tulkita ihmisenä, jonka identiteetti muuttuu. Ehkä Sebastian ensin kokee olevansa androgyyni tai mies, mutta elokuvan lopussa kokee olevansa nainen. Sebastian/Elle voi myöhemmin kokea olevansa muuta sukupuolta. Kokonaisuudessaan *Nǎnting mǎste gǎ sōnder* kuvastaa sukupuolta ja transsukupuolisuutta poikkeavalla tavalla, ja siten Sebastianin/Ellien identiteetti on mahdollista tulkita ei-binääriseksi. Moni katsoja kuitenkin näkee Sebastianin/Ellien transnaisena, koska ei-binäärisyyttä ei tunneta länsimaaisessa kulttuurissa lähes lainkaan. Vaikka Sebastian/Elle-hahmon sukupuoli-identiteetti jää tulkinnanvaraiseksi, selkeää kuitenkin on se, että elokuva pureutuu sukupuoleen ja sen ilmaisuun, sekä siihen, millaisia muotoja sukupuoli voi ottaa. Sukupuoli voi olla maskuliinisuutta sekoitettuna feminiinisyyteen. Sukupuoli voi vaihdella yhden ihmisen elämän aikana toistuvasti, ja jotkut ihmiset liikkuvat jatkuvasti feminiinisyyden, maskuliinisuuden ja sukupuolineutraliuden välillä. (ks. Roxie 2014 & 2016.)

10 Johtopäätökset ja pohdinnat

10.1 Johtopäätökset

Suomalaisessa elokuvassa transrepresentaatiota on niukasti. Suurin osa transrepresentaatiosta näyttää keskittyvän transnaisiin, eritoten feminiinisiin transnaisiin. Näitä feminiinisiä transnaishahmoja näytetään pääosin heteroseksuaalisissa suhteissa. Leena-Maija Rossin *Heterotehdas* -kirjan mukaan feminiiniset heteroseksuaaliset naiset ovatkin osa eräänlaista ihanteiden sukupuolipolitiikkaa.

Koska transnaiset ovat hypernäkyvä ryhmä, transnaisia näkyy elokuvissa ja televisiossa verrattain enemmän kuin transmiehiä. Transnaisten rooleissa nähdään lähes poikkeuksetta cissukupuolisia ihmisiä. Suomalaisissa elokuvissa ja televisiosarjoissa transnaisia näyttelivät cisnaiset, mutta ulkomaisissa teoksissa transnaisten rooleissa on myös cismiehiä. Viime vuosina myös transnaiset ovat alkaneet saada sijaa näyttelijöinä, ja jotkut televisiosarjat ovat palkanneet transnaisnäyttelijöitä transnaisten rooleihin.

Transnaiset ovat usein myös pilkan ja parodian kohteena. Hypernäkyvänä ryhmänä transnaisia hyperseksualisoidaan, eli heidän oletetaan aina olevan seksuaalisesti saatavilla. Suurin osa transfobisista oletuksista mediassa kohdistuu siis transnaisiin.

Transihmisistä kertovissa elokuvissa ja televisiosarjoissa on tiettyjä toistuvia teemoja. Yleensä transihmisistä kertovat tarinat keskittyvät hahmon transsukupuolisuuteen ja sukupuolenkorjausprosessiin. Transhahmoihin usein liitetään joitakin ongelmallisia piirteitä, kuten epärehellisyyttä ja rikollisuutta. Transsukupuoliset hahmot nähdään ennen kaikkea transsukupuolisina, ei niinkään persoonina. Tällöin kaikki kielteiset hahmopiirteet voidaan tulkita siten, että transsukupuolisuus itsessään on ongelmallista.

Transkertomukset lähes poikkeuksetta kerrotaan cissukupuolisten hahmojen näkökulmasta. Transhahmojen arvostus ja halveksunta on siis täysin riippuvainen cissukupuolisten hahmojen asenteesta. Transhahmot saavat ”kunnioittavaa representaatiota” yleensä silloin, kun jokin cissukupuolinen hahmo suhtautuu heihin myönteisesti.

Suomalainen transrepresentaatio näyttää kuitenkin pyrkivän hienovaraisuuteen ja transihmisten kunnioitukseen. Transkertomusten ei ole tarkoitus välittää kielteistä kuvaa transsukupuolisuudesta; niiden pyrkimyksenä näyttää olevan tietoisuuden välittäminen transsukupuolisuudesta. Yhdysvalloissa rehellisten tarinoinen kertominen on toissijaista, sillä transnaisten rooleihin palkitaan cismiehiä kassamenestyksen toivossa. Yhdysvaltalaisessa mediassa transnaisiin kohdistuu myös runsaasti pilkkaa. Suomalaisessa mediasa transmisogyniaan vaikuttavat komediasarjat, joissa miehet pukeutuvat naisiksi.

Ei-binääristen sukupuolten representaatio on transsukupuolisuuden representaatiota harvinaisempaa. Oman tutkimuksen ja pohdintojen perusteella ei-binääristen sukupuolten representaatiota ei ole suomalaisissa elokuvissa ja televisiosarjoissa lainkaan. Ei-binääristen hahmojen löytäminen mediasta perustuu tulkinnanvaraisuuteen. Ei-binäärisiksi tulkittavat hahmot ovat usein epäinhimillisiä, esimerkiksi robotteja tai avaruusolioita.

Judith Butlerin teoriali sukupuolen performatiivisuudesta ovat vahvasti läsnä analysoimissani mediateoksissa. Sukupuoli toistuu hyvin pitkälti samalla tavalla kaikkien nais-hahmojen, mukaan lukien transnaishahmojen, keskuudessa. Transkertomuksissa korostuvat myös oletukset biologisen sukupuolen ”tieteellisestä totuudesta” ja ajatukset ”sukupuolenvaihdoksesta”. Butlerin teoriali biologisen sukupuolen kulttuurisesta rakentumisesta eivät siis ole esillä nykyajan transrepresentaatiossa. Käsittelemissäni mediateoksissa transhahmoja lähes poikkeuksetta käsitellään siten, että he ovat ”biologisesti yhtä sukupuolta” ja ”muuttuneet” toiseksi sukupuoleksi.

Tuula Juvosen käsittelemät arkaluontoisuus ja juoruilu ovat myös oleellinen osa suomalaista transrepresentaatiota. Näissä tarinoissa transhahmoista juoruillaan, ja heidän transsukupuolisuutensa on arkaluontoista ja salailua aiheuttavaa sekä transhahmoille että heidän läheisilleen. Transsukupuoliset hahmot siis näytetään yhteiskunnallisesti alistetussa asemassa.

10.2 Media-alan ammattilainen transrepresentaation tuottajana

Transkertomuksia kirjoittavan käsikirjoittajan olisi hyvä ymmärtää sukupuolen performatiivisuutta. Käsikirjoittajan tulee ymmärtää, millä tavoin sukupuoli rakennetaan, ja siten pohdittava, miten esimerkiksi transnaishahmo rakennetaan. Transsukupuolisuudesta kirjoittavan käsikirjoittajan tulisi miettiä sitä, miten sukupuolen rajanylitykset vaikuttavat transhahmoon ja hahmon tulkintoihin. Voiko esimerkiksi transnaishahmoa esittää vahvan maskuliinisesti, vai välittääkö se katsojalle kuvan siitä, että transnaiset ovat miehiä?

Käsikirjoittajan olisi myös hyvä ottaa huomioon se, miten käsitellä transsukupuolisuutta eri genreissä. Esimerkiksi komediagenressä transsukupuolisuutta käsitellään usein vitsinä. Käsikirjoittajien tulisi pohtia, miten transsukupuolisuutta voidaan käsitellä komediassa ilman, että itse transsukupuolisuus on vitsin aihe.

Käsikirjoittajan on hyvä ymmärtää, että transsukupuolisia mies- ja naishahmoja tulee ennen kaikkea käsitellä kuin mitä tahansa mies- tai naishahmoa. Transnäkökulma ymmärrettävästi tuo uudenlaisia ulottovuuksia tarinaan. Transkertomuksessa voidaan käsitellä transihmisten kokemuksia elämästä, kuten yhteiskunnallista syrjintää ja sukupuolienkorjausprosessia, mutta transhahmojen tarinat voivat keskittyä muihinkin asioihin. Pääpainon ei pitäisi aina olla samoissa aiheissa (eritoten sukupuolienkorjauksessa), koska transihmiset voivat yhtälailla elää normaalia elämää siinä missä muukin väestö. Esimerkiksi transnaisen voisi ensisijaisesti esittää naisena, ei transsukupuolisena. Transkertomuksen voi kertoa siten, että sukupuolienkorjausprosessia ei mainita lainkaan. Laverne Coxin ja Janet Mockin mukaan transihmisten kokema väkivalta ja syrjintä jää toissijaiseksi, jos transkertomuksissa aina keskitytään sukupuolienkorjaukseen ja transihmisten keuhollisuuteen.

Mikäli transsukupuolisuudesta kirjoittava henkilö ei ole itse transsukupuolinen, hänen kannattaa huomioida transsukupuolisten näkemykset tarinaa kirjoittaessaan stereotyyppien välttämiseksi. Kun transihmiset saavat itse ottaa osaa heistä kertoviin mediateoksiin, transkertomuksia on helpompi kertoa erilaisista näkökulmista; transkokemuksia on yhtä monia kuin on transihmisiäkin.

Lopuksi, käsikirjoittajan olisi hyvä ymmärtää, että kohdeyleisöstään huolimatta hänen teoksensa vaikuttaa väistämättä transsukupuolisiin. Media on hyvä alusta tiedonvälitykselle, minkä vuoksi transkertomukset välittävät transtietoutta yhteiskunnalle. Jos tieto on epäkunnioittavaa, stereotyyppeihin perustuvaa juoruilua, se asettaa transsukupuoliset ihmiset alistettuun asemaan yhteiskunnassa.

Kun transsukupuolisuutta käsitteleviin elokuvaan ja televisiosarjoihin valitaan näyttelijöitä, ohjaajien ja tuottajien tulisi harkita transnäyttelijöiden palkkaamista. Transihmiset kokevat muuta väestöä enemmän syrjintää työmarkkinoilla, joten heidän palkkaaminen olisi suotavaa – etenkin, kun mediateoksessa käsitellään asioita, joista heillä on oma-kohtaisia kokemuksia. Miehiä ei pitäisi palkata naisten rooleihin, eikä naisia pitäisi palkata miesten rooleihin. Tämä välittää kuvan siitä, että transsukupuoliset ihmiset eivät ole sukupuoleltaan ”aitoja”.

Transhahmojen roolituksessa voidaan ottaa huomioon sen, että transsukupuoliset voivat näyttellä sekä sukupuolenkorjausprosessin läpikäynyttä transhahmoa että hahmoa, joka ei ole käynyt läpi transhoitoja. Tässäkin tapauksessa esimerkiksi miehen palkkaamista transnaisen rooliin tulisi välttää, koska se väistämättä vaikuttaa ihmisten käsityksiin transsukupuolisuudesta: transsukupuolisuus helposti nähdään roolin esittämisenä. Transihminen nähdään sukupuolena, joka on hänelle syntymässä annettu. Näissä tapauksissa maskeerauksen ja puvustuksen merkitys korostuu. Naisen voi saada maskuliinisemman näköiseksi maskeerauksen ja puvustuksen avulla.

Itse sisällöntuottajana voisin välittää tietoutta transsukupuolisuudesta ja yrittää kitkeä pois heteronormatiivisuutta ja cisnormatiivisuutta kielenkäytöstäni. Sisällöntuotannossa voisin levittää tietoutta sukupuolen moninaisuudesta eri julkaisukanavissa. Opinnäytetyöprosessini ansiosta tietouteni on entistä laajempaa, ja prosessin tuoma tietous antaa minulle monipuolisemmat valmiudet välittää transtietoutta sisällöntuotannollisissa tehtävissä.

10.3 Miten nykyistä tilannetta voisi muuttaa?

Jotta transihmiset saisivat aitoja tarinoita itsestään elokuvissa ja televisiossa, on transihmisten saatava sijaa elokuvien ja televisiosarjojen tuotannossa. Tärkeää on kuunnella transihmisten näkemyksiä ja lisätä tietoisuutta. Tämä onnistuu parhaiten siten, että transihmisiä palkataan näyttelijöiksi, käsikirjoittajiksi, ohjaajiksi ja tuottajiksi. Tärkeintä on siis kuunnella transihmisiä ja heidän näkemyksiään, eikä antaa cissukupuolisten ihmisten kertoa transihmisten tarinoita heidän puolestaan. Transihmiset ovat kaikista pätevimpiä ihmisiä kertomaan tarinoita transsukupuolisuudesta.

Etenkin ei-binääriset identiteetit tarvitsevat lisää tietoisuutta, koska kaksijakoisessa yhteiskunnassa edelleen uskotaan ainoastaan kahden sukupuolen olemassaoloon. Binäärisen yhteiskunnan käsityksiä sukupuolesta pitäisi haastaa. Esimerkiksi peruskouluopetus ja ei-binääristen ihmisten medianäkyvyys lisäisi ihmisten tietoisuutta ei-binäärisistä sukupuolista.

Elokvantekijät voisivat hyödyntää julkaisualustaansa ja pyrkiä esittämään asioita totuudesta poikkeavalla tavalla. Michel Foucault'n mukaan ihmiset ovat kykenemättömiä ajattelemaan valtasuhteista poikkeavalla tavalla. Elokuvat ja televisiosarjat ovat mainio alusta uudenlaisten ajattelutapojen esittämiselle. Esimerkiksi biologisen sukupuolen ”tieteellistä totuutta” voisi kyseenalaistaa. Toisin sanoen, transkertomuksissa voitaisiin pohtia sitä, miten eri vallan toimintakentät ovat vaikuttaneet siihen, että biologista sukupuolta pidetään tieteellisenä totuutena. Transkertomuksia ei siis aina tarvitse kertoa saman kaavan mukaan, yleistä gender/sex-mallia tiukasti noudattaen.

10.4 Pohdintoja tutkimuksestani

Opinnäytetyötä tehdessäni pohdin työni, ja erityisesti sen tutkimusmenetelmien, validiteettia. Mietin erityisesti sitä, onko blogikirjoitusten käyttäminen lähteinä luotettavaa, ja antavatko ne tutkimuskysymykseen tarvittavia, valideja vastauksia.

Blogikirjoituksia tutkiessani olen ottanut huomioon lähdekriittisyyden. Esimerkiksi Tumblr-blogiyhteisössä on paljon nuoria käyttäjiä, ja blogiyhteisön käyttäjien mielipiteet jakautuvat eri tavoin eri ikäisten käyttäjien ja eri identiteettien välillä. Olen kuitenkin pyrkinyt etsimään eri transihmisten näkemyksiä, taustasta huolimatta. Tärkeintä on ollut saada tekstejä, jotka perustuvat kirjoittajien omiin kokemuksiin. Transsukupuoliset ovat itse parhaita kandidaatteja kertomaan transkokemuksista.

Myös termistöä käyttäessä on syytä olla kriittinen, koska suuri osa käyttämästäni termistöstä on uutta. Internetin transyhteisöissä on tuhansia käyttäjiä, ja heidänkin keskuudessaan termistöt muuttuvat jatkuvasti. Olen siis ottanut käyttöön kaikista vakiintuneimman termistön, jota käytetään yhdenmukaisesti lähes päivittäin internetin transyhteisöissä.

Transsukupuolisuus on melkoisen arkaluontoinen aihe. Ihmisten näkemysten jakaminen edellyttää anonyymiteettiä, jotta heidän turvallisuutensa ei vaarantuisi. Tätä varten blogiympäristö on ihanteellinen. Suurin osa käyttäjistä kertoo mielipiteitään nimimerkin turvin. Blogiympäristön turvallisuus rohkaisee käyttäjiä ilmaisemaan itseään avoimesti ja rehellisesti.

Rehellisten näkemysten löytäminen onkin tärkein syy, miksi päädyin etsimään blogikirjoituksia aiheestani. Blogiympäristössä käyttäjät puhuvat ikään kuin itselleen ja ystävilleen. Sen sijaan haastattelutilanteen kaltainen kontrolloitu ympäristö voisi vaikuttaa vastauksiin. Julkisia blogikirjoituksia keräämällä olen siis onnistunut kokoamaan laajaa ja rehellistä aineistoa.

Useimmat bloggaajat jakavat tekstejään mielellään, kunhan heidän ajatuksiaan ei varasteta. Aikomukseni ei siis ole lainata kenenkään tekstejä esittäen heidän ajatuksiaan omiani. Tästä huolimatta pohdin opinnäytetyöni eettisyyttä, kun käytän esimerkiksi transnaisten mielipiteitä viitteinä, vaikka heidän henkilöllisyys pysyykin salassa. Olisiko henkilökohtainen haastattelu ollut tässä tilanteessa parempi? Olenko ylittänyt jonkinlaisen rajan käyttäessäni blogikirjoittajien tekstejä tutkimuksessani? Kaikki käyttämäni blogitekstit ovat kuitenkin julkisia ja vapaasti luettavissa ja lainattavissa.

Pohdin myös sitä, miten voisin parantaa tutkimustani. Analysoitavan suomalaisen materiaalin määrää olisi syytä kasvattaa. Toisaalta esimerkiksi ei-binääristen identiteettien löytäminen suomalaisesta mediasta vaatisi syvällisempää suomalaisten elokuvien ja televisiosarjojen tutkintaa. Valitettavasti suomalainen transrepresentaatio on melko harvinaista, puhumattakaan ei-binääristen ihmisten representaatiosta.

Toisaalta materiaalin laajentaminen transmiehiin olisi ollut suotavaa, mutta transnaisten hypernäkyvyyden vuoksi on helpompi löytää aineistoa nimenomaan transnaisista tai transmisogyniaan vaikuttavista aiheista. Pidän valintaani perusteltuna, sillä lähes kaikki transfobia kohdistuu transnaisiin, joten transnaisten medianäkyvyyden tutkiminen on mielestäni merkittävää.

Työni heikkoutena voisin pitää sitä, että en ole tuonut esille kaikkia näkökulmia tietyistä aiheista. Tästä hyvänä esimerkkinä on se, että intersukupuolisia pidetään osana queer-yhteisöä, vaikka monet intersukupuoliset eivät pidä intersukupuolisuutta riittävänä perusteena olla ”queer”. Olen törmännyt muutamiin intersukupuolisiin bloggaajiin, jotka eivät koe heidän intersukupuolisuutensa olevan ”queeria”, eivätkä täten pidä itseään osana LGBT-yhteisöä, elleivät ole muilla tavoilla queer (esimerkiksi homoseksuaaleja).

Lisäksi olisin voinut käsitellä ei-binäärisyyttä kolonialismin näkökulmasta. Kaksijakoinen sukupuolijärjestelmä on melkoisen länsimainen ilmiö. Joidenkin tutkimusten mukaan esimerkiksi Intiassa ja Amerikan alkuperäisväestössä ei-binääriset sukupuolet olivat melko yleisiä, kunnes ne väistyivät sukupuolibinäärin alta kolonialismin seurauksena.

Jatkossa opinnäytetyötäni voisi laajentaa esimerkiksi yliopistotasoiseksi tutkielmaksi. Tällöin voisin ottaa esille useampia näkökulmia ja laajentaa käsiteltävää aineistoa.

Lähteet

1. Tutkimusaineisto

- Aiden. 2014. Cishits. 7.4.2014. <http://cishits.tumblr.com/post/82020103806/wait-im-sure-imisunderstood-you-changing-your-body>. 13.5.2014.
- Badtransjokes. 2014. Bad Trans Jokes. 22.3.2014. <http://badtransjokes.tumblr.com/post/80410767951/in-this-episode-as-one-of-its-jokes-30-rock-has>. 20.3.2016.
- Badtransjokes. 2015. Bad Trans Jokes. 5.4.2015. <http://badtransjokes.tumblr.com/post/115625388749/last-week-cartoon-network-aired-an-episode-of>. 16.4.2015.
- Bob. 2015. Sincerelywrong. 5.8. 2015. <http://sincerelywrong.tumblr.com/post/125901409834/novitae-vanconcastiel-gothamsnexttoprobin>. 16.5.2015.
- Chappie. Ohj. Blomkamp, N. 2015. Media Rights Capital. Kinberg Genre.
- Erin. 2015. The Danish Transploitation. Ramble on Amazon. 2.9.2015. <http://rambleonamazon.tumblr.com/post/128191618054/the-danish-transploitation>. 10.4.2016.
- Family Guy. 2010. FOX.
- Gudbuy t'jane. 2012. Men in dresses: Transmisogyny and Halloween. Gudbuy t-jane. 11.10.2014. <https://gudbuytjane.wordpress.com/2012/10/11/men-in-dresses-transmisogyny-and-halloween/>. 16.4.2015.
- Hellboy. Ohj. Del Toro, G. 2004. Revolution Studios. Lawrence Gordon Productions. Dark Horse Entertainment.
- Jay. 2016. C-maj. 6.3.2016. <http://c-maj.tumblr.com/post/140590699441/biological-sex-is-a-social-construct-doesnt>. 20.4.2016.
- Jennifer. 2015. The Feminine Neutrois. 3.3.2015. <http://thefeminineneutrois.tumblr.com/post/78479038016/to-the-people-saying-cross-dressing-is>. 16.4.2015.
- Kerron sinulle kaiken. Ohj. Halinen, S. 2013. Edith Film Oy.
- Mey. 2014. It's Time For People to Stop Using the Social Construct of "Biological Sex" to Defend Their Transmisogyny. <http://www.autostraddle.com/its-time-for-people-to-stop-using-the-social-construct-of-biological-sex-to-defend-their-transmisogyny-240284>. Autostraddle. 16.5.2015.
- Natalie. 2011. Bilaterally Gynandromorphic Chickens, and Why I'm Not "Scientifically" Male. <http://skepchick.org/2011/12/bilaterally-gynandromorphic-chickens-and-why-im-not-scientifically-male/>. Skepchick Network.

16.5.2015.

Nånting måste gå sönder. Ohj. Bergsmark, E.M. 2014. Garage Film International AB.

Orange is the New Black. 2013. Netflix.

Putous. 2014. Mtv3.

Queersecrets. 2011. What not to call trans people. Queersecrets Sucks. 28.8.2011. <http://queersecretssucks.tumblr.com/post/1027148679/what-not-to-call-trans-people>. 28.5.2016.

Rememberwhenyoutried. 2015. Rememberwhenyoutried. 6.4.2015. <http://rememberwhenyoutried.tumblr.com/post/115629232158/when-children-bully-other-children-they-often-use>. 16.4.2015.

Salatut elämät. 2014. Mtv3.

The Danish Girl. Ohj. Hooper, T. 2015. Working Title. Pretty Pictures. Artemis Productions. Revision Pictures. Senator Global Productions.

The L Word. 2004-2009. Netflix.

Thepersonalispolitic. 2012. The Personal is Political. 2.8.2012. <http://thepersonalispolitic.tumblr.com/post/28602747831/allbrainsgesture-ikbenfeministische>. 16.5.2015.

Transhollywood. 2014. Hollywood is Stealing from Trans Culture. Trans Hollywood. 25.10.2014. <http://transhollywood.tumblr.com/post/103371027258/hollywood-is-stealing-from-trans-culture>. 25.10.2014.

Tron: Legacy. Ohj. Kosinski, J. 2010. Walt Disney Pictures.

2. Tutkimuskirjallisuus

Australian Passport Office. 2014. Sex and Gender Diverse Passport Applicants. <https://www.passports.gov.au/web/sexgenderapplicants.aspx>. 20.5.2014.

Burch, A. 2014. <https://ask.fm/reverendanthony/answers/122494117704>. Ask fm. 25.3.2016.

Burch, A. 2015. <https://ask.fm/reverendanthony/answers/132377196360>. Ask fm. 25.3.2016.

Cox, L. 2014. Laverne Cox interview. <https://www.youtube.com/watch?v=fx-pMd7Ypm8>. Katie Couric Show. Youtube. 14.5.2014.

- Cox, L. & Hooks, B. 2014. Bell Hooks and Laverne Cox in a Public Dialogue at The New School. <https://www.youtube.com/watch?v=9oMmZIJjgY>. The New School. Youtube. 29.3.2016.
- EU:n perusoikeusvirasto. 2014. Being trans in the European Union. Comparative analysis of EU LGBT survey data. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-being-trans-eu-comparative_en.pdf. 16.3.2016.
- Feldman, S. 2013. Androgyny is a State of Mind. <http://androgyny0catch.com>. Androgyny Online. 20.4.2016.
- Huuska, M & Teinilä, S. 2012. Opas sukupuolen moninaisuudesta. https://www.dropbox.com/s/a25i42ehaj6sfqp/seta_sukupuolen_moninaisuus_kevyt.pdf. Seta ry & Transtukipiste. 9.4.2014.
- Juvonen, T. 2002. Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia. Tampere: Vastapaino.
- Khaleeli, H. 2014. Hijra: India's third gender claims its place in law. <http://www.theguardian.com/society/2014/apr/16/india-third-gender-claims-place-in-law>. The Guardian. 9.5.2016.
- Know Your Meme. 2015. It's a trap! <http://knowyourmeme.com/memes/its-a-trap>. 5.5.2015.
- Langton, C. 2015. 12 Television Shows Guilty Of Making Transphobic Jokes. <http://www.therichest.com/expensive-lifestyle/entertainment/12-television-shows-guilty-of-making-transphobic-jokes/?view=all>. The Richest. 30.3.2016.
- Lehtonen, E. Ponto, M. Roininen, M. Timonen, S. 2010. None of the Above – Young Transgender and Intersex People's Vision for 2020. <http://seta.fi/trans-youthvision/>. Seta. 12.11.2014.
- McCormick, J.P. 2013. MPs sign petition encouraging government to allow gender-neutral passports. <http://www.pinknews.co.uk/2013/01/10/mps-sign-petition-encouraging-government-to-allow-gender-neutral-passports/>. Pink News. 20.5.2014.
- Miller, G. 2016. The Consequences of the “Male Gaze” and Sexual Objectification. <https://ginacalnan.pbworks.com/f/themalegaze.pdf>. 27.5.2016.
- Mock, J. 2014a. Janet Mock: I was born a baby, not a boy. https://www.youtube.com/watch?v=i_cjIZ4nluI. CNN. Youtube. 14.5.2014.
- Mock, J. 2014b. Janet Mock, ”Redefining Realness: My Path to Womanhood, Identity, Love & So Much More”. https://www.youtube.com/watch?v=4Na2Ik_zPVM. Youtube. 14.5.2014.
- Mustola, K & Pakkanen, J. 2007. Sateenkaari-Suomi – Seksuaali- ja sukupuolivähem-

mistöjen historiaa. Helsinki: Like.

- Neuman, S. 2015. He, She, or Hen? Sweden's New Gender Neutral Pronoun. <http://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/03/27/395785965/he-she-or-hen-sweden-s-new-gender-neutral-pronoun>. NPR. 16.3.2016.
- Newbury, P. 2011. Cisnormativity. <http://cisnormativity.wordpress.com/2011/08/23/harmful-ubiquity-introducing-cisnormativity/>. Wordpress. 19.11.2014.
- NHS. 2014. Gender dysphoria. <http://www.nhs.uk/conditions/Gender-dysphoria/Pages/Introduction.aspx>. 12.11.2014.
- Ojajärvi, S. 2004. Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Mörä, T. Salovaara-Moring, I. Valtonen, S. Teoksessa Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus. 255-273.
- Peebles, J. 2015. Conchita Wurst: 'We Have an Opportunity to Change Minds'. <http://www.advocate.com/arts-entertainment/music/2015/02/03/conchita-wurst-we-have-opportunity-change-minds>. Advocate. 20.1.2016.
- Rossi, L.M. 2003. Heterotehdas: Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus.
- Roxie, M. 2014. Genderqueer Identities and Terminology. <http://genderqueerid.com/gq-terms>. GenderqueerID. 1.11.2014.
- Roxie, M. 2016. What is Genderqueer? <http://genderqueerid.com/what-is-gq>. GenderqueerID. 16.3.2016.
- Ryland, M. 2013. Hypervisibility: How Scrutiny and Surveillance Makes You Watched, but Not Seen. The Body Is Not An Apology. 8.8.2013. <http://thebodyisnotanapology.tumblr.com/post/57763238146/hypervisibility-how-scrutiny-and-surveillance>. 20.3.2016.
- Salo, A. 2011. Seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuolten moninaisuus. Presentaatio-diat. <http://www.slideshare.net/SYLFINLAND/seksuaalinen-suuntautuminen-ja-sukupuolten-moninaisuus-salo>. Seta. 12.2.2015.
- Serano, J. 2011. Whipping Girl FAQ on cissexual, cisgender, and cis privilege. Whipping Girl. 25.8.2011. <http://juliaserano.blogspot.fi/2011/08/whipping-girl-faq-on-cissexual.html>. 20.4.2016.
- Serano, J. 2015. Glossary. <http://www.juliaserano.com/whippinggirl.html#glossary>. 25.3.2014.
- Seta. 2014. Hlbtq-sanasto. <http://seta.fi/hlbtq/>. 12.11.2014.

- Seta. 2014. Transihmisiä syrjitään kaikilla elämänalueilla – hallituksella on mahdollisuus vaikuttaa. <http://seta.fi/transihmisia-syrjitaan-kaikilla-elamanalueilla-hallituksella-on-mahdollisuus-vaikuttaa/>. 16.3.2016.
- The Human Rights Campaign. 2015. Addressing anti-transgender violence. <http://hrc-assets.s3-website-us-east-1.amazonaws.com/files/assets/resources/HRC-AntiTransgenderViolence-0519.pdf>. 20.4.2016.
- Transtukipiste. 2013. HLBTIQ-sanasto. <http://transtukipiste.fi/hlbtqi-sanasto>. 20.3.2015.
- Transtukipiste. 2016. Transsukupuolisuus. <http://transtukipiste.fi/transsukupuolisuus/>. 16.3.2016.
- Transwhat. 2014. A Guide towards Allyship: Glossary of terms. <http://transwhat.org/glossary>. 7.5.2014.
- Trasek. 2014. Ihmisoikeusjärjestöt: Suomen uudistettava translaki kiireellisesti. <http://trasek.fi/2014/06/11/ihmisoikeusjarjestot-suomen-uudistettava-translaki-kiireellisesti/>. 16.3.2016.
- Trasek. 2014. Intersukupuolisuus. <http://trasek.fi/perustietoa/intersukupuolisuus/>. 16.3.2016.
- Trasek. 2014. Käsitteitä. <http://trasek.fi/perustietoa/kasitteita/>. 7.5.2014.
- Trasek. 2016. Sukupuolenkorjaus. <http://trasek.fi/perustietoa/sukupuolenkorjaus/>. 16.3.2016.
- Tv Tropes. 2016. Ambiguous Gender. <http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/AmbiguousGender>. 15.3.2016.
- Valtonen, S. 2004. Tiedon ja vallan kaivauksilla: Michel Foucault ja mediatutkimuksen mahdollisuudet. Mörä, T. Salovaara-Moring, I. Valtonen, S. Teoksessa Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus. 206-229.
- Vee. 2015. The "Acceptance" Narrative in Trans YA. <http://www.gayya.org/?p=3108>. Gay YA. 28.10.2015.
- Vilkka, H. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus